

ערכת המיצ"ב הפנימי בעברית לכיתה ח'

חוברת הנחיות להערכה פנים בית-ספרית

מעודכן לתאריך 05/10/2011

תוכן העניינים

הקדמה

- 5 ..... על הערכה פנים בית־ספרית
- 6 ..... מקורות
- 7 ..... ערכת המיצ"ב הפנימי

פרק א'

- 9 ..... תיאור המבחן
- 9 ..... 1.א מפרט המבחן
- 12 ..... 2.א מיפוי המבחן

פרק ב'

- 17 ..... הנחיות להעברת המבחן
- 17 ..... 1.ב היערכות לקראת העברת המבחן
- 18 ..... 2.ב התייחסות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים
- 20 ..... 3.ב הנחיות כלליות להעברת המבחן בכיתה
- 23 ..... 4.ב התאמות לצורכי בית־הספר בתוכן המבחן ובאופן העברתו

פרק ג'

- 25 ..... הנחיות לבדיקת המבחן
- 25 ..... 1.ג המחווה וההנחיות לשימוש בו בעת בדיקת המבחנים
- 46 ..... 2.ג הנחיות לבדיקת המבחן ולחישוב הציונים
- 49 ..... 3.ג התאמת חישוב הציונים לצורכי בית־הספר
- 50 ..... 4.ג השוואה לנתוני קבוצות השוואה (נורמות ארציות)
- 52 ..... דף ריכוז ציונים לתלמיד לחישוב ידני – דוגמה
- 53 ..... דף ריכוז ציונים לתלמיד לחישוב ידני
- 54 ..... דף מיפוי כיתתי

פרק ד'

- 57 ..... הפקת תועלת מהמבחן

על הערכה פנים בית-ספרית (school based evaluation)

מבחני המיצ"ב החיצוניים משמשים להערכה רחבת-היקף מסכמת המכונה גם "הערכה של למידה" (הש"ל). מטרתה לעודד אחריותיות ומתן דין וחשבון לנמענים השונים בתוך הקהילה הבית-ספרית ומחוצה לה על רמת ההישגים של התלמידים (בירנבוים, 2004; Furtak, 2006). הרצון לצמצם ככל האפשר את ההשלכות השליליות של המבחנים החיצוניים על בית-הספר הביא לידי עדכון מתכונת ההערכה הארצית בשנה"ל התשס"ז¹. במסגרת עדכון זה, הודגשה חשיבותה של הערכה פנימית מעצבת, המתבצעת על-ידי צוותים בית-ספריים ותואמת את הצרכים הספציפיים שלהם.

מתכונת זו משלבת הערכה בית-ספרית המתבצעת באמצעות כלים חיצוניים ("מיצ"ב חיצוני", המועבר לרבע מאוכלוסיית בתי-הספר) בצד מבחנים חיצוניים המועברים באופן פנימי ומשרתים את בית-הספר בלבד ("מיצ"ב פנימי"). המיצ"ב הפנימי מושתת על שילוב של שלושה מרכיבים: (א) העברת מבחן ארצי חיצוני-אובייקטיבי, שפותח על-ידי ראמ"ה בשיתוף ועדות מקצועיות ומפמ"רים, המשקף את תכנית הלימודים ואת הסטנדרטים של ידע ושל הבנה; (ב) בדיקה פנימית של המבחן על-ידי צוות בית-הספר (בסיוע מחוון המצורף למבחן), המאפשרת להפיק משוב אישי וקבוצתי מהיר על מידת השליטה של התלמידים בכל תחום דעת, ומסייעת למורה לגבש תובנות פדגוגיות ברמת הכיתה; (ג) השוואה בין הישגי התלמידים בבית-הספר לבין נתוני קבוצות השוואה (נורמות ארציות), המתקבלים מעיבוד הממצאים של מבחני המיצ"ב החיצוני בתחילת שנת הלימודים הבאה (בלר, 2007).

מטרת המיצ"ב הפנימי היא לספק משוב מידי שיסייע לקידום הלמידה של התלמידים, להתריע על תלמידים שאינם שולטים בתכנים ובמיומנויות הנדרשים, לזהות את הפער בין הביצועים המצופים לבין הביצועים בפועל, ולהעריך את האפקטיביות של הפעולות שנעשות לצמצום הפער. מהותה של הערכה פנימית מעצבת היא השימושיות שלה (Black & Wiliam, 1998) ויכולתה לסייע בשיפור תהליך הלמידה בהתהוותו (Airasian, 1994; Dann, 2002).

שימוש במבחני המיצ"ב לצרכים פנימיים יכול להיות מנוף לצמיחה ולשיפור: הממצאים יכולים לספק את המידע הדרוש לתהליכי קבלת החלטות כלל בית-ספריים, שכבתיים, כיתתיים ופרטניים, לסייע בהגדרת ההישגים המצופים והרמה הנדרשת מן התלמידים, ולשמש אבן בוחן לתכניות הלימודים הבית-ספריות. מבחני המיצ"ב הפנימיים יכולים לסייע בזיהוי נקודות של חוזק ושל חולשה, ברמת הפרט וברמת הכיתה, לספק מידע על צרכים משתנים שיש לתת להם מענה, לקדם חשיבה תכנונית בית-ספרית, להגדיר יעדים מבוססי נתונים, לתרום לראייה רחבה יותר של המערכת ולגבש אמות מידה לאחריותיות.

שימוש במגוון רחב ככל האפשר של נתונים פנימיים וחיצוניים יסייע להבין טוב יותר את המציאות הבית-ספרית (נבו, 2001).

¹ מידע על עדכון מתכונת ההערכה מופיע בחוזר מנכ"ל סח/3(א) סעיף 2-4.1: "מתכונת ההערכה הארצית ומידע על המיצ"ב החיצוני והפנימי".

מקורות

בירנבוים, מ' (2004). יחידה 7: משוב והערכה בכיתה. בתוך: מ' בירנבוים, צ' יועד, ש' כ"ץ וה' קימרון, בהבניה מתמדת – סביבה לפיתוח מקצועי של מורים בנושא תרבות הל"ה המטפחת הכוונה עצמית בלמידה. ירושלים: משרד החינוך, התרבות והספורט.

בלר, מ' (2007). מדידה בשירות הלמידה – על מה ולמה? הד החינוך, פ"א, 7, עמ' 32-36.

נבו, ד' (2001). הערכה בית-ספרית. אבן-יהודה: רכס.

Airasian, P. W. (1994). *Classroom Assessment* (2nd ed.). New York: McGraw Hill.

Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and Classroom Learning. *Assessment in Education*, 5(1), 7-74.

Dann, R., (2002). *Promoting Assessment as Learning: Improving the Learning Process*. London & New York: Routledge Falmer.

Furtak, E. M. (2006). *Formative Assessment in K-8 Science Education: A Conceptual Review*. Commissioned paper by the National Research Council for Science Learning K-8 consensus study.

ערכת המיצ"ב הפנימי

מבחן המיצ"ב בעברית לכיתה ח' הועבר השנה (התשע"א) בבתי-הספר במסגרת המיצ"ב החיצוני, והוא מוגש לכם לצורך שימוש פנים בית-ספרי (מיצ"ב פנימי).

המבחן פותח בידי הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה), בליווי ועדת היגוי שכללה את המפמ"רית להוראת העברית, וכן צוות של מדריכים, של מורים ושל נציגי אקדמיה להוראת המקצוע. המבחן מתבסס על תכנית הלימודים ומתאים לחומר הנלמד עד סוף כיתה ח'.

יש לראות במבחן זה כלי הערכה פנים בית-ספרי המתווסף לכלי ההערכה האחרים שבשימוש בבית-הספר לאורך השנה. אפשר להשתמש בו כתחליף למבחן מסכם בית-ספרי, כאשר בדיקת המחברות, ניתוח התוצאות והלמידה של התוצאות ייעשו על-ידי צוות בית-הספר. יש לזכור כי **תוצאות המיצ"ב הפנימי נועדו לשימוש פנימי, ובית-הספר אינו נדרש לדווח עליהן לכל גורם שהוא**. המטרה היא לאפשר לצוות בית-הספר להפיק מתהליך בדיקת המבחנים ומהמצאים שלהם תובנות (ברמת התלמיד, ברמת הכיתה וברמת תכנית הלימודים הבית-ספרית) שיסייעו להתמקד ביעדים חינוכיים ולימודיים, ולקדם את הישגי התלמידים.

ערכה זו נועדה לסייע לצוות בית-הספר בהעברת המבחן, בבדיקתו ובהפקת התועלת ממנו.

כחלק מההיערכות להעברת המבחן בבית-הספר, מומלץ לקרוא בעיון את הערכה ולפעול בהתאם להנחיות המופיעות בה. יש לציין, כי בית-הספר יכול לקבוע מתכונת העברה ו/או הערכה שונה של המבחנים, אך חשוב לזכור כי ככל שיישמרו כללי ההעברה וההערכה המומלצים, כך יהיו התוצאות של המבחן מהימנות יותר, תקפות יותר ובנות השוואה לנתוני קבוצות השוואה (נורמות ארציות). נתוני קבוצות השוואה יחושבו על-פי תוצאות המיצ"ב החיצוני, ויפורסמו על-ידי ראמ"ה בעוד כמה חודשים.

בכל הנוגע לתוכני המבחן ולקישורים לתכנית הלימודים אפשר לפנות לגב' מזל שיניאק, המפמ"רית להוראת העברית, בטלפון 02-5603605 או בפקס 02-5602928, או למדריכות להוראת העברית במחוזות (רשימת אנשי הקשר מופיעה בסוף החוברת).

פרטים נוספים על אודות המיצ"ב הפנימי וחומרי עזר ניתן למצוא באתר האינטרנט של ראמ"ה, שכתובתו: <http://rama.education.gov.il>, בקטגוריה "מיצ"ב פנימי תשע"א".

שאלות על אודות המיצ"ב הפנימי אפשר להפנות:

- לדוא"ל meitzav@education.gov.il
- טלפון 03-7632888
- לפורום המיצ"ב הפנימי – באתר ראמ"ה בלשונית קבוצות דיון << "פורום מיצ"ב פנימי ומבחנים פנימיים אחרים". הכניסה לפורום מיועדת למורים בלבד והיא נעשית באמצעות שם המשתמש: pnimi7 והסיסמה: pnimi7.

מאגר משימות בהבעה בעל-פה כחלק מהמיצ"ב הפנימי

ראמ"ה פיתחה מאגר משימות בעל-פה בתחום השפה, ככלי להערכת יכולת ההבעה בעל-פה של התלמידים. פיתוח המשימות הסתמך על העקרונות שבתכנית הלימודים ועל התפיסה הקיימת בדבר העמדה של מאגרי משימות לשם הערכה פנימית בית-ספרית.

משימות ההבעה בעל-פה בעברית כוללות שלוש מבניות (מודולות): קריאה בקול, דיווח ודיון. משימות אלה הן חלק מכלי הערכה פנימיים בית-ספריים.

ראמ"ה מעמידה לרשות בתי-הספר כלי עזר ממוחשבים לחישוב הציונים במשימות ההבעה בעל-פה ולמיפונים (ראו סעיף ג.2).

חוברת ההנחיות שלפניכם כוללת ארבעה פרקים:

פרק א' - תיאור המבחן: מפרט המבחן ומיפוי המבחן.

פרק ב' - הנחיות להעברת המבחן: היערכות לקראת העברת המבחן בבית-הספר, פירוט ההתאמות לנבחנים בעלי צרכים מיוחדים, הנחיות כלליות להעברת המבחן והצעות להתאמת המבחן לצורכי בית-הספר.

פרק ג' - הנחיות לבדיקת המבחן: המחווון וההנחיות לשימוש בו בעת בדיקת המבחן, הנחיות לחישוב הציונים (באופן ידני או ממוחשב), התאמת חישוב הציונים לצורכי בית-הספר והסברים על ההשוואה בין תוצאות בית-הספר ובין התוצאות של כלל בתי-הספר דוברי העברית.

פרק ד' - הפקת תועלת מהמבחן: מידע ודוגמאות לניתוח חלק מהפריטים במבחן התשע"א, זיהוי קשיים של תלמידים ואסטרטגיות לפתרון קשיים אלה.

עבודה נעימה ופורייה!

פרק א': תיאור המבחן

1.א מפרט המבחן

במבחן נבדקים שלושה תחומים על-פי המפורט להלן:

- 1. הבנת הנקרא** נבדקת באמצעות שלושה טקסטים, משלוש סוגות, ובעקבותיהם שאלות. השאלות הן מסוגים שונים (כגון שאלות מסוג רב-בררה, שאלות סגורות ושאלות פתוחות), ובאמצעותן נבדקים ממדים שונים של הבנת הטקסט, המפורטים בטבלה ובנספח. בכל אחד מן הממדים נכללות שאלות ברמות קושי שונות.
- 2. הבעה בכתב** נבדקת באמצעות מטלות כתיבה המפורטות בטבלה בעמוד הזה, וגם על-פי התשובות על חלק מן השאלות בפרקים של הבנת הנקרא. מטלות הכתיבה נבדקות על-פי ממדי ההערכה המפורטים בנספח.
- 3. לשון ומטה לשון** – התחום נבדק בזיקה לטקסטים הנכללים בפרקים של הבנת הנקרא ובזיקה לממדי ההבנה ולמטלות הכתיבה.

תחום	נושאים	ממדים	משקל יחסי	הערות			
1	הבנת הנקרא	סוגי הטקסטים	<ul style="list-style-type: none"> • אורח כל טקסט כ-700 מילים. • נושאי הטקסטים הם מתחומי עניין שונים. • תיתכן הפקת מידע גם מטקסטים נלווים, מילוליים ולא מילוליים, רציפים ולא רציפים. 	<ul style="list-style-type: none"> • איתור מידע וארגונו (מחדש (אחזור מידע) • פרשנות והיסק • הערכה וביקורת 	<ul style="list-style-type: none"> • סקסט מידע (כגון טקסט מאנציקלופדיה, מספרי עיון ומכתבי עת) • טקסט טיעון/שכנוע • טקסט שימושי (כגון טקסט למטרות הפעלה) 	<ul style="list-style-type: none"> • ממדי ההבנה* • איתור מידע וארגונו (מחדש (אחזור מידע) • פרשנות והיסק • הערכה וביקורת 	60%–55%
2	הבעה בכתב	סוגי הכתיבה	<ul style="list-style-type: none"> • מטלת הסיכום מוסבת לאחד מן הטקסטים הנכללים במבחן. • כתיבת הטיעון וכתיבת התשובות על השאלות הן בזיקה לטקסט או לגרין. 	<ul style="list-style-type: none"> • תוכן • מבנה • לשון 	<ul style="list-style-type: none"> • סיכום לסוגיו • טיעון/שכנוע (כגון מכתב תגובה, המלצה או פתבה קצרה) • כתיבת תשובה על שאלה 	<ul style="list-style-type: none"> • ממדי ההערכה* • תוכן • מבנה • לשון 	30%–25%
3	לשון ומטה לשון*	מערכת הצורות	<ul style="list-style-type: none"> • השאלות קשורות להבנת הנקרא, לחיפוש במילון ולכתיב נכון. הן כוללות מונחים דקדוקיים, אך לא נדרשת הגדרתם. 	<ul style="list-style-type: none"> • זיהוי • הבנה • ניסוח מחדש • שימוש תקין 	<ul style="list-style-type: none"> • מערכת הצורות • תחביר • פיסוק • שם המספר 	<ul style="list-style-type: none"> • ממדי ההערכה* • זיהוי • הבנה • ניסוח מחדש • שימוש תקין 	15%–10%

* ראו פירוט בנספח למפרט.

1. הבנת הנקרא – פירוט ממדי ההבנה

א. איתור מידע וארגונו מחדש – אֶחזור מידע (כ-20%)

- איתור פרטי מידע מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי ובטקסטים הנלווים (כגון איורים, תמונות והערות שוליים)
- איסוף פרטי מידע גלויים מחלקים שונים בטקסט המרכזי ובטקסטים הנלווים וממקומות שונים כגון מכותרות, מהערות שוליים ומטבלה
- זיהוי יחסים לוגיים גלויים בין פרטי מידע שונים (כגון סיבה ותוצאה, בעיה ופתרונה, הכללה ופירוט)
- זיהוי הרצף הכרונולוגי בטקסט או בפסקה
- זיהוי המבנה הגלוי של הטקסט השלם או של הפסקה (באמצעות קשרים או מקדמי ארגון)
- ארגון אחר של פרטי מידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף או סידור של מידע בטבלה

ב. פרשנות והיסק (כ-50%)

- הבנת הנושא העיקרי
- הבנת הרעיון המרכזי בטקסט
- הבנת רעיונות שונים בטקסט, לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות
- הבנה של עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת יחסים לוגיים שאינם גלויים בטקסט בין משפטים ובין פסקות
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים דו-משמעיים או עמומים, המתפענחים על-פי ההקשר
- הבנה של אֶזכורים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות (הכללה)
- השוואה בין רעיונות, מאפיינים ופרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט המרכזי עם פרטי מידע מן הקטעים הנלווים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו
- זיהוי רכיבי מבנה שתפקידיהם אינם גלויים בטקסט, כולל בטקסטים לא רציפים (כגון טבלה וגרף)
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-רטוריים (כגון שימוש בחזרות ובלשון סלנג)
- זיהוי כוונת כותב הטקסט או מטרת הטקסט

ג. הערכה וביקורת (כ-30%)

- הערכה של תוכן הטקסט, מבנהו ומידת בהירותו וביקורת עליהם, בליווי הנמקה
- הערכה של עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
- הערכה של לשון הטקסט וביקורת עליו, והתאמת הלשון לסוגה ולמטרות הכותב
- הבנת תפקידם של המאפיינים הקשורים לסוגת הטקסט (כגון הערות, איורים וסמלים)
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקורא
- יישום המידע שבטקסט והמסקנות העולות ממנו בהקשרים אחרים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט על סמך ידע כללי

2. הבעה בכתב – פירוט ממדי ההערכה

• תוכן (50%)

- א. היענות לדרישות המטלה (לרבות היקף הכתיבה)
- ב. מודעות לנמען: שילוב המידע הדרוש לנמען לשם הבנת הטקסט
- ג. פיתוח התוכן: פירוט, מורכבות, הצגת נקודות ראות שונות, עושר רעיוני וכד'
- ד. רלוונטיות לנושא הכתיבה ולמטרתה

• מבנה (20%)

- א. התאמת המבנה הרטורי לסוג הכתיבה ולדרישות המטלה
- ב. יצירת רצף הגיוני בין הרעיונות בטקסט (לכידות)
- ג. קישור בין משפטים ובין פסקות (קישוריות)
- ד. הצגת הכתוב וארגונו על-פני העמוד (כגון הפרדה בין מילים ובין פסקות)

• לשון (30%)

- א. משלב לשוני: שימוש בלשון ההולמת את הנושא, את הנמענים ואת המטרה, כפי שהם מוגדרים במטלת הכתיבה
- ב. אוצר מילים: עושר לשוני ודיוק במשמעות
- ג. תחביר: מבנה משפט תקני, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש נכון במילות יחס
- ד. פיסוק: שימוש הולם בסימני הפיסוק
- ה. כתיב נכון

3. לשון ומטה לשון – פירוט הנושאים

- מבנה המילה: תחיליות וסופיות
- חלקי הדיבור: פועל, שם עצם, שם תואר, כינוי גוף, מילות קישור
- צורות הפועל: פעיל, סביל, שם פועל, זמני הפועל
- הצירוף השמני: סמיכות, שם עצם ושם תואר (יידוע וריבוי)
- סימני הפיסוק (למעט פסיק)
- שם המספר: מספר מונה (יחיד, יחידה; רבים, רבות)

2.א. מיפוי המבחן

מיפוי שאלות המבחן לפי החלוקה לנושאים השונים	
שאלות המבחן	הנושא
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 34	הבנת הנקרא
8, 10, 22, 23, 24, 29א, 33ב	לשון ומטה לשון
9כ, 12, 13כ, 32כ	הבעה בכתב

הטבלה הבאה ממפה את השאלות העוסקות בהבנת הנקרא לפי סוגי הטקסטים (הסוגות) ולפי ממדי ההבנה.

מיפוי השאלות בהבנת הנקרא לפי סוג הטקסט (הסוגה) ולפי ממדי ההבנה			
סוג הטקסט			
שימושי	מידע	טיעון/שכנוע	
25, 27	13, 15, 17	1, 2, 3	איתור מידע וארגונו מחדש
26, 30, 31	14, 16, 18, 19	4, 5, 7	פרשנות והיסק
28, 32, 34	20, 21	6, 9, 11	הערכה וביקורת

הטבלאות שלהלן מציגות את מיפוי פרטי המבחן. בעבור כל פריט מצוינים סוג הפריט, ממדי ההבנה/ממדי ההערכה שלו ומקומו בתכנית הלימודים.

הנושא: הבנת הנקרא, לשון ומטה לשון		
פרק ראשון: טקסט טיעון/שכנוע – "העיסוק בספורט"		
הפריט/סוג הפריט	ממדי ההבנה/הנושא	תכנית לימודים – עברית לביה"ס העל-יסודי
שאלה 1. (פתוח) מה ההגדרה של ספורט על-פי הטקסט?	איתור מידע איתור פרטי מידע מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי	מסרים בטקסט הבאים בצורה גלויה או מתוחכמת סמויה (עמ' 52) טכניקות ואסטרטגיות של קריאה לפי מטרת הקורא – דליית פרטי מידע (עמ' 49)
שאלה 2. (פתוח) בטקסט מוצגות השפעות חיוביות של העיסוק בספורט. השלימו את הטבלה הבאה על-פי המידע המופיע בטקסט.	איתור מידע איתור פרטי מידע מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי וארגונים בטבלה	מסרים בטקסט הבאים בצורה גלויה או מתוחכמת סמויה (עמ' 52) טכניקות ואסטרטגיות של קריאה לפי מטרת הקורא – דליית פרטי מידע (עמ' 49)
שאלה 3. (ר"ב) באילו שורות כותב הטקסט מתאר את החסרונות של העיסוק בספורט?	איתור מידע איתור פרטי מידע מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי	מסרים בטקסט הבאים בצורה גלויה או מתוחכמת סמויה (עמ' 52) טכניקות ואסטרטגיות של קריאה לפי מטרת הקורא – דליית פרטי מידע (עמ' 49)
שאלה 4. (ר"ב) מה פירוש הביטוי תוחלת החיים ?	פרשנות והיסק הבנת משמעות של צירוף בהקשר	עולם המושגים והלשון שמהם מורכב הטקסט (עמ' 52)
שאלה 5. (ר"ב) מדוע כותב הטקסט מצטט את הנרי פורד?	פרשנות והיסק הבנת תפקידם של אמצעים רטוריים בטקסט	אמצעים רטוריים (עמ' 39, 67) בדיון ברטוריקה אפשר להיעזר גם באמצעים רטוריים (עמ' 51)
שאלה 6. (פתוח) מה דעתכם על הטענה המופיעה בשורות 45-47: נמקו את דבריכם על-פי הטקסט.	הערכה וביקורת הערכה של עמדה המוצגת בטקסט וביקורת עליה	תגובה על טקסט במישור העובדתי והרעיוני (עמ' 52-53) כתיבת תגובה (עמ' 59)
שאלה 7. (ר"ב) מהי הטענה העיקרית של כותב הטקסט?	פרשנות והיסק הבנת רעיון מרכזי בטקסט	טיפולוגיה של טקסטים: עמידה על טיבו של טקסט (עמ' 48) טכניקות ואסטרטגיות של קריאה לפי מטרת הקורא – דליית פרטי מידע (עמ' 49) יצירת הכללות (עמ' 51)
שאלה 8. (פתוח) השלימו את המשפט בעזרת מילה מאותו שורש .	לשון ומטה לשון זיהוי השורש של המילה הנתונה ויצירת שמות פעולה ממילה נתונה	מערכת הצורות: השורש וגזירה – בין פועל לשם (עמ' 22-23)
שאלה 9. (פתוח) במתנ"ס שביישובכם מתכננים לפתוח חוגים לאמנויות לחימה. יש הורים המתנגדים לתכנית ויש התומכים בה. מהי עמדתכם? נמקו אותה על-פי הטקסט.	הערכה וביקורת ביקורת מנומקת המשלבת בין המידע בטקסט לבין ניסיון אישי או עמדות הקורא (שאלה זו נמדדת גם בתחום ההבעה, מבנה ולשון)	תגובה על טקסט במישור העובדתי והרעיוני (עמ' 52-53) כתיבת טיעון (עמ' 57-58)
שאלה 10. (פתוח) 1. כתבו ליד כל צירוף אם הוא צירוף סמיכות או צירוף של שם ותוארו . 2. הוסיפו לכל הצירופים את ה' הידיעה.	לשון ומטה לשון הצירוף השמני: סמיכות, שם ותוארו וידוע הצירופים	תחביר – המבנים הבסיסיים – הצירופים השמניים (עמ' 36) תקינות (עמ' 37) שילובים, קשרים וזיקות בין הפרקים – הסמיכות (עמ' 66)
שאלה 11. (פתוח) לפי דעתכם, איזו משתי הכותרות מתאימה יותר לטקסט? נמקו את דבריכם.	הערכה וביקורת הערכה וביקורת של עמדות שונות המוצגות בטקסט ושל אמצעים לשוניים	הבעת דעה על הקשר בין הכותרת למידע הנתון בטקסט בדיון בתוכן ניתן להיעזר בכותרות לסוגיהן (עמ' 50) כתיבת טיעון (עמ' 57-58)

פרק שלישי: טקסט מידע – "נדידת הציפורים"

תכנית לימודים – עברית לביה"ס העל-יסודי	ממדי ההבנה/הנושא	הפריט/סוג הפריט
מסרים בטקסט הבאים בצורה גלויה או מתוחכמת סמויה (עמ' 52) טכניקות ואסטרטגיות של קריאה לפי מטרת הקורא – דליית פרטי מידע (עמ' 49)	איתור מידע איסוף פרטי מידע גלויים מחלקים שונים בטקסט	שאלה 13. (פתוח) השלימו את הקטע הבא לפי שורות 16–29.
דיון במבנה הלוגי של הטקסט ובקישוריות (עמ' 51) שילוב הידע הלשוני בהבנה ובהבעה (עמ' 42)	פרשנות והיסק הבנת מבנה המשפט והיחסים הלוגיים	שאלה 14. (ר"ב) למה הכוונה במשפט בשורות 27–28?
מסרים בטקסט הבאים בצורה גלויה או מתוחכמת סמויה (עמ' 52) טכניקות ואסטרטגיות של קריאה לפי מטרת הקורא – דליית פרטי מידע (עמ' 49)	איתור מידע איתור פרטי מידע מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי וארגון בטבלה	שאלה 15. (פתוח) השלימו את הטבלה הבאה על-פי הכתוב בטקסט.
מסרים בטקסט הבאים בצורה גלויה או מתוחכמת סמויה (עמ' 52) טכניקות ואסטרטגיות של קריאה לפי מטרת הקורא – דליית פרטי מידע (עמ' 49)	פרשנות והיסק הסקת מסקנות מהטקסט הנלווה	שאלה 16. (ר"ב) קראו את המשפטים הבאים וסמנו את המשפט המתאים ביותר למידע המופיע במפה המצורפת לטקסט.
מסרים בטקסט הבאים בצורה גלויה או מתוחכמת סמויה (עמ' 52) טכניקות ואסטרטגיות של קריאה לפי מטרת הקורא – דליית פרטי מידע (עמ' 49)	איתור מידע איתור פרטי מידע מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי	שאלה 17. (סגור) האם לשאלות הבאות יש תשובה בטקסט?
מסרים בטקסט הבאים בצורה גלויה או מתוחכמת סמויה (עמ' 52) טכניקות ואסטרטגיות של קריאה לפי מטרת הקורא – דליית פרטי מידע (עמ' 49)	פרשנות והיסק מיון פרטי מידע רלוונטיים וניסוח מסקנות מחלקים מהטקסט ומטקסט נלווה	שאלה 18. (פתוח) חוקרים שעקבו אחר נדידת הציפורים גילו שלא כל הציפורים שורדות במהלך נדידתן. כתבו שתי סיבות אפשריות לכך.
מסרים בטקסט הבאים בצורה גלויה או מתוחכמת סמויה (עמ' 52) טכניקות ואסטרטגיות של קריאה לפי מטרת הקורא – דליית פרטי מידע (עמ' 49)	פרשנות והיסק מיון פרטי מידע רלוונטיים והסקת מסקנות מן הטקסט כולו	שאלה 19. (סגור) סמנו ליד כל היגד לאיזו שיטה הוא מתאים.
קריאה והבנה של טקסטים – עמידה על מטרת הכותב (עמ' 49) תגובה על טקסט במישור העובדתי והרעיוני (עמ' 52–53)	הערכה וביקורת מיון פרטי מידע מן הטקסט המרכזי עם פרטי מידע מהטקסטים הנלווים	שאלה 20. (ר"ב) מהו תפקידו של הקטע הנלווה "התנגשות של ציפורים במטוסים"?
תגובה על טקסט במישור העובדתי והרעיוני (עמ' 52–53) כתיבת טיעון (עמ' 57–58)	הערכה וביקורת ביקורת מנומקת המשלבת בין המידע בטקסט לבין ניסיון אישי או עמדות הקורא	שאלה 21. (פתוח) יש הטוענים שצריך למנוע תאונות אוויריות גם במחיר של פגיעה בציפורים. מה דעתכם על כך?
מערכת הצורות: השורש (עמ' 22–23)	לשון ומטה לשון זיהוי מילים על-פי שורשים	שאלה 22. (פתוח) העתיקו משורות 45–48 שלוש מילים שונות בעלות שורש משותף.
המבנים הבסיסיים (עמ' 36) שילובים – צורות ההווה/הבינוני (עמ' 66)	לשון ומטה לשון חלקי הדיבור	שאלה 23. (סגור) כתבו מתחת לכל משפט אם המילה המודגשת היא שם עצם , שם תואר או פועל .
פרק התחביר: הפיסוק (עמ' 34–39)	לשון ומטה לשון סימני הפיסוק: תפקידי המירכאות	שאלה 24. (ר"ב) באיזה מן המשפטים הבאים יש למירכאות תפקיד זהה לתפקידן במשפט זה?

פרק רביעי: טקסט שימושי – "אנטיביוטיקה – כללי השימוש הנכון"

תכנית לימודים – עברית לביה"ס העל-יסודי	ממדי ההבנה/הנושא	הפריט/סוג הפריט
מסרים בטקסט הבאים בצורה גלויה או מתוחכמת סמויה (עמ' 52) טכניקות ואסטרטגיות של קריאה לפי מטרת הקורא – דליית פרטי מידע (עמ' 49)	איתור מידע איתור פרטי מידע מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי	שאלה 25. (סגור) סמנו ליד כל משפט אם הוא נכון או לא נכון על-פי הטקסט.
עולם המושגים והלשון שמהם מורכב הטקסט (עמ' 52)	פרשנות והיסק הבנת משמעות של מילה על-פי ההקשר	שאלה 26. (ר"ב) מהי משמעות המילה מחולל במשפט זה?
מסרים בטקסט הבאים בצורה גלויה או מתוחכמת סמויה (עמ' 52) טכניקות ואסטרטגיות של קריאה לפי מטרת הקורא – דליית פרטי מידע (עמ' 49)	איתור מידע איתור פרטי מידע מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי	שאלה 27. (פתוח) לחולה ניתנה אנטיביוטיקה. כיצד עליו לנהוג כדי שהטיפול התרופתי יצליח? כתבו שלוש הנחיות המוזכרות בדף המידע.
תגובה על טקסט במישור העובדתי והרעיוני (עמ' 52-53)	הערכה וביקורת יישום המידע שבטקסט והמסקנות העולות ממנו בהקשרים אחרים	שאלה 28. (פתוח) האם הנחיותיו של אבא מתאימות להנחיות שבדף המידע? נמקו את תשובתכם.
מערכת הצורות (עמ' 22-24) תקינות (עמ' 37)	לשון ומטה לשון הכרת זמני או דרכי הפועל, צורת הציווי	שאלה 29א. 29ב. (פתוח) הפכו את המילה המודגשת לצורת ציווי .
טיפולוגיה של טקסטים: עמידה על טיבו של טקסט (עמ' 48) יצירת הכללות (עמ' 51) זיהוי מסרים (עמ' 52)	פרשנות והיסק זיהוי מטרת הטקסט והבנת רעיון מרכזי בו	שאלה 30. (ר"ב) מהי המטרה העיקרית של דף המידע בנושא האנטיביוטיקה?
פרק אוצר המילים והמשמעים (עמ' 26-30)	פרשנות והיסק הבנת משמעות של מילים ושל צירופים המתפענחים על-פי ההקשר וכן הבנת יחסי המשמעות בין המילים	שאלה 31. (פתוח) כתבו מילה נרדפת למילים המודגשות.
תגובה על טקסט במישור העובדתי והרעיוני (עמ' 52-53) כתיבת טיעון (עמ' 57-58)	הערכה וביקורת ביקורת מנומקת המשלבת בין המידע בטקסט לבין ניסיון אישי או עמדות הקורא (שאלה זו נמדדת גם בתחום הבעה, מבנה ולשון)	שאלה 32. (פתוח) אורי טען שאין לחלק את דף המידע לתלמידים, אלא להורים. מה דעתכם על טענתו של אורי? נמקו את תשובתכם.
פרק א': מערכת הצורות – המילה מהי (עמ' 23)	לשון ומטה לשון הבנת מבנה המילה: תחיליות וסופיות	שאלה 33. (פתוח) ממה מורכבת המילה להגדילה ?
טיפולוגיה של טקסטים (עמ' 48) קריאה והבנה של טקסטים: היחסים בין התוכן ובין המבנה והרטוריקה של הטקסט (עמ' 52-53) הערכה וביקורת (עמ' 52-53)	הערכה וביקורת הערכה של תוכן הטקסט, מבנהו ולשונו וביקורת על התאמתו לסוגה	שאלה 34. (פתוח) כרזה 1 זכתה בתחרות. האם אתם מסכימים לבחירה זו? נמקו את תשובתכם.

הנושא: הבעה בכתב

תכנית לימודים – עברית לביה"ס העל-יסודי	ממדי ההערכה	הפריט/סוג הפריט
כתיבת טיעון (עמ' 57-58) כתיבת תשובה רחבה על שאלה (עמ' 59)	מבנה ולשון – על-פי מפרט המבחן	שאלה 9. (פתוח) במתנ"ס שביישובכם מתכננים לפתוח חוגים לאמנויות לחימה. יש הורים המתנגדים לתכנית ויש התומכים בה. מהי עמדתכם? נמקו אותה על-פי הטקסט.
תקינות תחבירית (עמ' 37)	לשון: תחביר – מבנה משפט תקני, התאם דקדוקי ושימוש נכון במילות יחס	שאלה 13. (פתוח) השלימו את הקטע הבא לפי שורות 16-29.
כתיבת טיעון (עמ' 57-58) כתיבת תשובה רחבה על שאלה (עמ' 59)	מבנה ולשון – על-פי מפרט המבחן	שאלה 32. (פתוח) אורי טען שאין לחלק את דף המידע לתלמידים, אלא להורים. מה דעתכם על טענתו של אורי? נמקו את תשובתכם.
פרק שלישי: כתיבת טיעון		
כתיבת טיעון (עמ' 57-58)	תוכן, מבנה ולשון – על-פי מפרט המבחן	שאלה 12. (פתוח) בישיבת ההנהלה של אחד מבתי-הספר בארץ הועלתה הצעה: להאריך את יום הלימודים עד לשעה 16:00 בימים א'-ה', כדי לאפשר את ביטול הלימודים ביום ו'. הביעו את עמדתכם בנושא ו נמקו אותה.

פרק ב': הנחיות להעברת המבחן

פרק זה מכיל מידע שמטרתו לסייע לבית-הספר להיערך מראש לקראת ההעברה של מבחן המיצ"ב הפנימי. המידע מתייחס למועד העברת המבחן בכיתה, לשמירה על סודיות המבחנים, להתייחסות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים, לאופן העברת המבחן בכיתה, להתאמות המבחן לצורכי בית-הספר ועוד. **חשוב לקרוא פרק זה לפני העברת המבחן בבית-הספר ולהיערך בהתאם.**

ב.1 היערכות לקראת העברת המבחן

מועד העברת המבחן: מבחן זה מיועד להעברה לקראת סוף שנת הלימודים של כיתה ח'. יש לקיים את המבחן בבית-הספר **ביום חמישי, כ"ב באייר התשע"א, 26 במאי 2011** או בטווח של עד חמישה ימי לימודים ממועד זה (באישור המנהל).

הודעה לתלמידים: מומלץ להודיע מראש לתלמידים בכיתות הנבחנות על מועד המבחן, על היקף החומר הנכלל בו ועל השימושים שייעשו בתוצאותיו, וזאת בהתאם להחלטת בית-הספר (האם הציון ימסר לתלמיד, האם הציון יתבטא בתעודה, האם תישלח הודעה להורים וכדומה).

שמירה על הסודיות של שאלות המבחן בתוך בית-הספר ומחוצה לו: מומלץ להעביר את המבחן לכל כיתות ח' באותו יום ובאותה שעה. העברה של המבחן בכיתות מקבילות בהפרישי זמן עלולה לגרום ל"דליפה" של השאלות. נוסף על כך, מאחר שמדובר במבחן שיועבר בבתי-ספר רבים, יש לשמור ככל האפשר על חיסיונם של המבחנים ועל חיסיונה של חוברת הנחיות זו גם לאחר שהמבחן כבר התקיים.

התאמת תוכן המבחן לצורכי בית-הספר: ראו סעיף ב.4.

נוסח המבחן: ערכה זו עוסקת בנוסח אחד בלבד של המבחן, שהוא הנוסח שיועבר לתלמידים. אם יש חשש להעתקות במבחן, על בית-הספר להיערך בהתאם, למשל לתגבר את ההשגחה בכיתות או לבחור בכל פתרון ארגוני אחר שייראה לנכון.

היערכות לבחינת תלמידים בעלי צרכים מיוחדים: ההיערכות ליום הבחינה כוללת התייחסות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים. קריאה וכתובה הן אבני היסוד של הוראת שפת אם, ולכן ההיערכות המיוחדת תהיה רלוונטית רק במקרים שבהם בית-הספר מאשר לתלמידים אלו תנאי היבחנות מותאמים, כפי שמפורט להלן בסעיף ב.2. בהתאם לכך, יכין בית-הספר מראש אמצעי בחינה מיוחדים (למשל, חוברות מוגדלות לתלמידים שיש להם קשיי ראייה), ויידע את התלמידים על אודות ההתאמות שיקבלו (למשל, כיתה שקטה, הפסקות במהלך המבחן והארכת זמן) ועל אודות ההתאמות שלא יקבלו (הקראת שאלות ו/או כתיבת תשובות התלמידים על-ידי המורה). בסעיף ב.2 מפורטים קבוצות התלמידים בעלי הצרכים המיוחדים ואופן התייחסות אליהן במיצ"ב הפנימי.

החזרת המבחנים לתלמידים: אפשר להחזיר לתלמידים את מחברות המבחן כשבועיים לאחר מועד העברת המבחן (מטעמי שמירת סודיות).

ב.2 התייחסות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים

הסעיף הזה עוסק בהתאמות האפשריות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים במסגרת המיצ"ב הפנימי.² יש לאפשר לתלמידים אלו להיבחן בתנאים נאותים והוגנים, כדי שיוכלו לבטא את יכולותיהם הלימודיות במלואן, וזאת בלי לפגוע באיכות המדידה המתבצעת על-ידי המבחן. במבחן בשפת אם, אחת המטרות היא לבדוק את שליטתם של התלמידים **בהפקת משמעות** מטקסט כתוב. במקרה זה, התאמה מסוג הקראה תפגע במהות המדידה, ולכן מומלץ **שלא לאפשר הקראת שאלות ו/או כתיבת תשובות התלמידים על-ידי המורה**. תלמידים בעלי צרכים מיוחדים יתמודדו כמיטב יכולתם עם פענוח טקסטים בעזרת הכלים העומדים לרשותם. עם זאת, בית-הספר יכול לשקול אם לאפשר להם התאמות אחרות, כגון היבחות בכיתה שקטה, מתן הפסקות במהלך המבחן, הארכת זמן ומתן חוברת מבחן מוגדלת.

להלן פירוט אופן ההתייחסות לקבוצות של תלמידים בעלי צרכים מיוחדים:

תלמידים הלומדים בכיתות של החינוך המיוחד: המבחן נועד לבדוק את רמת השליטה של התלמידים בחומר הלימודים על-פי תכנית הלימודים הכללית. לכן בית-הספר יכול לאפשר, על-פי שיקול דעתו, התאמות בהתאם לתח"י (תכנית חינוכית יחידנית) של כל תלמיד. עם זאת, בדומה למיצ"ב החיצוני, אין חובה לבחון את התלמידים האלה.

תלמידים עולים חדשים הנמצאים פחות משנה אחת בארץ ותלמידים בכיתות אולפן או בכיתות קלט: המבחן נועד לבדוק את רמת השליטה בחומר הלימודים של תלמידים השולטים בשפת המבחן. על כן, מבחן זה אינו מתאים לאוכלוסיית התלמידים הזאת. עם זאת, בית-הספר רשאי לשקול את האפשרות לבחון את התלמידים האלה בתנאים מותאמים, על-פי מידת שליטתם בשפה ועל-פי יכולתם להבין כהלכה טקסט כתוב.

תלמידים עולים חדשים הנמצאים בארץ בין שנה אחת לשלוש שנים: התלמידים האלה ייבחנו בכיתות הרגילות וללא התאמות.

תלמידים בכיתות רגילות הזכאים לתמיכה מתכנית השילוב: ההחלטה כיצד ייבחנו תלמידי השילוב במיצ"ב הפנימי נתונה לשיקול דעתו של צוות בית-הספר. מאחר שהמבחן מבוסס על תכנית הלימודים הכללית, ייתכן שאינו מתאים להיקף הלמידה של התלמידים האלה. עם זאת, יש להכיר בחשיבות הרגשית והחברתית של עצם השתתפותם במבחן עם עמיתיהם לכיתה. לכן, צוות בית-הספר צריך לשקול כיצד לבחון אותם, וזאת בהתאם ליכולותיהם הקוגניטיביות, הרגשיות והחברתיות, ובהתאם לתח"י של כל תלמיד. כמו כן, בית-הספר יכול לפטור אותם מחלקים מסוימים של המבחן או משאלות קשות, או לפצל בעבורם את המבחן לכמה מקטעים.

² במבחני המיצ"ב החיצוני ניתנו תנאים אחידים, על-פי המוגדר בחוזר מנכ"ל "הוראות קבע" סח/3(א) סעיף 3-4.1 בנושא התאמות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים במבחנים ארציים (המיצ"ב/"מאה מושגים"/מבחני החמ"ד) בבתי-הספר היסודיים ובחטיבות הביניים.

תלמידים בעלי לקויות למידה שאינם זכאים לתמיכה מתכנית השילוב: בקבוצה זו נכללים תלמידים שאינם זכאים לתמיכה מתכנית השילוב (בין שעברו אבחון בידי גורם חיצוני ובין שלא), אך מתמודדים עם קשיי למידה, בעיקר בקריאה ובכתיבה. תלמידים אלה ייבחנו בכיתה הרגילה בלי התאמות מיוחדות, ויש לעודד אותם לענות על שאלות רבות ככל האפשר. במקרים שבהם יעלה הצורך, אפשר לתת לתלמידים אלה התאמות כמפורט לעיל ובלבד שלא יכללו הקראה או כתיבת תשובות התלמידים על-ידי המורה.

תלמידים בעלי קשיי ראייה: תלמידים אלה ייבחנו בכיתה הרגילה ויקבלו חוברת מבחן מוגדלת. על בית-הספר להיערך מראש לצילום החוברת בהגדלה.

3.ב הנחיות כלליות להעברת המבחן בכיתה

בסעיף הזה מוצגות הנחיות כלליות להעברת המבחן בכיתה. העברת המבחן על-פי הנחיות אחידות תתרום להבטחת מהימנות המבחן, ותיתן לכל תלמיד הזדמנות שווה לבטא את ידיעותיו ואת מידת שליטתו בחומר הלימודים.

שעת העברת המבחן ומשכו

- מומלץ לקיים את המבחן בשעות שבהן התלמידים ערניים, ושאינן בסביבה גורמים העלולים להפריע להם. המיז"ב החיצוני מתקיים בשעות השלישית והרביעית של יום הלימודים, ומומלץ להעביר גם את המבחן הפנימי בשעות האלה.
- הזמן המוקצב למבחן המועבר בשלמותו הוא **90 דקות ללא הפסקות**. משך זמן זה תוכנן כך שהתלמידים יוכלו להשיב בנינוחות על כל שאלות המבחן. אם תלמידים יזדקקו לכמה דקות נוספות כדי להשלים את המבחן, אפשר לתת להם תוספת זמן קצרה, בכפוף להחלטת בית-הספר. בכל מקרה, מומלץ שלא לתת תוספת זמן העולה על 15 דקות. לפני התחלת המבחן יש להודיע לתלמידים על משך הזמן העומד לרשותם, אולם אין לזרז את התלמידים במהלך המבחן ואין לכתוב על הלוח את משך הזמן הנותר לסיום המבחן.

סיום המבחן לפני תום הזמן המוקצב: בית-הספר יקבע אם התלמידים שסיימו את המבחן לפני תום הזמן המוקצב יישארו בכיתה או יצאו החוצה. רצוי לעודד את התלמידים האלה לבדוק שוב את תשובותיהם, ורק לאחר מכן למסור את מחברותיהם.

השגחה בכיתה האם: מומלץ כי המורה לעברית יעבור בין הכיתות הנבחרות בעת המבחן ולא ישמש משגיח באף אחת מהן. לצורך ההשגחה בכיתה מומלץ למנות מורה **שאינו** מלמד את המקצוע.

תפקידיו של המורה לעברית:

1. **מתן הבהרות לפני התחלת המבחן:** לפני התחלת המבחן ימסור המורה לעברית לפי שיקול דעתו הבהרות כלליות לתלמידים בכיתות הנבחנות בנוגע לתוכני המבחן.
2. **תיעוד שאלות התלמידים בזמן המבחן:** אחת המטרות של המבחן הפנימי היא לסייע למורה לעברית למפות את הידיעות של התלמידים ואת הקשיים שלהם. לפיכך, יש חשיבות לתיעוד השאלות שהתלמידים שואלים בזמן המבחן. מומלץ כי המורה לעברית יעבור בזמן המבחן בכיתות הנבחנות וירשום את השאלות שהתלמידים שואלים. על-פי השאלות האלה ועל-פי תוצאות המבחן יוכל המורה לפתח תובנות פדגוגיות ולהסיק מסקנות שישפיעו על אופן ההוראה בכיתה.

תפקידיו של המורה המשגיח בשעת המבחן:

1. לפקח על המהלך התקין של המבחן ולשמור על הסדר ועל טוהר הבחינה.
2. לוודא שכל תלמיד עובד באופן עצמאי. שימו לב כי אין להשיב לתלמידים על שאלות העוסקות בתחום התוכן, להקריא את שאלות המבחן, או לכוון את התלמידים לתשובה הנכונה.
3. ליצור אווירת עבודה שקטה ונינוחה, ללא לחץ של זמן, שתאפשר לתלמידים לבטא את הידע שלהם בצורה הטובה ביותר.
4. לסייע לתלמידים בפתרון בעיות טכניות (דפוס לא ברור, חוברת פגומה וכדומה), או בפתרון בעיות אישיות **שאינן קשורות לתוכן המבחן** (מתן אישור לאכול ולשתות במהלך המבחן על-פי מדיניות בית-הספר, טיפול בבעיות חריגות וכו').
5. לעודד את התלמידים להשיב על כל שאלות המבחן, ולבקש מהם לבדוק את תשובותיהם לפני הגשת המבחן למורה.
6. לתעד את השאלות שהתלמידים שואלים במהלך המבחן (אם המורה לעברית אינו נמצא בכיתה). ראו סעיף "תפקידיו של המורה לעברית" שלעיל.
7. אפשר לכתוב על הלוח את מספר הנקודות המוקצה לכל תשובה על כל אחת משאלות המבחן.

תלמידים הזכאים לתנאי מבחן מותאמים: תלמידים אלו יקבלו את התנאים המפורטים בסעיף ב.2. שלעיל (למשל, חוברות מבחן מוגדלות והיבחנות בכיתה שקטה).

הנחיות לתלמידים לפני חלוקת המבחן:

1. יש להסביר לתלמידים את מטרת המבחן.
2. יש לציין כמה זמן עומד לרשותם.
3. יש לציין שהמבחן מורכב משאלות מסוג רב-בררה, משאלות סגורות ומשאלות פתוחות. בשאלות מסוג רב-בררה יש תשובה נכונה אחת ועל התלמידים לסמן אותה. בשאלות הסגורות יש לסמן או לכתוב את התשובות הנכונות. בשאלות הפתוחות יש לכתוב את התשובה במקום המיועד לכך.
4. יש להסביר לתלמידים מה יהיה עליהם לעשות אם יסיימו את המבחן לפני הזמן.
5. יש לבקש מהתלמידים להתייחס למבחן ברצינות המרבית ולהשיב על כל השאלות. יש להציע להם לנסות ולהשיב על כל שאלה, גם אם נדמה להם שאינם יודעים את התשובה או שאינם בטוחים שתשובתם נכונה.
6. יש להסביר לתלמידים את נוהלי ההתנהגות בשעת המבחן (יציאה לשירותים, אכילה, שאילת שאלות וכו').

הנחיות לתלמידים לאחר חלוקת המבחנים: אם הוחלט לשנות את תוכן המבחן ולא לכלול בו את הטקסט השימושי (ראו סעיף ב.4 שלהלן), יש להבהיר לתלמידים על אילו שאלות עליהם להשיב ועל אילו לא. יש להבהיר כי השאלות המבוטלות לא ייכללו בחישוב הציון. מומלץ לכתוב פרטים אלה על הלוח.

4.ב התאמות לצורכי בית-הספר בתוכן המבחן ובאופן העברתו

המיצ"ב הפנימי הוא מבחן פנים בית-ספרי, ואחד היתרונות הנובעים מכך הוא שניתן להתאימו לצורכי בית-הספר (זאת בניגוד למיצ"ב החיצוני שבו העברה ובדיקה סטנדרטיות הן הכרחיות).

עקרונית, מבחני המיצ"ב נבנים בהלימה לתכניות הלימודים בכל תחום דעת, ולכן רצוי להעבירם לתלמידים במתכונתם המלאה. עם זאת, קיימת שונות בין בתי-הספר בתהליכי ההוראה-למידה, ומבחן המיצ"ב, בשל היותו סטנדרטי ואחיד, לעתים אינו נמצא בהלימה מלאה עם ההוראה והלמידה בכיתה מסוימת.

לפיכך, בית-הספר רשאי, לפי שיקול דעתו, להעביר את מבחן המיצ"ב הפנימי ו/או להעריך אותו בדרכים שונות מאלה המופיעות בהנחיות. כלומר, קיימת אפשרות לערוך התאמות במבחן כך שתוצאותיו יוכלו לסייע לבית-הספר בתהליכי קבלת החלטות בנוגע לתכנון ההוראה והלמידה בנושאי הלימוד הנבדקים, ובנוגע להתפתחותם של לומדים בעלי יכולות שונות.

עם זאת, חשוב לזכור כי **העברה לא סטנדרטית של המיצ"ב הפנימי לא תאפשר לערוך השוואה תקפה להישגי קבוצות השוואה הארציות.**

להלן כמה אפשרויות להגמשת השימוש במיצ"ב הפנימי:

1. **התאמת תוכן המבחן לנלמד בכיתה:** מאחר שהמבחן כולל שלושה טקסטים, במקרה הצורך אפשר לבחון את התלמידים בשני טקסטים בלבד. במקרה כזה, מומלץ לוותר על הטקסט השימושי, ולא על הטקסט המידעי או על הטקסט הטיעוני.

2. התאמות בהעברת המבחן בכיתה:

- **משך הבחינה** – בית-הספר יכול להחליט אם להאריך את משך הבחינה או לקצרו בהתאם לשינויים שערך במבחן או על יסוד שיקולים אחרים.
- **העברת המבחן בכמה מקטעים** – אפשר לבחון את התלמידים בכל טקסט בנפרד במועדים שייקבעו על-ידי בית-הספר.

3. **שינוי בהליך הבדיקה** – ראו סעיף ג.3.

פרק ג': הנחיות לבדיקת המבחן

פרק זה כולל מידע שיסייע לצוות בית-הספר בבדיקת המבחן ובציינונו. הפרק מציג את המחווון ואת ההנחיות לשימוש בו וגם הנחיות הנוגעות לחישוב הציונים על-ידי שימוש בכלי עזר שונים. כמו כן, מוצגות בפרק הצעות לחישוב הציונים בהתאם לצורכי בית-הספר ומוצגים הסברים על ההשוואה בין הנתונים של בית-הספר ובין הנתונים של כלל בית-הספר דוברי העברית.

1.ג המחווון וההנחיות לשימוש בו בעת בדיקת המבחנים

לנוחיות המורים, נעשה מאמץ לפתח מחווון מפורט ככל האפשר. המחווון מציין את סוג הפריט (רב-בררה/פתוח/סגור), את התשובה הנכונה לכל פריט, לרבות תיאור של רמות הביצוע האפשריות, ואת טווח הערכים לתשובה.

שימו לב,

- בעמודה שכותרתה "אפשרויות הציון", הערכים או טווח הערכים מתייחסים לאפשרויות הניקוד (אותן אפשרויות מופיעות גם בדף ריכוז הציונים). אם, למשל, כתוב כי הניקוד הוא 0-2, התלמיד יכול לקבל אפס נקודות, נקודה אחת או 2 נקודות. אם כתוב 0,2, התלמיד יכול לקבל אפס נקודות או 2 נקודות, ללא ניקוד ביניים.
- יש לתת ניקוד לכל שאלה בנפרד.
- **בכל שאלות המבחן** אם התלמיד לא כתב תשובה או לא סימן תשובה, יש לתת לו ציון 0.
- **בפריטים הפתוחים** (בניית תשובה) **ובפריטים הסגורים** יש להעריך את התשובה לפי ההנחיות המפורטות במחווון. **בפריטים הפתוחים** אם התלמיד כתב יותר ממספר התשובות הנדרש, ייבדקו רק אלה הנדרשות לפי סדר כתיבתן. אין להוריד נקודות על שגיאות כתיב או על ניסוח שגוי אלא במשימות של הבעה בכתב.
- **בפריטים מסוג רב-בררה** (ר"ב) אם התלמיד סימן יותר מתשובה אחת, יש לתת לו ציון 0.

מחווון למבחן בעברית לכיתה ח', מיצ"ב פנימי, התשע"א

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון								
		פרק ראשון: טקסט טיעון/שכנוע – "העיסוק בספורט"									
1	פתוח איתור מידע	<p>1 = תשובה המתייחסת להגדרת הספורט, המופיעה בשורות 9–10 ומכילה את שני המרכיבים הבאים:</p> <p>1. פעילות הדורשת מאמץ פיזי.</p> <p>2. פעילות המפתחת את כושרו הגופני של האדם.</p> <p>הערה: תשובה המתייחסת גם למאפייני הספורט: מבנה מוסכם ומערכת חוקים (שורות 10–11), תיחשב תשובה נכונה.</p> <p>0 = כל תשובה אחרת לרבות:</p> <p>א. תשובה הכוללת רק מרכיב אחד מההגדרה המופיעה בשורות 9–10.</p> <p>ב. תשובה הכוללת דוגמה לסוג של ספורט.</p> <p>ג. תשובה הכוללת רק את מאפייני הספורט המופיעים בשורות 10–11.</p>	1,0								
2	פתוח איתור מידע	<p>דוגמאות להשלמה נכונה של הטבלה:</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th>התחום</th> <th>דוגמה להשפעה חיובית</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. בריאות הנפש</td> <td>(שיקוף) מצב הרוח/ההיגיון (אסיוף) אפקטיו כדסיס ולציק/לשתי טקסיו</td> </tr> <tr> <td>2. כישורי חשיבה</td> <td>(פיוט) יולג אקב האטוב (בלהיחוט)/ (פיוט) יולג אהסיק אסקיו</td> </tr> <tr> <td>4. ערכים</td> <td>(פיוט) ציכיס על יושר/הזנוג/זולג/נוג/ כזג/רוט ספולטוב</td> </tr> </tbody> </table> <p>הערה: השלמה הכוללת דוגמה מפורטת להשפעה חיובית ("לדעת למי למסור את הכדור") המבוססת על הכתוב בטקסט, תיחשב תשובה נכונה.</p> <p>2 = השלמה נכונה של שלושה סעיפים בטבלה.</p> <p>1 = השלמה נכונה של שני סעיפים או של סעיף אחד בטבלה.</p> <p>0 = כל ההשלמות שגויות.</p>	התחום	דוגמה להשפעה חיובית	1. בריאות הנפש	(שיקוף) מצב הרוח/ההיגיון (אסיוף) אפקטיו כדסיס ולציק/לשתי טקסיו	2. כישורי חשיבה	(פיוט) יולג אקב האטוב (בלהיחוט)/ (פיוט) יולג אהסיק אסקיו	4. ערכים	(פיוט) ציכיס על יושר/הזנוג/זולג/נוג/ כזג/רוט ספולטוב	2–0
התחום	דוגמה להשפעה חיובית										
1. בריאות הנפש	(שיקוף) מצב הרוח/ההיגיון (אסיוף) אפקטיו כדסיס ולציק/לשתי טקסיו										
2. כישורי חשיבה	(פיוט) יולג אקב האטוב (בלהיחוט)/ (פיוט) יולג אהסיק אסקיו										
4. ערכים	(פיוט) ציכיס על יושר/הזנוג/זולג/נוג/ כזג/רוט ספולטוב										
3	ר"ב איתור מידע	<p>1 = תשובה נכונה: (3) בשורות 35–40</p> <p>0 = כל תשובה אחרת.</p>	1,0								

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
4	ר"ב פרשנות והיסק	2 = תשובה נכונה: (1) משך חיים 0 = כל תשובה אחרת.	2,0
5	ר"ב פרשנות והיסק	3 = תשובה נכונה: (2) כדי להפריך את דברי פורד ובכך לחזק את טענת הכותב. 0 = כל תשובה אחרת.	3,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
6	פתוח הערכה וביקורת	2-0	<p>2 = תשובה הכוללת את דעת התלמיד ונימוק רלוונטי המתייחס באופן מפורש ליתרון אחד לפחות או לתופעה שלילית אחת לפחות המופיעים בטקסט, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - לדעתי אין צורך להוסיף שעות לשיעורי ספורט כיוון ששיעורי ספורט יש הרבה אלימות ותלמידים רבים עלולים להיפגע. - לדעתי יש צורך להוסיף שעות לשיעורי ספורט כיוון ששיעורי ספורט עוזרים לנו לפתח את החשיבה, ולכן הם יעזרו לנו להצטיין בלימודים. <p>הערה: תשובה הכוללת את דעת התלמיד (גם אם התלמיד כותב שאינו יודע), המתייחסת לשני הצדדים ונימוק מתאים לכל צד, תיחשב תשובה נכונה.</p> <p>1 = תשובה הכוללת נימוק רלוונטי ללא הדעה של התלמיד, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - הספורט יכול לשפר לא רק את בריאות הגוף, אלא גם את בריאות הנפש. <p>או:</p> <p>תשובה הכוללת את דעת התלמיד (גם אם התלמיד כותב שאינו יודע), המתייחסת לשני הצדדים ונימוק המתאים לצד אחד בלבד.</p> <p>או:</p> <p>תשובה הכוללת את דעת התלמיד ונימוק העוסק בהוספת שעות על חשבון מקצוע אחר.</p> <p>או:</p> <p>תשובה הכוללת את דעת התלמיד ונימוק רלוונטי הלקוח מתוכן הטקסט אך אינו מופיע בטקסט כלשונו, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - לדעתי חשוב להוסיף שעות לשיעורי ספורט כיוון ששיעורי ספורט יכולים לעזור לי לרדת במשקל. <p>או:</p> <p>תשובה הכוללת את דעת התלמיד ונימוק חלקי או כללי מדי, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - לדעתי חשוב להוסיף שעות לשיעורי ספורט כיוון שלספורט יש יתרונות/כיוון שכותב הטקסט ממליץ. - חשוב להוסיף שעות כי ספורט חשוב. <p>0 = כל תשובה אחרת לרבות:</p> <ol style="list-style-type: none"> א. תשובה הכוללת את דעת התלמיד ללא נימוק. ב. תשובה הכוללת נימוק לא רלוונטי/שגוי. ג. תשובה הכוללת דעה על נושא אחר. ד. תשובה הכוללת חזרה על הצעתו של כותב הטקסט. <p>לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - העתקה מהטקסט של המשפט: "כדי שתלמידים יפיקו את המרב מספורט, על מערכת החינוך להגדיל את מספר השעות של החינוך הגופני בבת-הספר".

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
7	ר"ב פרשנות והיסק	3 = תשובה נכונה: (2) העיסוק בספורט תורם לפרט ולכלל, ולכן חשוב לעסוק בו. 0 = כל תשובה אחרת.	3,0
8	פתוח לשון ומטה לשון	2 = תשובה הכוללת את המילים הבאות: 1. שמירה 2. שיפור/שפור 3. פיתוח/פתוח/התפתחות 1 = תשובה הכוללת שתי מילים מבין הנ"ל. 0 = תשובה הכוללת מילה אחת מבין הנ"ל. או: כל תשובה אחרת.	2-0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
		הערה: שאלה 9 נבדקת פעמיים – פעם בהבנת הנקרא (התוכן) ופעם בהבעה בכתב (המבנה והלשון) (9כ)	
9	פתוח הערכה וביקורת	<p>3 = תשובה הכוללת את עמדת התלמיד (תומכת, מתנגדת או מסתייגת) ונימוק רלוונטי המבוסס על הטקסט ומתאים לעמדה, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - אני תומך בפתיחת החוגים מפני שלפי המאמר הספורט הזה מוציא את הכעס והעצבים. - אני מתנגדת לתכנית זו כי הספורט הזה מעודד אלימות. <p>1 = תשובה הכוללת עמדה ונימוק עמום/כללי, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - אני מתנגד לתכנית כי זה ספורט מסוכן (ללא הסבר מדוע הספורט מסוכן ולמי הוא מסוכן). - אני בעד כי זו פעילות ספורטיבית (ללא התייחסות ספציפית לאמנויות לחימה). <p>או:</p> <p>נימוק רלוונטי שאינו מבוסס על הטקסט, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - אני תומך בתכנית כי החוגים מעודדים הגנה עצמית. <p>או:</p> <p>תשובה הכוללת עמדה ונימוק המנוגד לעמדה, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - אני מתנגד לפתיחת החוגים כי הספורט הזה משחרר כעס ותוקפנות. <p>0 = כל תשובה אחרת לרבות:</p> <ul style="list-style-type: none"> א. תשובה הכוללת את דעת התלמיד ללא נימוק. ב. תשובה הכוללת נימוק לא רלוונטי, <p>לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - לפי דעתי, התנגדות ההורים לחוגים היא שגויה כי הילדים הולכים לחוגים מתוך אהבה לספורט הזה. - כדאי לפתוח את החוגים כי הספורט ממלא את שעות הפנאי (הנימוק כללי מדי כי הוא אינו ייחודי לספורט). 	3,1,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון																		
9כ	פתוח הבעה בכתב	<p>התוכן נבדק בשאלה 9.</p> <p>בדיקה הוליסטית של איכות הכתיבה בלבד:</p> <p>5 = תשובה באיכות כתיבה מיטבית.</p> <p>4 = תשובה באיכות כתיבה טובה או תשובה באיכות כתיבה מיטבית הקצרה משלוש שורות.</p> <p>2 = תשובה באיכות כתיבה בינונית או תשובה באיכות כתיבה טובה הקצרה משלוש שורות.</p> <p>0 = תשובה באיכות כתיבה נמוכה מאוד או תשובה באיכות כתיבה בינונית הקצרה משלוש שורות.</p> <p>כדי לקבוע את איכות הכתיבה יש להתייחס למרכיבים הבאים:</p> <p>מבנה התשובה; מבנה המשפטים; הרצף בין המשפטים; מילות הקישור; משלב הלשון; סימני הפיסוק (שימוש תקני בסימני הפיסוק, ללא הקפדה על סימן הפסיק באמצע משפט); הכתיב.</p> <p>הערה: יש לבדוק את איכות הכתיבה בלא תלות באיכות התוכן.</p>	5,4,2,0																		
10	פתוח לשון ומטה לשון	<p>השלמה נכונה של הטבלה:</p> <table border="1" data-bbox="328 1008 1082 1294"> <thead> <tr> <th>סוג הצירוף</th> <th>הוספת ה' הידיעה</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>סלויכו</td> <td>אוסר הסולנו</td> <td>1. חוסר סובלנות</td> </tr> <tr> <td>לל וילאיו</td> <td>ההשפעה רבה</td> <td>2. השפעה רבה</td> </tr> <tr> <td>לל וילאיו</td> <td>האפקט שלילי</td> <td>3. תופעות שליליות</td> </tr> <tr> <td>סלויכו</td> <td>היעדר כבוד</td> <td>4. היעדר כבוד</td> </tr> <tr> <td>סלויכו</td> <td>מערכת חוקים</td> <td>5. מערכת חוקים</td> </tr> </tbody> </table> <p>3 = השלמה נכונה של חמישה סעיפים בטבלה.</p> <p>2 = השלמה נכונה של ארבעה או שלושה סעיפים בטבלה.</p> <p>1 = השלמה נכונה של שני סעיפים בטבלה.</p> <p>0 = השלמה נכונה של אחד סעיף בטבלה.</p> <p>או:</p> <p>כל ההשלמות שגויות.</p>	סוג הצירוף	הוספת ה' הידיעה		סלויכו	אוסר הסולנו	1. חוסר סובלנות	לל וילאיו	ההשפעה רבה	2. השפעה רבה	לל וילאיו	האפקט שלילי	3. תופעות שליליות	סלויכו	היעדר כבוד	4. היעדר כבוד	סלויכו	מערכת חוקים	5. מערכת חוקים	3-0
סוג הצירוף	הוספת ה' הידיעה																				
סלויכו	אוסר הסולנו	1. חוסר סובלנות																			
לל וילאיו	ההשפעה רבה	2. השפעה רבה																			
לל וילאיו	האפקט שלילי	3. תופעות שליליות																			
סלויכו	היעדר כבוד	4. היעדר כבוד																			
סלויכו	מערכת חוקים	5. מערכת חוקים																			

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
11	פתוח הערכה וביקורת	<p>2 = תשובה הכוללת בחירה באחת הכותרות ונימוק רלוונטי ואיכותי (מתייחס לקשר שבין תוכן הכותרת לתוכן הטקסט), הכולל השוואה בין שתי הכותרות או זיקה לכותרת האחרת, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - הכותרת של גלי עדיפה כי הטקסט מראה את הקשר לתחומים נוספים של גוף ונפש, ואילו הכותרת של יונתן כללית מדי. - הכותרת של יונתן עדיפה כי בטקסט מוזכרים כל מיני צדדים של הספורט, גם חיוביים וגם שליליים, ואילו בכותרת של גלי יש רק צדדים חיוביים. <p>הערה: תשובה הכוללת נימוק בדרך השלילה של הכותרת האחרת, תיחשב תשובה נכונה, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - הכותרת של גלי עדיפה כי בכותרת של יונתן לא מוזכר הנושא החשוב בטקסט, שהוא בריאות הגוף והנפש. <p>1 = תשובה הכוללת בחירה באחת הכותרות ונימוק רלוונטי ואיכותי (מתייחס לקשר שבין תוכן הכותרת לתוכן הטקסט), שאינו כולל השוואה בין שתי הכותרות או זיקה לכותרת האחרת, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - הכותרת של גלי טובה כי היא מתאימה לתוכן של הטקסט, העוסק בקשר שבין פעילות ספורטיבית לבריאות האדם. <p>או: תשובה הכוללת בחירה באחת הכותרות ויש בה השוואה, אך הנימוק אינו רלוונטי/איכותי (אינו מתייחס לקשר שבין תוכן הכותרת לתוכן הטקסט).</p> <p>0 = כל תשובה אחרת לרבות:</p> <ul style="list-style-type: none"> א. בחירה באחת הכותרות ללא נימוק. ב. תשובה הכוללת בחירה באחת הכותרות ונימוק החוזר על השאלה, לדוגמה: <ul style="list-style-type: none"> - הכותרת של יונתן מתאימה כי זה באמת לא ספורט. - הכותרת של גלי מתאימה כי באמת בגוף בריא צריכה להיות נפש בריאה. ג. תשובה הכוללת בחירה באחת הכותרות ונימוק כללי מדי, לדוגמה: <ul style="list-style-type: none"> - כי הכותרת הזו מנוסחת טוב/מתאימה יותר/מושכת יותר. 	2-0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
		פרק שני: הבעה בכתב - כתיבת טיעון ושכנוע	
12	הבעה בכתב	משימת ההבעה בכתב נבדקת לפי הקטגוריות של תוכן, של מבנה ושל לשון. במשימה הזאת לא פורטו כל רמות הביניים של הביצוע. לכן אפשר לתת גם ניקוד חלקי שאינו מופיע בפירוט הניקוד.	
		0 = התלמיד חרג מן הסוגה הנדרשת במטלה. א: התלמיד כתב משפט אחד בלבד. א: התלמיד כתב על נושא אחר.	
10-0	פתוח תוכן	א. תוכן הערה: על הבודק לחבר את מספר הנקודות בשלושת רכיבי התוכן, ולרשום את סכום הנקודות במקום המתאים. התאמה לדרישות המטלה - סוגה ותוכן (2-0) 2 = כתיבה של טקסט טיעון והתייחסות לכל מרכיבי המטלה (הבעת עמדה ונימוקים). 1 = הטקסט כולל עירוב סוגות (לאורך רוב הכתיבה הסוגה אינה מסוג טיעון ושכנוע) או תיאור של התופעה וכתיבת עמדה ונימוק בסוף הטקסט. ציון עמדה מפורשת תוך הצגת הנושא הנדון (3-0) 3 = כתיבת העמדה: הסכמה, אי הסכמה או הסתייגות וציון ההצעה להאריך את יום הלימודים. נימוקים (5-0) 5 = שכנוע באמצעות נימוק/ים רלוונטי/ים המתאים/מים לעמדת התלמיד. הנימוק/ים יכול/ים לכלול התייחסות לנושאים הבאים: • המטרה של הארכת יום הלימודים, לדוגמה: - הארכת יום הלימודים תאפשר למידה יעילה ותרגול בתוך בית-הספר. • יתרונותיו של יום שישי חופשי, לדוגמה: - יום שישי חופשי מאפשר לצאת עם המשפחה לטיולים.	

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
		<ul style="list-style-type: none"> הקשיים הנובעים מהארכת יום הלימודים, לדוגמה: <ul style="list-style-type: none"> יום לימודים ארוך אינו מאפשר ריכוז בלמידה כי כולם כבר עייפים. $2 =$ כתיבת דוגמאות שאינן מבססות את הנימוק או כתיבת נימוק כללי ללא הסבר, לדוגמה: <ul style="list-style-type: none"> כי יום פנוי זה דבר חשוב/כיף. $0 =$ כתיבת טקסט ללא נימוק/ים או טקסט הכולל נימוק החוזר על הטענה ללא פירוט, לדוגמה: <ul style="list-style-type: none"> כי ככה נהיה פנויים ביום שישי. <p>הערה: נימוק אחד מפורט ורלוונטי יזכה את התלמיד בחמש הנקודות של סעיף זה.</p>	
	פתוח מבנה	ב. מבנה $4 =$ לכידות וקישוריות הטקסט רציף (אינו כתוב בנקודות), ויש בו קשר לוגי בין משפטים, בין רעיונות ובין החלקים השונים של הטקסט. בטקסט יש שימוש נכון במילות קישור המבטאות את הקשר הלוגי בין רכיבי התוכן.	4-0
		ג. לשון	
	פתוח לשון	① משלב לשון ואוצר מילים $2 =$ משלב הלשון בינוני-גבוה ללא שימוש בסלנג.	2-0
	פתוח לשון	② מורפולוגיה ותחביר $1 =$ הקפדה על תקינות התצורה ועל דגמי המשפט. התאמה במין, במספר וביידוע.	1,0
	פתוח לשון	③ פיסוק $1 =$ שימוש תקני בסימני הפיסוק (ללא הקפדה על סימן הפסיק באמצע משפט).	1,0
	פתוח לשון	④ כתיב $2 =$ כתיב נכון. אין להוריד נקודות על שגיאת כתיב אחת או על שגיאת כתיב חוזרת. אין להוריד נקודות על כתיב מלא או על כתיב חסר.	2-0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
		פרק שלישי: טקסט מידע – "נדידת הציפורים"	
13	פתוח איתור מידע	<p><u>השלמות 1 ו-2</u>: תשובה הכוללת שתיים מבין האפשרויות הבאות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • יש יותר מזון/המזון זמין יותר (באזורים החמים)/קל למצוא מזון (באזורים החמים). • יש קושי במציאת מזון (באזורים הקרים). • שעות היום ארוכות יותר (באזורים החמים). <p><u>השלמה 3</u>: גודל הציפור/משקל הציפור/כוחה של הציפור/כמות השומן שהציפור יכולה לשאת עמה/כמות המזון שאכלה הציפור.</p> <p><u>השלמות 4 ו-5</u>: תשובה הכוללת התייחסות למזון ולמנוחה: נחות ואוכלות/נחות ומוצאות מזון/נחות ואוגרות שומן/נחות ואוגרות מזון/אוכלות ואוגרות שומן ונחות.</p> <p>הערה: בהשלמות 4 ו-5, תשובה הכוללת נוסף על ההשלמה הנכונה גם מידע עודף (כמו המילה "נוחתות"), תיחשב תשובה נכונה.</p> <p>2 = חמש או ארבע השלמות נכונות.</p> <p>1 = שלוש או שתי השלמות נכונות.</p> <p>0 = השלמה אחת נכונה בלבד.</p> <p>או:</p> <p>כל ההשלמות שגויות.</p>	2-0
13כ	פתוח הבעה בכתב	<p>התוכן נבדק בשאלה 13.</p> <p>בדיקה הוליסטית של ניסוח התשובה בלבד:</p> <p>1 = ניסוח תקני בכל ההשלמות.</p> <p>0 = ניסוח שגוי בהשלמה אחת או יותר.</p>	1,0
14	ר"ב פרשנות והיסק	<p>3 = תשובה נכונה: (3) כמות השומן שכל ציפור יכולה לשאת תלויה בגודלה.</p> <p>0 = כל תשובה אחרת.</p>	3,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון																		
15	פתוח איתור מידע	השלמה נכונה של הטבלה:	2-0																		
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%;"></td> <td style="width: 33%;"></td> <td style="width: 33%; text-align: center;">סוג הציפורים</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">תבחינים (קריטריונים) להשוואה</td> <td style="text-align: center;">ציפורים גדולות</td> <td style="text-align: center;">ציפורים קטנות</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">אופן התעופה</td> <td style="text-align: center;">צאווה/באלצדו טראיקו</td> <td style="text-align: center;">אגורה/באלצדו אבטו כף</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">אזור התעופה</td> <td style="text-align: center;">אדל היבשה</td> <td style="text-align: center;">גם מעל הים וגם מעל היבשה</td> </tr> </table> <p style="text-align: center;">2 = ארבע או שלוש השלמות נכונות. 1 = שתי השלמות נכונות. 0 = השלמה אחת נכונה. או: כל ההשלמות שגויות.</p>						סוג הציפורים	תבחינים (קריטריונים) להשוואה	ציפורים גדולות	ציפורים קטנות	אופן התעופה	צאווה/באלצדו טראיקו	אגורה/באלצדו אבטו כף	אזור התעופה	אדל היבשה	גם מעל הים וגם מעל היבשה						
		סוג הציפורים																			
תבחינים (קריטריונים) להשוואה	ציפורים גדולות	ציפורים קטנות																			
אופן התעופה	צאווה/באלצדו טראיקו	אגורה/באלצדו אבטו כף																			
אזור התעופה	אדל היבשה	גם מעל הים וגם מעל היבשה																			
16	ר"ב פרשנות והיסק	2 = תשובה נכונה: (4) ציפורים חולפות מעל ישראל, שנמצאת בנקודת מפגש של שלוש יבשות - אסיה, אירופה ואפריקה. 0 = כל תשובה אחרת.	2,0																		
17	סגור איתור מידע	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 10%;"></th> <th style="width: 10%;">יש</th> <th style="width: 80%;">אין</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td> <td style="text-align: center;">☒</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☒</td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td style="text-align: center;">☒</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>4.</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☒</td> </tr> <tr> <td>5.</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☒</td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: center;">2 = תשובה הכוללת חמישה או ארבעה סימונים נכונים מבין הנ"ל. 1 = תשובה הכוללת שלושה סימונים נכונים מבין הנ"ל. 0 = תשובה הכוללת שני סימונים נכונים מבין הנ"ל או פחות. או: כל תשובה אחרת.</p>		יש	אין	1.	☒	☐	2.	☐	☒	3.	☒	☐	4.	☐	☒	5.	☐	☒	2-0
	יש	אין																			
1.	☒	☐																			
2.	☐	☒																			
3.	☒	☐																			
4.	☐	☒																			
5.	☐	☒																			

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
18	פתוח פרשנות והיסק	<p>2 = תשובה הכוללת שתי סיבות, אחת המסתמכת על הטקסט ואחת המסתמכת על הקטע הנלווה:</p> <p>① סיבה אחת המסתמכת על הטקסט (1 נק') מבין הבאות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • אין תנאים לחניית בניינים/אין אפשרות לעצור לחניית בניינים. • חוסר במזון. • הציפורים אינן צוברות מספיק שומן. • תנאי מזג האוויר אינם מתאימים. • המרחק הרב. <p>הערות:</p> <p>1. תשובה הכוללת גם התייחסות לגודל הציפור (גדולה/קטנה), תיחשב תשובה נכונה, לדוגמה:</p> <p>– הציפור קטנה ואינה אוגרת מספיק שומן.</p> <p>2. תשובה הכוללת התייחסות לגודל הציפור בלבד, תיחשב תשובה שגויה.</p> <p>② סיבה אחת המסתמכת על הקטע הנלווה (1 נק') מבין הבאות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • התנגשות בחלון המטוס. • הישאבות למנוע המטוס. • התנגשות במטוס. <p>1 = תשובה הכוללת סיבה אחת בלבד המסתמכת על הטקסט או על הקטע הנלווה מבין הנ"ל.</p> <p>או:</p> <p>תשובה הכוללת שתי סיבות המסתמכות על הטקסט או שתי סיבות המסתמכות על הקטע הנלווה.</p> <p>0 = כל תשובה אחרת.</p>	2-0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון																
19	סגור פרשנות והיסק	<table border="1"> <thead> <tr> <th>מתאים לשיטת השיטות</th> <th>מתאים לשיטת המשדר</th> <th>מתאים לשיטת הטיבוע</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☒</td> <td>1. אפשר לדעת את גודל הציפור.</td> </tr> <tr> <td>☒</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>2. אפשר לקבל מידע על מסלול הנדידה.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☒</td> <td>☐</td> <td>3. אפשר לדעת את מקום הציפור בכל 90 דקות.</td> </tr> </tbody> </table> <p>2 = תשובה הכוללת שלושה סימונים נכונים. 1 = תשובה הכוללת שני סימונים נכונים מבין הנ"ל. 0 = תשובה הכוללת סימון אחד או שלושה סימונים שגויים. או: כל תשובה אחרת.</p>	מתאים לשיטת השיטות	מתאים לשיטת המשדר	מתאים לשיטת הטיבוע		☐	☐	☒	1. אפשר לדעת את גודל הציפור.	☒	☐	☐	2. אפשר לקבל מידע על מסלול הנדידה.	☐	☒	☐	3. אפשר לדעת את מקום הציפור בכל 90 דקות.	2-0
מתאים לשיטת השיטות	מתאים לשיטת המשדר	מתאים לשיטת הטיבוע																	
☐	☐	☒	1. אפשר לדעת את גודל הציפור.																
☒	☐	☐	2. אפשר לקבל מידע על מסלול הנדידה.																
☐	☒	☐	3. אפשר לדעת את מקום הציפור בכל 90 דקות.																
20	ר"ב הערכה וביקורת	<p>2 = תשובה נכונה: (2) להוסיף מידע חשוב שאינו מופיע בטקסט המרכזי. 0 = כל תשובה אחרת.</p>	2,0																

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
21	פתוח הערכה וביקורת	<p>2 = תשובה הכוללת את עמדת התלמיד בנוגע לבעיה (תומכת, מתנגדת או מסתייגת) ונימוק רלוונטי או הצעה לפתרון, תוך התייחסות לטקסט הנלווה ולבעיה המוצגת, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - אין שום סיבה לפגוע בציפורים מכיוון שכיום יש דרכים אחרות לפתור את הבעיה. - לדעתי צריך למנוע תאונות אוויריות גם במחיר פגיעה בציפורים, כי חיי אדם חשובים יותר מציפורים. - יש מקום לפגיעה בציפורים כי מטוסים שמתרסקים גורמים נזק כלכלי רב. - לדעתי לא צריך למנוע חדירת ציפורים באמצעות פגיעה, אלא פשוט לשנות את מסלולי הטיסה לכיוון שונה כדי למנוע פגיעה גם באדם וגם בציפור. <p>1 = תשובה הכוללת נימוק או הצעה לפתרון המבוססים על הטקסט הנלווה, ללא עמדה מפורשת, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - לדעתי אפשר למנוע תאונות אוויריות במחירים אחרים. <p>א:ו:</p> <p>תשובה הכוללת את עמדת התלמיד בנוגע לבעיה ונימוק רלוונטי שאיכותו נמוכה, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - לדעתי כן, כי אחרת מצבו של המטוס והאנשים יכול להיות לא טוב. <p>א:ו:</p> <p>תשובה הכוללת את עמדת התלמיד בנוגע לבעיה ונימוק רלוונטי או הצעה לפתרון המנוגדים לעמדה המוצגת, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - אני מתנגד כי חיי אדם חשובים יותר מציפורים. <p>0 = כל תשובה אחרת לרבות:</p> <ul style="list-style-type: none"> א. תשובה הכוללת עמדה ונימוק לא רלוונטי, לדוגמה: <ul style="list-style-type: none"> - לדעתי לא, כי אני אוהב ציפורים. - לדעתי לא, כי גם לציפורים יש זכות לחיות. - לדעתי לא, מפני שלא תמיד הציפורים גורמות לבעיות ולתאונות. ב. תשובה הכוללת עמדה בלבד, ללא נימוק. 	2-0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
22	פתוח לשון ומטה לשון	2 = תשובה הכוללת את שלוש המילים הבאות מהשורש ח-ק-ר: <ul style="list-style-type: none"> • מחקר • חוקרים • נחקרים 0 = כל תשובה אחרת.	2,0
23	סגור לשון ומטה לשון	2 = תשובה הכוללת את חלקי הדיבור הבאים: 1. פועל 2. שם תואר/תואר 0 = תשובה הכוללת חלק דיבור אחד מבין הנ"ל. או: כל תשובה אחרת.	2,0
24	ר"ב לשון ומטה לשון	2 = תשובה נכונה: (3) במהלך המעקב נוצרת לכל ציפור "תעודת זהות". 0 = כל תשובה אחרת.	2,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון																		
		פרק רביעי: טקסט שימושי – "אנטיביוטיקה – כללי השימוש הנכון"																			
25	סגור איתור מידע	<table border="1"> <thead> <tr> <th>לא נכון</th> <th>נכון</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>☒</td> <td>☐</td> <td>1. אנטיביוטיקה מומלצת להורדת חום.</td> </tr> <tr> <td>☒</td> <td>☐</td> <td>2. תרופות אנטיביוטיות אינן מזיקות.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☒</td> <td>3. אנטיביוטיקה מיועדת לטיפול במחלות זיהומיות.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☒</td> <td>4. יש סוגי מזון שמשפיעים על פעולת האנטיביוטיקה.</td> </tr> <tr> <td>☒</td> <td>☐</td> <td>5. אנטיביוטיקה מיועדת גם לטיפול בהצטננות ובשפעת.</td> </tr> </tbody> </table> <p>2 = תשובה הכוללת חמישה סימונים נכונים. 1 = תשובה הכוללת ארבעה או שלושה סימונים נכונים מבין הנ"ל. 0 = תשובה הכוללת שני סימונים נכונים מבין הנ"ל או פחות. אז: כל תשובה אחרת.</p>	לא נכון	נכון		☒	☐	1. אנטיביוטיקה מומלצת להורדת חום.	☒	☐	2. תרופות אנטיביוטיות אינן מזיקות.	☐	☒	3. אנטיביוטיקה מיועדת לטיפול במחלות זיהומיות.	☐	☒	4. יש סוגי מזון שמשפיעים על פעולת האנטיביוטיקה.	☒	☐	5. אנטיביוטיקה מיועדת גם לטיפול בהצטננות ובשפעת.	2-0
לא נכון	נכון																				
☒	☐	1. אנטיביוטיקה מומלצת להורדת חום.																			
☒	☐	2. תרופות אנטיביוטיות אינן מזיקות.																			
☐	☒	3. אנטיביוטיקה מיועדת לטיפול במחלות זיהומיות.																			
☐	☒	4. יש סוגי מזון שמשפיעים על פעולת האנטיביוטיקה.																			
☒	☐	5. אנטיביוטיקה מיועדת גם לטיפול בהצטננות ובשפעת.																			
26	ר"ב פרשנות והיסק	<p>2 = תשובה נכונה: (4) גורם 0 = כל תשובה אחרת.</p>	2,0																		
27	פתוח איתור מידע	<p>2 = תשובה הכוללת שלוש מבין ההנחיות הבאות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • מינון נכון. • יש ליטול את התרופה בזמנים קבועים. • נטילת התרופה עד גמר הטיפול המומלץ. • יש לאחסן טבליות (כדורים) במקום קריר ויבש. • סירוף יש לאחסן במקרר. • תרחיף (סירוף) יש להוציא מהמקרר כשעה לפני השימוש. • לברר כיצד המזון עלול להשפיע על יעילות התרופה/להימנע מאכילת מאכלים מסוימים סמוך לנטילת התרופה. <p>הערה: תשובה שאינה מנוסחת בלשון הנחיה, תיחשב תשובה נכונה. 0 = כל תשובה אחרת לרבות:</p> <p>א. תשובה הכוללת שתי הנחיות או פחות מבין הנ"ל. ב. תשובה הכוללת הנחיות שאינן קשורות להצלחת הטיפול, לדוגמה: - אחסון/אחסון הרחק מהישג ידם של ילדים.</p>	2,0																		

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
28	פתוח הערכה וביקורת	<p>2 = תשובה הכוללת התייחסות נכונה לשתי ההנחיות:</p> <p>1. קביעה שהנחיה (א) אינה מתאימה להנחיות שבדף המידע ונימוק רלוונטי, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ההנחיה לא מתאימה כי צריך לקחת את התרופה בזמנים קבועים. <p>2. קביעה שהנחיה (ב) יכולה להתאים/לא להתאים להנחיות שבדף המידע ונימוק רלוונטי המתאים לדעת התלמיד, לדוגמה:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ההנחיה מתאימה כי הכדורים נמצאים הרחק מהישג ידם של ילדים קטנים. - ההנחיה לא מתאימה כי צריך לשמור את האנטיביוטיקה במקום קריר, והמטבח הוא מקום חם. - ההנחיה מתאימה כי ארון המטבח הוא מקום קריר ויבש. <p>1 = תשובה הכוללת התייחסות נכונה להנחיה אחת בלבד.</p> <p>0 = כל תשובה אחרת לרבות:</p> <ul style="list-style-type: none"> א. נימוק נכון ללא קביעה. ב. קביעה ללא נימוק. 	2-0
29		הערה לשני הסעיפים: העתקה לא מושלמת של המשפט תיחשב תשובה נכונה.	
	פתוח לשון ומטה לשון	<p>א. 1 = הקפידו/הקפד/הקפידו/הקפדנה על נטילת כל המנה שרשם הרופא.</p> <p>0 = כל תשובה אחרת לרבות הקפיד.</p>	1,0
	פתוח לשון ומטה לשון	<p>ב. 1 = התייעצו/התייעץ/התייעצי/התייעצנה עם הרופא מתי לקחת את התרופה.</p> <p>0 = כל תשובה אחרת.</p>	1,0
30	ר"ב פרשנות והיסק	<p>3 = תשובה נכונה: (1) להנחות את הציבור בנושא השימוש באנטיביוטיקה.</p> <p>0 = כל תשובה אחרת.</p>	3,0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
31	פתוח פרשנות והיסק	2 = תשובה הכוללת רק את המילים הבאות: 1. לקחת 2. סוגים/מינים 1 = תשובה הכוללת מילה אחת מבין הנ"ל. 0 = כל תשובה אחרת.	2-0
		הערה: שאלה 32 נבדקת פעמיים – פעם בהבנת הנקרא (התוכן) ופעם בהבעה בכתב (המבנה והלשון) (32כ)	
32	פתוח הערכה וביקורת	2 = תשובה הכוללת את דעת התלמיד: הבעת תמיכה בדעתו של אורי (שיש לחלק את דף המידע להורים בלבד) או התנגדות לדעתו, ונימוק רלוונטי, כגון נימוק המתייחס למי שנושא באחריות (הורים או ילדים), לדוגמה: – אינני מסכים עם אורי מפני שגם התלמידים צריכים לדעת על שימוש אחראי באנטיביוטיקה, ולא רק ההורים. – טענתו של אורי נכונה כי הילדים יכולים לזרוק את הדף או לשכוח אותו. – הטענה אינה נכונה מפני שבגיל שלנו צריך לדעת על תרופות. 1 = תשובה הכוללת נימוק רלוונטי ללא הבעת דעה. או: תשובה הכוללת את דעת התלמיד ונימוק חלקי, לדוגמה: – אני לא מסכים עם טענתו של אורי מפני שחשוב שגם הילדים יקראו את דף המידע ורק לאחר מכן שיעבירו להורים (התלמיד לא פירט את הסיבה לחשיבות של קריאת דף המידע על-ידי הילדים). 0 = כל תשובה אחרת לרבות תשובה הכוללת את דעת התלמיד ללא נימוק.	2-0

מספר הפריט	סוג הפריט	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	אפשרויות הציון
332	פתוח הבעה בכתב	<p>התוכן נבדק בשאלה 32.</p> <p>בדיקה הוליסטית של איכות הכתיבה בלבד:</p> <p>5 = תשובה באיכות כתיבה מיטבית.</p> <p>4 = תשובה באיכות כתיבה טובה או תשובה באיכות כתיבה מיטבית הקצרה משלוש שורות.</p> <p>2 = תשובה באיכות כתיבה בינונית או תשובה באיכות כתיבה טובה הקצרה משלוש שורות.</p> <p>0 = תשובה באיכות כתיבה נמוכה מאוד או תשובה באיכות כתיבה בינונית הקצרה משלוש שורות.</p> <p>כדי לקבוע את איכות הכתיבה יש להתייחס למרכיבים הבאים:</p> <p>מבנה התשובה; מבנה המשפטים; הרצף בין המשפטים; מילות הקישור; משלב הלשון; סימני הפיסוק (שימוש תקני בסימני הפיסוק, ללא הקפדה על סימן הפסיק באמצע משפט); הכתיב.</p> <p>הערה: יש לבדוק את איכות הכתיבה בלא תלות באיכות התוכן.</p>	5,4,2,0
33	ר"ב לשון ומטה לשון	<p>1 = תשובה נכונה: (1) להגדיל + אותה</p> <p>0 = כל תשובה אחרת.</p>	1,0

אפשרויות הציון	הציון על-פי רמות הביצוע/התשובה הנכונה	סוג הפריט	מספר הפריט
2-0	<p>2 = תשובה הכוללת את עמדת התלמיד בנוגע לבחירה בכרזה הזוכה (מסכים/לא מסכים), ונימוק רלוונטי המתאים לעמדה ומתייחס למטרת הכרזה:</p> <p>1. תוכן – שימוש נכון באנטיביוטיקה.</p> <p>2. ניסוח – שכנוע הציבור באמצעים לשוניים ורטוריים. לדוגמה:</p> <p>– אני מסכים לבחירה בכרזה 1 כי בכרזה הזאת כתוב שחשוב להקפיד על ההוראות בנטילת האנטיביוטיקה, והיא כתובה בחרוזים/באופן משכנע.</p> <p>– אני לא מסכים לבחירה זו כי מידע על הוראות בנטילת אנטיביוטיקה זה חשוב מדי/רציני מדי מכדי להיות מנוסח באופן קליל כזה.</p> <p>הערה: תשובה הכוללת נימוק המנוסח בדרך השלילה, תיחשב תשובה נכונה.</p> <p>1 = תשובה הכוללת את עמדת התלמיד בנוגע לבחירה בכרזה הזוכה (מסכים/לא מסכים), ונימוק רלוונטי המתאים לעמדה ומתייחס רק לתוכן הכרזה, לדוגמה:</p> <p>– אני מסכים לבחירה בכרזה 1 כי בכרזה זו כתוב שצריך להקפיד על הוראות וזה מתייחס לשימוש נכון.</p> <p>או:</p> <p>תשובה הכוללת את עמדת התלמיד בנוגע לבחירה בכרזה הזוכה (מסכים/לא מסכים), ונימוק רלוונטי המתאים לעמדה ומתייחס רק לדרך הניסוח (חריזה, פנייה, גוף שני), לדוגמה:</p> <p>– אני לא מסכים לבחירה כי כרזה 2 כתובה בצורה עניינית ופשוטה יותר.</p> <p>0 = כל תשובה אחרת לרבות:</p> <p>א. הבעת עמדה ללא נימוק.</p> <p>ב. הבעת תמיכה בכרזה 1 ונימוק סתמי, לדוגמה:</p> <p>– כי ככה צריכה להיות כרזה/כי היא מנוסחת בצורה משכנעת (התלמיד לא פירט את אמצעי השכנוע וחזר על השאלה).</p> <p>ג. הבעת תמיכה בכרזה 2 ונימוק המתייחס רק לתוכן, לדוגמה:</p> <p>– כרזה 2 מתאימה יותר כי היא נותנת מידע מדויק (הכרזה אינה מתייחסת לאופן השימוש הנכון באנטיביוטיקה).</p>	פתוח הערכה וביקורת	34

2.ג הנחיות לבדיקת המבחן ולחישוב הציונים

כללי

מוצע כי המבחנים של כל כיתה ייבדקו בידי צוות המורים לעברית בבית-הספר. כמו כן, מוצע שרכז המקצוע או רכז השכבה, או מי שימונה לצורך כך בידי מנהל בית-הספר, ילוו את התהליך הזה. יש לבדוק את המבחנים בהתאם למחווה המצורף לעיל (1.ג) ובצמידות אליו. זכרו כי תוצאות המבחנים נועדו לשימוש פנימי, ובית-הספר אינו נדרש לדווח עליהן לכל גורם שהוא.

כלי עזר לחישוב הציונים של המיצ"ב הפנימי ולמיפויים

ראמ"ה מעמידה לרשות בתי-הספר שני כלים ממוחשבים לחישוב ציונים ולמיפוי הישגים: **מערכת המנב"ס/המנבסון והמיצבית**, שפותחה בידי ראמ"ה. כלים אלה מחשבים את הציונים ברמת התלמיד באופן אוטומטי, מספקים נתונים הניתנים להשוואה בין קבוצות תלמידים ומאפשרים קבלת תרשימים ברמת הכיתה או ברמת השכבה. שני הכלים האלה מתאימים לשימוש **רק** בבתי-ספר שהעבירו את המבחן בשלמותו.

נוסף על הכלים הסטטיסטיים האלה, מצורפים למחברות המבחן כלים ידניים לחישוב הנתונים – **דף ריכוז ציונים לתלמיד ודף מיפוי כיתתי** היכולים להיות שלב מקדים (כלי תומך) לפני הקלדת הנתונים למנבסון או למיצבית.

כדי שיהיה אפשר לקבל תמונה בית-ספרית, יש לקבל החלטה אחידה בנוגע לכלי שימש את בית-הספר לעיבוד הנתונים. יש להנחות את כלל המורים בבית-הספר **להשתמש בכלי בית-ספרי אחיד לניתוח כל תוצאות המיצ"ב הפנימי**: מנב"ס/מנבסון או מיצבית (כלי המבוסס על אקסל). כדי להגיע לידי החלטה בית-ספרית יש להביא בחשבון את רמת המיומנות של כלל מורי בית-הספר בכלי העיבוד השונים: השימוש במיצבית מתאים למורים שיש להם שליטה בסיסית בתוכנת אקסל, והשימוש במנבסון מתאים למורים בעלי מיומנות בסיסית בעבודה עם מרכיבים במנבסון.

א. חישוב הציונים באמצעות מנב"ס ומנבסון

מערכות המנב"ס והמנבסון הותאמו להזנת הנתונים של מבחני המיצ"ב הפנימיים (כולל מאגר המשימות בהבעה בעל-פה), והן כוללות ממשק המאפשר לבית-הספר לקלוט את מבחני המיצ"ב הפנימיים ישירות למנבסון או למנב"ס, לשם הקלדת ציוני המיצ"ב הפנימי. תיעוד הציונים במנב"ס/מנבסון מאפשר לשמור אותם ולשלבם בתכנית ההערכה של בית-הספר. נוסף על כך, תיעוד הציונים במנב"ס/מנבסון מאפשר להפיק דוחות ייחודיים למיצ"ב הפנימי הכוללים השוואה לנתונים הארציים המבוססים על נתוני המיצ"ב החיצוני.

להדרכה ולתמיכה אפשר לפנות למוקד השירות והתמיכה של מינהלת יישומי המנב"ס בימים א'-ה', בשעות 07:30-22:30 (מומלץ לפנות אחרי השעה 15:30), וביום ו' ובערבי חג בשעות 07:30-14:00, בטלפון: **03-9298111**.

דוא"ל לתמיכה: moked-manbas@kishurim.k12.il

אתר האינטרנט של מינהלת יישומי המנב"ס: www.education.gov.il/manbas

ב. חישוב הציונים באמצעות המיצבית

ראמ"ה מעמידה לרשות בתי-הספר "מיצבית-כיתתית" ו"מיצבית-שכבתית" לחישוב ההישגים במיצ"ב הפנימי ולמיופיקם (כולל מאגר המשימות בהבעה בעל-פה). המיצביות שפותחו בעבור כל אחד ממבחני המיצ"ב הפנימי הן קובצי אקסל שהותאמו למבנה הייחודי של כל מבחן. המיצבית הכיתתית מאפשרת לחשב את הציונים של תלמידי הכיתה במבחן המיצ"ב הפנימי, ומספקת תמונת מצב של הישגי הכיתה במבחן. המיצבית השכבתית מספקת נתונים שונים: (1) על הישגי כלל התלמידים בשכבה; (2) על השוואה בין הישגי הכיתות המקבילות במבחן המיצ"ב הפנימי; (3) על השוואה בין נתוני השכבה לנתוני קבוצות ההשוואה הארציות (הנורמות הארציות) המבוססים על נתוני המיצ"ב החיצוני. המיצביות יפורסמו באתר ראמ"ה בכתובת: <http://rama.education.gov.il> בקטגוריה "מיצ"ב פנימי תשע"א" סמוך למועדי המיצ"ב הפנימי.

ג. חישוב הציונים באופן ידני

כדי לחשב את הציונים באופן ידני יש להיעזר בדף ריכוז הציונים הידני של כל תלמיד ו/או בדף המיפוי הכיתתי. דפי ריכוז הציונים הידניים של כל התלמידים (40 עותקים) וכן דף מיפוי כיתתי מצורפים במעטפה. ראו בעמודים 52-53 דוגמה לדף ריכוז ציונים מלא, שחושבו בו כל הציונים של תלמיד אחד, ודוגמה לדף ריכוז ציונים ריק. כלי זה הותאם להעברת המיצ"ב הפנימי, ונועד לאפשר למורי בתי-הספר לבדוק את המבחנים בדרך יעילה ונוחה.

להלן הנחיות לבדיקת המבחן ולחישוב הציונים באופן ידני:

1. הנחיות כלליות

- בדיקת השאלות במבחן לפי המחון המצורף: אפשרויות הניקוד בכל סעיף ובכל שאלה מוגדרות מראש במחון ומצוינות בהתאם לכך בדף ריכוז הציונים. יש לסמן בדף ריכוז הציונים את הניקוד לכל שאלה או סעיף.
- המבחן כולל שלוש שאלות בהבנת הנקרא הנבדקות גם בהבעה בכתב (9כ, 13כ, 32כ). בשאלות 9כ ו-32כ נבדקות הקטגוריות מבנה ולשון בלבד, בסולם של 0, 2, 4, 5. בשאלה 13כ נבדקת הקטגוריה לשון-תחביר, בסולם של 0, 1.
- לשון ומטה לשון – מאחר שהציון של כל תלמיד בלשון ומטה לשון מבוסס על מספר קטן יחסית של פריטים, ציון זה עלול במקרים מסוימים שלא לייצג נאמנה את רמת שליטתו של התלמיד. לפיכך מומלץ להצליב את המידע עם הערכות פנימיות אחרות שהועברו בכיתה באותו נושא.
- דין שאלה שלא ענו עליה כדין תשובה שגויה. בשני המקרים יקבל התלמיד אפס נקודות. עם זאת, מומלץ שהמורה ירשום לעצמו את השאלות שהתלמידים לא השיבו עליהן, כדי שיוכל ללמוד מהן על נושאים שהכיתה מתקשה בהם או שלא למדה אותם.

2. הנחיות לחישוב ידני של ציון התלמיד בכל נושא במבחן

בעבור כל תלמיד יש לחשב את הציון בכל אחד משלושת הנושאים האלה בנפרד: **הבנת הנקרא, הבעה בכתב ולשון ומטה לשון**. מחשבים את הציון בכל נושא על-פי סכום הנקודות שצבר התלמיד באותו נושא מתוך כלל הנקודות בנושא.

3. הנחיות לחישוב ידני של הציון הכולל במבחן

הציון הכולל של המבחן מחושב על-פי סכום הנקודות שצבר התלמיד בשלושת הנושאים. טווח הציונים נע בין 0 ל-100.

4. הנחיות לשימוש בדף המיפוי הכיתתי ולחישוב מדדים כיתתיים

- דף המיפוי הכיתתי המופיע בהמשך נועד לאפשר את חישובם של המדדים הכיתתיים ברמת הפריט, ברמת הסוגה, ברמת הנושא וברמת הציון הכולל של המבחן. בתום בדיקת המבחנים מומלץ להעתיק את הציונים של כל תלמיד בפריטים המשתייכים לאותו נושא, ואחר כך לחשב את הציון הממוצע של כל התלמידים בכיתה ברמת הפריטים, ברמת הנושאים וברמת המבחן כולו.
- שימו לב כי בדף המיפוי הכיתתי הפריטים מסודרים לפי נושאים. דף המיפוי הכיתתי מוצג בחוברת זו לשם דוגמה והוא גם מצורף במעטפה לשימושכם.
- נתוני קבוצות השוואה (נורמות ארציות) אינם כוללים עולים חדשים ותלמידים המקבלים תמיכה מתכנית השילוב. לכן, כדי להשוות את הממוצע הכיתתי לנתונים האלה (כאשר הם יתפרסמו), יש לחשב את הממוצע הכיתתי בלי קבוצות התלמידים האלה.

3.ג התאמת חישוב הציונים לצורכי בית-הספר

המיצ"ב הפנימי נועד לשימוש פנים בית-ספרי ולכן הוא יכול להיות מרכיב בחישוב הציון הסופי בתעודה, וזאת לפי החלטת בית-הספר. להלן כמה אפשרויות לחישוב ציוני התלמידים:

א. מתן ציון לפי כלל השאלות במבחן המקורי. ציון זה יאפשר השוואה לציוני קבוצות ההשוואה שיפורסמו על-ידי ראמ"ה.

ב. מתן שני ציונים (הדבר מחייב להעביר את המבחן במתכונתו המלאה) – האחד על בסיס חלק מהטקסטים (למשל שני טקסטים), והאחר על בסיס המבחן בכללותו. הציון המבוסס על כלל המבחן יאפשר להשוות את ציון בית-הספר לציון של קבוצות ההשוואה.

הערה: אם המבחן לא הועבר לתלמידים במתכונת מלאה, יש לערוך שינויים במספר הנקודות המוקצות לכל שאלה ושאלה, וזאת על-פי שיקול דעתו של המורה.

4.ג השוואה לנתוני קבוצות ההשוואה (נורמות ארציות)

ראמ"ה תפרסם את נתוני קבוצות ההשוואה (כלל בתי-הספר דוברי העברית) על סמך התוצאות של בתי-הספר שנבחנו במבחן המיצ"ב החיצוני. בית-הספר יוכל להשוות את הישגיו להישגים של בתי-ספר דומים. הסברים בנוגע להשוואה זו יפורסמו באתר האינטרנט של ראמ"ה בעוד כמה חודשים. זכרו, אם תחליטו לערוך שינויים כלשהם במבחן (במבנהו, באופן העברתו או באופן הערכתו), לא תוכלו להשוות את הישגים שלכם לנתוני קבוצות ההשוואה.

דף ריכוז ציונים לתלמיד

דוגמה למילוי דף ריכוז ציונים לתלמיד (לחישוב ידני) – עברית לכיתה ח' – מיצ"ב פנימי התשע"א
יש לסמן את מספר הנקודות שקיבל התלמיד בכל שאלה או סעיף בהתאם למפורט במחווון.

שם התלמיד/ה: _____ כח' _____ כיתה: ח' 1

לשון ומטה לשון			הבנת הנקרא			השאלה
			0	1	2	שאלה 18
			0	1	2	שאלה 19
			0		2	שאלה 20
			0	1	2	שאלה 21
0		2				שאלה 22
0		2				שאלה 23
0		2				שאלה 24
			0	1	2	שאלה 25
			0		2	שאלה 26
			0		2	שאלה 27
			0	1	2	שאלה 28
0	1					שאלה 29א
0	1					שאלה 29ב
			0		3	שאלה 30
			0	1	2	שאלה 31
			0	1	2	שאלה 32
0	1					שאלה 33
			0	1	2	שאלה 34

לשון ומטה לשון			הבנת הנקרא			השאלה
			0	1		שאלה 1
			0	1	2	שאלה 2
			0	1		שאלה 3
			0		2	שאלה 4
			0		3	שאלה 5
			0	1	2	שאלה 6
			0		3	שאלה 7
0	1	2				שאלה 8
			0	1		שאלה 9
0	1	2	3			שאלה 10
			0	1	2	שאלה 11
			0	1	2	שאלה 13
			0		3	שאלה 14
			0	1	2	שאלה 15
			0		2	שאלה 16
			0	1	2	שאלה 17

הבעה בכתב											השאלה
0		2		4	5						שאלה 9כ
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	שאלה 12א
0	1	2	3	4							שאלה 12ב
0	1	2									שאלה 12ג
0	1										שאלה 12ג2
0	1										שאלה 12ג3
0	1	2									שאלה 12ג4
0	1										שאלה 13כ
0		2		4	5						שאלה 13כ2

$\frac{21}{31} \times 100 = 68\%$	$\frac{8}{14} \times 100 = 57\%$	$\frac{44}{55} \times 100 = 80\%$	ציונים באחוזים
ציון בהבעה בכתב	ציון בלשון ומטה לשון	ציון בהבנת הנקרא	
3 נק' (סכום הנקודות בהבנת הנקרא, בלשון ומטה לשון ובהבעה בכתב)			ציון כולל

הצגו נוצר אוטומטית בימי-ספרי ולא להדפיס לכל זוגים שהוא.

דף ריכוז ציונים לתלמיד

דף ריכוז ציונים לתלמיד (לחישוב ידני) – עברית לכיתה ח' – מיצ"ב פנימי התשע"א
יש לסמן את מספר הנקודות שקיבל התלמיד בכל שאלה או סעיף בהתאם למפורט במחווון.

שם התלמיד/ה: _____ כיתה: _____

לשון ומטה לשון			הבנת הנקרא			השאלה
			0	1	2	שאלה 18
			0	1	2	שאלה 19
			0		2	שאלה 20
			0	1	2	שאלה 21
0		2				שאלה 22
0		2				שאלה 23
0		2				שאלה 24
			0	1	2	שאלה 25
			0		2	שאלה 26
			0		2	שאלה 27
			0	1	2	שאלה 28
0	1					שאלה 29א
0	1					שאלה 29ב
			0		3	שאלה 30
			0	1	2	שאלה 31
			0	1	2	שאלה 32
0	1					שאלה 33
			0	1	2	שאלה 34

לשון ומטה לשון			הבנת הנקרא			השאלה
			0	1		שאלה 1
			0	1	2	שאלה 2
			0	1		שאלה 3
			0		2	שאלה 4
			0		3	שאלה 5
			0	1	2	שאלה 6
			0		3	שאלה 7
0	1	2				שאלה 8
			0	1	3	שאלה 9
0	1	2	3			שאלה 10
			0	1	2	שאלה 11
			0	1	2	שאלה 13
			0		3	שאלה 14
			0	1	2	שאלה 15
			0		2	שאלה 16
			0	1	2	שאלה 17

הבעה בכתב										השאלה	
0		2		4	5					שאלה 9כ	
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	שאלה 12א
0	1	2	3	4							שאלה 12ב
0	1	2									שאלה 12ג1
0	1										שאלה 12ג2
0	1										שאלה 12ג3
0	1	2									שאלה 12ג4
0	1										שאלה 13כ
0		2		4	5						שאלה 13כ2

$\frac{(\quad)}{31} \times 100 = \underline{\quad} \%$	$\frac{(\quad)}{14} \times 100 = \underline{\quad} \%$	$\frac{(\quad)}{55} \times 100 = \underline{\quad} \%$	ציונים באחוזים
ציון בהבעה בכתב	ציון בלשון ומטה לשון	ציון בהבנת הנקרא	
נק' _____ (סכום הנקודות בהבנת הנקרא, בלשון ומטה לשון ובהבעה בכתב)			ציון כולל

הצף נודד (אילוסטרציה) בימי-ספריו ולא להעבירה לכל זורם שהוא.

דף מיפוי כיתתי - עברית לכיתה ח' מיצ"ב פנימי התשע"א

הבנת הנקרא																	רגיל/ עולה/ משולב	מספר השאלה ממדי ההבנה	שם התלמיד						
טקסט מידע									טקסט טיעון/שכנוע																
הציון בסוגה	21	20	19	18	17	16	15	14	13	הציון בסוגה	11	9	7	6	5	4	3	2	1						
	III	III	II	II	I	II	I	II	I		III	III	II	III	II	II	I	I	I						
																							1		
																								2	
																								3	
																								4	
																								5	
																								6	
																								7	
																								8	
																								9	
																								10	
																								11	
																								12	
																								13	
																								14	
																								15	
																								16	
																								17	
																								18	
																								19	
																								20	
																								21	
																								22	
																								23	
																								24	
																								25	
																								26	
																								27	
																								28	
																								29	
																								30	
																								31	
																								32	
																								33	
																								34	
																								35	
																								36	
																								37	
																								38	
																								39	
																								40	

ממוצע כיתתי של כל התלמידים: _____
ממוצע כיתתי ללא תלמידים משולבים ועולים: _____

מקרא - ממדי ההבנה:

- I - איתור מידע וארגונו מחדש
- II - פרשנות והיסק
- III - הערכה וביקורת

פרק ד': הפקת תועלת מהמבחן

להלן מודל המציג את יחידות ניתוח השאלות:

שאלה

	השאלה
	דרגת הקושי
	המחווון
	ממדי ההבנה
	קטגוריות שפה ושיח
	הכישורים הנדרשים
	השתמעויות להוראה (נושא/ים)

הכישורים הנדרשים

ניתוח תשובות תלמידים	
	תשובות נכונות
	•
	תשובות חלקיות
	•
	תשובות לא נכונות
	•

השתמעויות להוראה
•

שם הטקסט ומקורו: פרק ראשון: "העיסוק בספורט"

שאלה 1

השאלה	מה ההגדרה של ספורט על-פי הטקסט?
דרגת הקושי	יפורסם בהמשך
המחווון	תשובה המתייחסת להגדרת הספורט, המופיעה בשורות 9–10 ומכילה את שני המרכיבים הבאים: 1. פעילות הדורשת מאמץ פיזי. 2. פעילות המפתחת את כושרו הגופני של האדם.
ממדי ההבנה	איתור מידע: איתור פרטי מידע גלויים בטקסט
קטגוריות שפה ושיח	שאלת תוכן ברמת נגישות בינונית
הכישורים הנדרשים	<ul style="list-style-type: none"> • איתור הגדרה של מושג מופשט • יכולת להיעזר בתבנית לשונית של הגדרות • הבחנה בין מעלות הספורט לבין הגדרת הספורט • התייחסות לתוכן הרעיוני בשלמותו.
השתמעויות להוראה (נושא/ים)	ההגדרה המילונית בהבנה ובהבעה

הכישורים הנדרשים

השאלה דורשת מהתלמידים לאתר את ההגדרה של המושג המופשט "ספורט". זוהי השאלה הראשונה ועל התלמידים לקרוא את הפסקה הראשונה ולהבין שהיא מציגה את תכונות הספורט ורק בפסקה השנייה נמצאת ההגדרה. עליהם להיעזר בתבנית הלשונית של ההגדרה, בתבנית של משפט שמני מורכב, "ספורט הוא פעילות הדורשת...ומפתחת...". כמו כן עליהם להתייחס לשני הרעיונות המובעים בהגדרה (שורות 9–10) ולכלול בתשובתם גם את "המאמץ הפיזי" וגם את "פיתוח כושרו הגופני של האדם".

ניתוח תשובות תלמידים	
תשובות נכונות	
<p>רוב התלמידים, שענו תשובה נכונה, מצאו את ההגדרה בטקסט וכתבו בלשון הטקסט – העתיקו את ההגדרה מן הטקסט.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "ספורט הוא פעילות הדורשת מאמץ פיזי, ומפתחת את כושרו הגופני של האדם."
<p>תלמידים אחדים כללו בהגדרה את הפסקה כולה – העתיקו את כל הפסקה המגדירה.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "ספורט הוא פעילות הדורשת מאמץ פיזי, ומפתחת את כושרו הגופני של האדם. היא בדרך כלל בעלת מבנה מוסכם ומערכת חוקים קבועה, כמו כדורגל, כדורסל או ג'ודו."
תשובות לא נכונות	
<p>תלמידים רבים לא הצליחו להבדיל בין תכונות הספורט לבין הגדרת המושג "ספורט". הם קראו את הפסקה הראשונה, מצאו בה את התוכן, וניסחו את התכונות של הספורט בתבנית תחבירית של הגדרה.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "ההגדרה של ספורט היא: ספורט מאריך את תוחלת החיים ומשפר את איכותם. הוא מאפשר לשמור על בריאות הגוף והנפש, מפתח את האישיות ואת כישורי החשיבה של העוסקים בו ומסייע להם להיות בני אדם טובים יותר."

השתמעויות להוראה
ההגדרה המילונית בהבנה ובהבעה
<p>מטרת הפעילויות המומלצות לפתח אצל התלמידים מודעות למבנה ההגדרה ולסוגי הגדרות כדי לתמוך בהבנת הנקרא ובכתיבה של טקסטים של מידע, של הסבר ותופעות ושל טיעון.</p> <p>אפשר להתחיל מן הטקסט הנתון, לנתח את ההגדרה של המושג "ספורט" ולהסביר את ההבדל בכתיבה בין הגדרה מילונית קלאסית לבין הגדרה שהיא חלק מטיעון. חשוב להזכיר, שכאשר מגדירים מילה או מושג כדאי לציין קודם את המילה המכלילה ורק אחר כך להוסיף את התכונות המיוחדות.</p> <p>כדאי להציג לפני התלמידים את ארבעת הסוגים של ההגדרות, להדגים כל סוג ולבקש מהם למצוא במילון הגדרות מתאימות לכל סוג. חשוב להגדיר מושגים מתחומים שונים ומעולמות משמעות שונים כמו חי, צומח, דומם, תופעות, רגשות ועוד. לפניכם סוגי הגדרות והפניה לדוגמאות במילון "רב מילים":</p> <p>א. הגדרה קלאסית: מילה מכלילה וציון התכונות המיוחדות, ראו הגדרה של המילה "כלב"</p> <p>ב. הגדרה בעזרת נרדפות: מילה נרדפת מגדירה הגדרה, ראו הגדרה של המילה "פחד"</p> <p>ג. הגדרה בעזרת הפכים: מילה המביעה היפוך משמעות מסייעת להסבר, ראו הגדרה של המילה "מכוער"</p> <p>ד. הגדרה בעזרת תרגום: מילה עברית מגדירה מילה לועזית או ההיפך, ראו הגדרה של המילה "אספקט"</p> <p>מומלץ לזמן לתלמידים טקסטים קצרים המכילים הגדרות כמו ערכים אנציקלופדיים, ולבקש מהם לסמן את ההגדרה ולנתח את רכיביה.</p>

שאלה 2

<p>השאלה</p>	<p>בטקסט מוצגות השפעות חיוביות של העיסוק בספורט על האדם בכמה תחומים.</p> <p>השלימו את הטבלה הבאה על-פי המידע המופיע בטקסט.</p> <table border="1" data-bbox="375 385 1181 784"> <thead> <tr> <th>התחום</th> <th>דוגמה להשפעה חיובית</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. בריאות הנפש</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2. כישורי חשיבה</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3. מבנה האישיות</td> <td>פיתוח משמעת עצמית</td> </tr> <tr> <td>4. ערכים</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	התחום	דוגמה להשפעה חיובית	1. בריאות הנפש		2. כישורי חשיבה		3. מבנה האישיות	פיתוח משמעת עצמית	4. ערכים	
התחום	דוגמה להשפעה חיובית										
1. בריאות הנפש											
2. כישורי חשיבה											
3. מבנה האישיות	פיתוח משמעת עצמית										
4. ערכים											
<p>דרגת הקושי</p>	<p>יפורסם בהמשך</p>										
<p>המחווון</p>	<p>דוגמאות להשלמה נכונה של הטבלה:</p> <table border="1" data-bbox="375 936 1181 1500"> <thead> <tr> <th>התחום</th> <th>דוגמה להשפעה חיובית</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. בריאות הנפש</td> <td>(שיפור) מצב הרוח/ההרגשה (מסייע) להפחית כעסים ולחצים / משחרר תוקפנות</td> </tr> <tr> <td>2. כישורי חשיבה</td> <td>(פיתוח) יכולת לקבל החלטות (במהירות) / (פיתוח) יכולת להסיק מסקנות</td> </tr> <tr> <td>4. ערכים</td> <td>(פיתוח) ערכים יושר/הוגנות / סובלנות/כבוד/רוח ספורטיבית</td> </tr> </tbody> </table>	התחום	דוגמה להשפעה חיובית	1. בריאות הנפש	(שיפור) מצב הרוח/ההרגשה (מסייע) להפחית כעסים ולחצים / משחרר תוקפנות	2. כישורי חשיבה	(פיתוח) יכולת לקבל החלטות (במהירות) / (פיתוח) יכולת להסיק מסקנות	4. ערכים	(פיתוח) ערכים יושר/הוגנות / סובלנות/כבוד/רוח ספורטיבית		
התחום	דוגמה להשפעה חיובית										
1. בריאות הנפש	(שיפור) מצב הרוח/ההרגשה (מסייע) להפחית כעסים ולחצים / משחרר תוקפנות										
2. כישורי חשיבה	(פיתוח) יכולת לקבל החלטות (במהירות) / (פיתוח) יכולת להסיק מסקנות										
4. ערכים	(פיתוח) ערכים יושר/הוגנות / סובלנות/כבוד/רוח ספורטיבית										
<p>ממדי ההבנה</p>	<p>איתור מידע: איתור פרטי מידע גלויים בטקסט המרכזי וארגונום בטבלה</p>										
<p>קטגוריות שפה ושיח</p>	<p>שאלת תוכן ברמת נגישות בינונית</p>										
<p>הכישורים הנדרשים</p>	<ul style="list-style-type: none"> קריאת טבלה וארגון מידע בטבלה הבנת התחומים (שמות מופשטים) איתור תוך התייחסות למבנה הטקסט 										
<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>	<p>קריאה וארגון מידע בטבלה ראו גם "נדידת הציפורים", שאלה 15</p>										

הכישורים הנדרשים

השאלה מכוונת לאיתור תוכן על-פי מבנה הטקסט. אחרי ההגדרה של המילה "ספורט" הטקסט עוסק בהשפעות החיוביות של הספורט, שורות 12–34 והחל בשורה 35 גם בהשפעות השליליות שלו: "...בצד ההשפעות החיוביות... עיסוק זה מלווה לעתים בתופעות שליליות..." (שורות 35–40). הטקסט מונה תופעות חיוביות ללא הכנה מפורשת של הקוראים לכך. כל פסקה בטקסט דנה בתופעה אחרת. השאלה מציגה את התוכן בטבלה, התלמידים נדרשים לקרוא טבלה ולהבין את ארגון תוכן הטקסט לפי הטבלה. כמו כן עליהם להבין את התחומים השונים, שהם מושגים מופשטים, ולהתאים דוגמה לכל תחום מהפסקה המתאימה בטקסט. לדוגמה, בטקסט כתוב "פיתוח החשיבה" והתלמידים נדרשים לאתר דוגמה מתאימה למושג "כישורי חשיבה" (שבטבלה) כמו "..." יכולת לקבל החלטות במהירות בסביבה משתנה. " (שורה 19)

ניתוח תשובות תלמידים

תשובות נכונות	
	1. דוגמה להשפעה חיובית בתחום בריאות הנפש:
תשובה מלאה מנוסחת בהכללה ברמה גבוהה תוך שימוש בשם הפעולה "שיפור" והשלמה נכונה של הצירוף.	• "שיפור כלל ההרגשה והפחתת מתח כעס ואף תוקפנות"
תשובה קצרה, טובה וההכללה מנוסחת היטב.	• "שיפור ההרגשה והביטחון עצמי"
תשובה נכונה מנוסחת בהכללה תוך שימוש בפועל בהווה, "משפר"; שגיאת כתיב "עם" במקום "אם".	• "משפר את ההרגשה במיוחד עם יש מצב רוח רע"
תשובה נכונה קצרה.	• "משפר את ההרגשה"
	2. דוגמה להשפעה חיובית בתחום כישורי חשיבה:
תשובה נכונה מנוסחת בלשון הכתוב בטקסט, משותפת לתלמידים רבים.	• "העיסוק בספורט דורש יכולת קבלת החלטות במהירות בסביבה משתנה"
תשובה מלאה ומורחבת.	• "העיסוק בספורט דורש יכולת קבלת החלטות במהירות בסביבה משתנה ויכולת הסקת מסקנות"
התשובה נכונה קצרה ומכילה שגיאות כתיב.	• "משפר יכולת קבלת החלטות מהר"

	4. דוגמה להשפעה חיובית בתחום ערכים :
הדגמה נכונה של ערכים, הדוגמאות הן מושגים מופשטים.	• "פיתוח הוגנות וסבלנות"
הדגמה נכונה בניסוח טוב.	• "לימוד ערכים כמו קבלת האחר ויושר"
הדגמה נכונה על-פי מקרה כללי הקשור לספורט.	• "העיסוק בספורט דורש לכבד את הספורטאי ללא קשר למוצאו"
תשובה מורחבת בליווי הסבר, מכילה מספר דוגמאות של ערכים ומעלה נקודות מבט שונות, לא רק ערכים הנוגעים לספורטאים אלא גם ערכים הנוצרים מעצם המפגשים הספורטיביים בין כל המשתתפים כמו המתחרים, השופטים והקהל.	• "הרוח הספורטיבית מחייבת את הספורטאי לכבד את שאר הסחקנים ולנהוג ביושר ... חברי קבוצתו, מתחריו ושופטיו והקהל, שמירה על ערכים אלו מקנה תרבות משחק הוגן"

השתמעויות להוראה

קריאה וארגון מידע בטבלה

מטרת הפעילויות היא לקדם את יכולת התלמידים להבין חומר לימוד המאורגן בטבלה וכן להפיק טבלה. קריאת טבלאות וארגון מידע בטבלה הן פעולות המפתחות את החשיבה, דורשות הבנה ויכולת הכללה ומקדמות יכולות של הבנת הנקרא. הפעילויות לתלמידים יכולות להיות בשלושה נושאים: רכיבי הטבלה – הקריטריונים והדוגמאות המתאימות להם, ההכללות והצורות הלשוניות המתאימות להם (שמות מופשטים) וארגון מידע של טקסט פסקה או טקסט שלם בטבלה.

הצעות לפעילויות:

- מומלץ להכין לתלמידים טבלאות להשלמה מתוך מידע בטקסטים:
  1. ברמה בסיסית, כמו הטבלה בשאלה, המכילה קריטריונים. לבקש מהתלמידים להשלים דוגמאות.
  2. ברמת מתקדמת, טבלאות המכילות גם נתונים והכללה אחת. לבקש מהם לכתוב הכללות לפי הדוגמה בטבלה.
- מומלץ להתאמן בכתיבת הכללות:

אפשר לזמן לתלמידים רשימות או תוכן עניינים הכתובים בצורה שמנית כמו "הטיפול בכלב", "משך חיי הכלב", ולבקש מהם להשלים בהתאם, כלומר לא להשתמש בצורות פועליות כמו "מה אוכל הכלב" אלא "המזון של הכלב" או "האכלת הכלב" וכדומה.
- מומלץ לעבוד עם התלמידים על טבלאות מספרי לימוד שונים, בייחוד בהיסטוריה ובמדעים.
  - א. לפניכם דרכי תשאול מתאימות: א. לפניכם טקסט ולצדו טבלה. השלימו את הטבלה.
  - ב. לפניכם טבלה, כתבו בטקסט רציף את המידע שבטבלה. ג. לפניכם טקסט נתון, צרו טבלה המסכמת את המידע שבטקסט (התלמידים צריכים להבין את הטקסט, לבחור את הקריטריונים של הטבלה ולנסח את הכללות).

שאלה 3

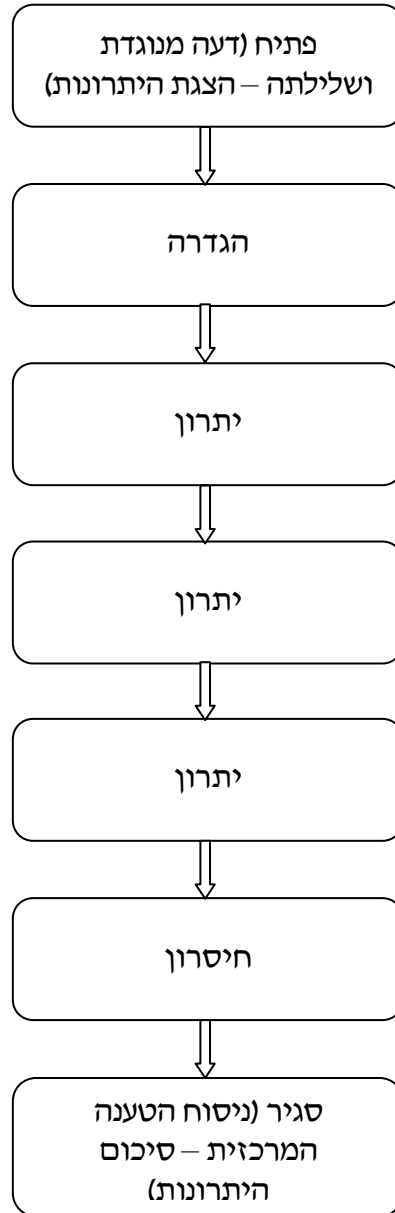
<p>באילו שורות כותב הטקסט מתאר את החסרונות של העיסוק בספורט?</p> <p>1. בשורות 1–6</p> <p>2. בשורות 15–17</p> <p>3. בשורות 35–40</p> <p>4. בשורות 41–43</p>	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>3. בשורות 35–40</p>	<p>המחווה</p>
<p>איתור מידע: איתור פרטי מידע גלויים</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>שאלת תוכן ברמת נגישות גבוהה</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<p>• התייחסות למבנה הטקסט</p> <p>• לקשר בין הניסוחים "חסרונות" (בשאלה) לבין "תופעות שליליות" (בטקסט)</p>	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>מבנה של טקסט טיעון</p> <p>ראו גם שאלה 5</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>השאלה מפנה את התלמידים למבנה הטקסט ומבקשת מהם לקשר בין הנושא לבין הפסקה. התלמידים נדרשים לקרוא את הפסקות ולאתר את הפסקה המתארת את "החסרונות" של העיסוק בספורט בטקסט. כדי לאתר את הפסקה הנכונה עליהם לקשר בין המושג "חסרונות" בשאלה לבין המושג הגלוי בטקסט "תופעות שליליות". המשפט הפותח את הפסקה מכוון את התלמידים לכך, "ואולם אין להתעלם מן העובדה שבצד ההשפעות החיוביות של העיסוק בספורט, עיסוק זה מלווה לעתים גם בתופעות שליליות...." (שורות 35–36).</p>

השתמעויות להוראה

מבנה של טקסט טיעון ותפקידו הרטורי

פיתוח מודעות למבנה הטקסט על מנת להעלות את רמת הבנת הנקרא והכתיבה בהתאם לסוגה. מומלץ ליצור תרשים המייצג את מבנה הטקסט ולבקש מהתלמידים להשלים גם את מראה המקום (מספרי שורות) וגם את הכותרות (תכנים). התרשים יסייע לתלמידים להבין את הטקסט כיחידה שלמה ולהתייחס למבנה עצמו כאמצעי רטורי.

מומלץ להכין עם התלמידים תרשימי זרימה דומים לטקסטים של טיעון ולדון בתפקיד הפתיח, תפקיד הסגיר ותפקיד סדר היחידות בכתיבת השכנוע. אפשר לחבר עם התלמידים רשימה של יתרונות וחסרונות לתופעות שונות כמו "הגבלת העישון במועדונים", "הארכת שעות הלימוד על חשבון מספר ימי הלימוד בשבוע", "הארכת שעות הלימוד על חשבון שיעורי הבית" ועוד, ולבקש מהם לכתוב טקסט טיעון תוך מודעות למבנה הטקסט.

שאלה 4

<p>בשורות 5–6 כתוב: "... העיסוק בספורט מאריך את תוחלת החיים..."</p> <p>מה פירוש הביטוי תוחלת החיים?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. משך חיים 2. דרך חיים 3. חלק מהחיים 4. ערך החיים 	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>1. משך חיים</p>	<p>המחונן</p>
<p>פרשנות והיסק: הבנת משמעות של צירוף בהקשר</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>אוצר מילים</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<p>ידע של אוצר מילים</p>	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>העשרה בתחום אוצר מילים: צירופים במשלב גבוה כמו הביטוי "תוחלת חיים"</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מתייחסת לצירוף שמני במשלב גבוה, "תוחלת החיים". מבנה המילה "תוחלת" אינו מספק רמז למשמעות הצירוף והתלמידים אינם יכולים להבין את משמעותו מן התוכן. גם ההקשר הקרוב, "ומשפר את איכותם", יכול להטעות את התלמידים ולגרום להם לחשוב שפירוש הצירוף הוא "דרך חיים" או "ערך חיים". התלמידים נדרשים אפוא לידע בתחום אוצר המילים תוך התייחסות להקשר התוכני-רעיוני של הטקסט.

השתמעויות להוראה

העשרה בתחום אוצר המילים: צירופים במשלב גבוה כמו הביטוי "תוחלת חיים"

מטרת התרגול היא העשרה והקניית מודעות לגיוון לשוני באוצר מילים הבא לידי ביטוי בטקסט. הצירוף של שתי המילים יצרו יחד מושג מופשט במשלב גבוה. מומלץ לעבוד על צירופים שנוצרו מן המילה "חיים".

הפעלות מומלצות:

- לפניכם רשימת צירופים: "איכות חיים", "אורח חיים", "חוכמת חיים", "שוקק חיים", "מדעי החיים". חברו משפטים עם הצירופים האלה, מצאו צירופים נוספים, היעזרו במילון. (תלמידים ברמה גבוהה יכולים לעבוד על פירוש המילה "תוחלת" וביטוי נוסף במשלב גבוה כמו "חסר תוחלת").
- מצאו בטקסט צירופים שמניים במשלב גבוה. צירופים כמו "כישורי החשיבה" (שורות 7, 49), "בריאות הנפש" (שורה 13), "הרוח הספורטיבית" (שורה 28). מצאו בטקסטים מספרי הלימוד שלכם או בטקסטים אחרים ביטויים דומים. למשל בטקסט המידע "נדידת הציפורים", שבפרק השלישי במבחן מופיעים ביטויים כמו: "אזורי מחיה" (שורה 4) ו"אופני תעופה" (שורה 30). בדקו את הפירושים וחברו משפטים מתאימים תוך שימוש בצירופים שמצאתם.

שאלה 5

<p>מדוע כותב הטקסט מצטט את הנרי פורד?</p> <p>1. כדי לשכנע את הקורא שאדם בריא אינו זקוק לספורט. 2. כדי להפריך את דברי פורד ובכך לחזק את טענת הכותב. 3. כדי להציג את אישיותו המעניינת של הנרי פורד. 4. כדי לעודד את הקורא להסכים עם הנרי פורד ועם הכותב.</p>	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>2. כדי להפריך את דברי פורד ובכך לחזק את טענת הכותב.</p>	<p>המחווה</p>
<p>פרשנות והיסק: הבנת תפקידים של אמצעים רטוריים בטקסט</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>אינטרטקסטואליות</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<p>ידע על טקסט טיעון: מבנה ואמצעים רטוריים</p>	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>מבנה של טקסט טיעון ותפקידו הרטורי ראו שאלה 3</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

<p>הכישורים הנדרשים</p> <p>השאלה מתייחסת לפתיח של הטקסט ומפנה את התלמידים לציטוט של הנרי פורד. התלמידים נדרשים להבנה גלובלית של הטקסט, של הטענה המרכזית, ולידע חוץ טקסטואלי על סוגת הטיעון. עליהם להכיר את המבנה – את תפקיד הפתיח ואת האמצעים הרטוריים השונים. אחד האמצעים האלה הוא הבאת ציטוטים והפרכתם כדי לבסס את הטענה המרכזית.</p>
--

<p>השתמעויות להוראה</p> <p>מבנה של טקסט טיעון ותפקידו הרטורי ראו שאלה 3</p>
--

שאלה 6

<p>השאלה</p>	<p>בשורות 45–47 טוען כותב הטקסט: "התועלת שתצמח מהוספת שעות של עיסוק בספורט תהיה רבה לא פחות מהוספת שעות תרגול במקצועות אחרים". מה דעתכם על טענה זו? נמקו את דבריכם על-פי הטקסט.</p>
<p>דרגת הקושי</p>	<p>יפורסם בהמשך</p>
<p>המחווה</p>	<p>תשובה הכוללת את דעת התלמיד ונימוק רלוונטי המתייחס באופן מפורש ליתרון אחד לפחות או לתופעה שלילית אחת לפחות המופיעים בטקסט.</p>
<p>ממדי ההבנה</p>	<p>הערכה וביקורת: הערכה של עמדה המוצגת בטקסט וביקורת עליה</p>
<p>קטגוריות שפה ושיח</p>	<p>שאלת תוכן ברמת נגישות נמוכה</p>
<p>הכישורים הנדרשים</p>	<ul style="list-style-type: none"> • הבנת הטענה המרכזית • הבעת עמדה המבוססת על תוכן הטקסט • כתיבת נימוק רלוונטי לאותה עמדה
<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>	<p>תבניות לשוניות שמניות לניסוח טיעון</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מתייחסת לטענה המרכזית בטקסט ודורשת הבנה של הטקסט כיחידה שלמה, הבעת דעה וכתיבת נימוק רלוונטי מתוך הטקסט. התלמידים צריכים להבין את הטענה המרכזית, המנוסחת בתוך תבנית לשון של משפט שמני מורכב הכולל השוואה (שורה 45: "התועלת שתצמח... תהיה רבה לא פחות מהוספת..."). המבנה השמני: התועלת (שם עצם) היא רבה (שם תואר) לא פחות מהוספה (שם עצם) "...". התלמידים נדרשים להביע את דעתם ולנסח נימוק משלהם על סמך הדוגמאות הרלוונטיות שבטקסט.

ניתוח תשובות תלמידים

תשובות נכונות	
<p>התשובה מכילה דעה ונימוק מוסבר המתייחס באופן מפורש ליתרון המופיע בטקסט.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "לדעתי צריך להוסיף שעות לשיעורי ספורט כי בשיעורי ספורט עוזרים לנו לפתח את החשיבה, ולכן יעזרו לנו להצטיין בלימודים."
<p>תשובה ברמה גבוהה: תשובה מורחבת, מרחיבה את הטיעון המופיע בשאלה וממשיכה בפיתוח הנושא עד לכתיבת חיבור טיעוני. התשובה מנומקת היטב, ניכרת בה יכולת התייחסות לנושא מנקודות מבט שונות ויכולת ניסוח של רעיונות מורכבים ובניית שיח שלם ומקושר היטב.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "בשורות 47 – 48 טוען כותב הטקסט: "התועלת שתצמח מהוספת שעות של עיסוק בספורט תהיה רבה לא פחות מהוספת שעות תרגול במקצועות אחרים". אני מסכימה עם טענה זו מכמה סיבות. ראשית, לפי הטקסט פעילות גופנית מפתחת כישורי חשיבה שיכולה לעזור לתלמידים בכל המקצועות הנלמדים. שנית, הפעילות הספורטיבית מפתחת משמעת עצמית שיכולה לגרום לאוירה יותר זורמת ורגועה בכיתה כמו כן גם העובדה שהפעילות הספורטיבית מפחיתה תוקפנות ומתח לא רק זאת אלא שקטטות ומריבות ירדו במידה ניכרת. בנוסף לכך הערכים המתקבלים מהפעילות תאפשר לגיבוש כיתתי ואיחוד בין התלמידים. מסקנתי היא שהספורט יוסיף לבית הספר בכלל ולכיתה."
תשובות חלקיות	
<p>קיימת טענה וקיים נימוק אך הם אינם מנוסחים היטב ולכן אינם ברורים וכלליים מדי.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "כותב הטקסט טוען ש: "התועלת שתצמח מהוספת שעות של עיסוק בספורט תהיה רבה לא פחות מהוספת שעות תרגול במקצועות אחרים." אני בעד הטענה הזאת מפני ש עם לא לתרגל ולתת אפשר לא להצליח בתהות כמו במבחן ואם יוסיפו שעות תרגול ועיסוק בספורט יעזרו לאנשים לשפר את היכולות שלהם."
<p>הנימוק כללי מדי.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "לפי דעתי טענה זאת צודקת מכיוון שחשוב להוסיף שעות לבית הספר כדי שהילדים יתאמנו בספורט ויזיזו את גופם כי הספורט עוזר לאורך החיים."
<p>דוגמה נוספת לנימוק כללי מדי.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "חשוב להוסיף שעות לספורט כי ספורט חשוב."

תשובות לא נכונות	
הנימוק אינו רלוונטי.	<ul style="list-style-type: none"> • "דעתי על טענה זו שטענה זו איננה נכונה, כי ישנם אנשים שלא משתתפים בשיעורי ספורט כי לא מוצאים שיעור זה מעניין ודבר זה יגרום להם לשעמום."
התשובה מכילה חזרה על הצעתו של כותב הטקסט בלשון הטקסט.	<ul style="list-style-type: none"> • "כדי שהתלמידים יפיקו את המירב מספורט, על מערכת החינוך להגדיל את מספר השעות של החינוך הגופני בבתי הספר."

השתמעויות להוראה	
תבניות לשוניות שמניות לניסוח טיעון	
<p>מטרת הפעילויות הלשוניות היא להעלות למודעות את תפקיד הניסוח התחבירי השמני בטקסט טיעון. המבנה התחבירי השמני הוא דרך להביע אמת, להביע מה צריך ומה כדאי וכך גם לשכנע. לפניכם התבניות התחביריות השמניות המתאימות: א. תבנית המכילה אוגד להבעת שוויון כמו במשפט "הספורט הוא חשוב ביותר" והמשפט בטקסט "עיסוק בספורט הוא קשקוש גמור." (שורות 1-2). ב. תבנית המכילה שם פועל או שם פעולה להבעת צורך או קיום כמו "יש לספורט השפעה רבה." (שורה 18), "צריך לדעת להסיק מסקנות..." (שורה 22). תבניות תחביריות אלה משמשות גם בלשון הפרסומות לצורך שכנוע כמו "קוקה קולה טעם החיים", "חשוב (לדיאטה, לבריאות...) לאכול דגנים בארוחת בוקר" ועוד.</p> <p>מומלץ למצוא בטקסט הנתון ובטקסטים נוספים של טיעון, כמו כתבות עיתונאיות אקטואליות, תבניות תחביריות שמניות בתפקיד זה. שימו לב לא לבלבל בין תבנית שמנית בהגדרה לבין התבנית בתפקיד זה כמו במשפט "ספורט הוא פעילות הדורשת..." (שורה 9). כאשר נדרש רמז אפשר להפנות את התלמידים לשורות 12, 20, 23, 37, 44, 48, 50.</p> <p>מומלץ לבדוק את לשון הפרסומות ולהביא דוגמאות שבהן תבניות לשוניות דומות.</p>	

שאלה 7

<p>מהי הטענה העיקרית של כותב הטקסט?</p> <p>1. העיסוק בספורט תורם לבריאות, ולכן רבים עוסקים בו.</p> <p>2. העיסוק בספורט תורם לפרט ולכלל, ולכן חשוב לעסוק בו.</p> <p>3. העיסוק בספורט מחנך לערכים, ולכן הוא תורם לפיתוח האישיות.</p> <p>4. העיסוק בספורט משחרר לחצים, ולכן הוא תורם להפחתת אלימות.</p>	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>2. העיסוק בספורט תורם לפרט ולכלל, ולכן חשוב לעסוק בו.</p>	<p>המחווה</p>
<p>פרשנות והיסק: הבנת הרעיון המרכזי בטקסט</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>שאלת תוכן ברמת נגישות בינונית</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<p>• הבנה גלובלית של הטקסט • יכולת להיעזר במבנה של טקסט טיעון</p>	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>מבנה של טקסט טיעון ותפקידו הרטורי מודעות למבנה הטקסט לקידום הבנת הנקרא ראו שאלות 3, 5</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>השאלה דורשת מהתלמידים להתייחס לטקסט כיחידת שיח שלמה ולהבין את הטענה המרכזית שלו. התלמידים יכולים להיעזר במבנה הטקסט ולאחר במשפטי הסיום את ההתייחסות של הכותב לטענה המרכזית.</p>

<p>השתמעויות להוראה</p>
<p>מבנה של טקסט טיעון ותפקידו הרטורי מודעות למבנה הטקסט לקידום הבנת הנקרא ראו שאלות 3, 5</p>

שאלה 8

<p>כל אחד מן הסעיפים שלפניכם כולל שני משפטים. במשפט הראשון יש מילה מודגשת.</p> <p>השלימו את המשפט השני בעזרת מילה מאותו שורש.</p> <p>1. "... העיסוק בספורט... מאפשר לשמור על בריאות הגוף והנפש..." (שורות 5–6) ה _____ על בריאות הגוף והנפש מתאפשרת באמצעות העיסוק בספורט.</p> <p>2. "... פעילות גופנית משפרת בדרך-כלל את ההרגשה..." (שורות 13–14) ה _____ ההרגשה נגרם כתוצאה מפעילות גופנית.</p> <p>3. "ספורט מפתח גם ערכים כמו הוגנות וסובלנות." (שורה 28) ה _____ הספורט גורם ל _____ של ערכים כמו הוגנות וסובלנות.</p>	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>1. שמירה 2. שיפור/שפור 3. פיתוח/פתוח/התפתחות</p>	<p>המחווה</p>
<p>לשון ומטה לשון: זיהוי השורש של המילה הנתונה ויצירת שמות פעולה ממילה זו</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>תבניות לשון: מורפולוגיה – שמות פעולה ופעלים מאותו שורש</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<p>בניית שמות פעולה מפעלים באותו שורש ובאותו בניין בהקשר נתון</p>	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>החלפת פעלים בשמות פעולה להבעת תוכן זהה: קידום הבנת הטקסט והעלאת המשלב הלשוני.</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מזמנת משפטים בעלי תוכן זהה בשני ניסוחים: באחד – שימוש בפועל ובשם פועל ובאחר – שימוש בשם פעולה, שהוא משלב גבוה יותר. התלמידים נדרשים להפגין ידע לשוני של תבניות מורפולוגיות: עליהם להכיר תבניות המכילות שם פעולה מאותו שורש ומאותו בניין של הפועל כדי להביע משמעות זהה. עליהם להיעזר בהקשר התוכני ולהשלים את הצורה החסרה בהתאם.

השתמעויות להוראה

החלפת פעלים בשמות פעולה להבעת תוכן זהה: שיפור בהבנת הטקסט והעלאת המשלב הלשוני

שיפור המיומנות הלשונית של הבנת שמות הפעולה והשימוש בהם תאפשר לתלמידים להבין את תוכן הטקסט ולהתנסח במשלב לשוני גבוה.

כדאי לתרגל שמות פעולה על ידי ניתוח שמות הפעולה בטקסט הקיים כמו המילים "עיסוק", (שורות 1, 5), "השפעה" (שורה 18) ועוד, וכן על ידי זיהוי שמות פעולה בטקסטים דומים. מומלץ לנתח צורות פועליות בצד הצורות השמניות כדי לפתח את המודעות הלשונית לשינוי במשלב. דוגמה מהטקסט, המשפט: "...העיסוק בספורט מאריך את תוחלת החיים..." (שורה 5) יכול להופיע בתור שם פעולה, "הארכת תוחלת החיים נגרמת על ידי העיסוק בספורט".

כדאי לנתח את כל הפסקה הראשונה (שורות 1–5) ולעבוד על פעלים ושמות פעולה הגזורים

מאותו שורש. כך כדאי לתרגל טקסטים שונים במיוחד מספרי הלימוד המתאימים.

כמו כן כדאי לחבר זוגות משפטים תוך החלפת פועל בשם פועל כדי להעלות את המשלב. לדוגמה, "יוסי מתאמן כל יום במכון כושר והדבר משפיע על הופעתו החיצונית" – "קיימת השפעה על ההופעה החיצונית של יוסי בזכות האימון היומי שלו במכון כושר".

שאלה 9

<p>במתני"ס שביישובכם מתכננים לפתוח חוגים לאמנויות לחימה כגון ג'ודו, היאבקות ואגרוף. יש הורים המתנגדים לתכנית זו ויש התומכים בה. מהי עמדתכם? נמקו אותה על-פי הטקסט.</p>	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>תשובה הכוללת את עמדת התלמיד (תומכת, מתנגדת או מסתייגת) ונימוק רלוונטי המבוסס על הטקסט ומתאים לעמדה.</p>	<p>המחווה</p>
<p>הערכה וביקורת: ביקורת מנומקת המשלבת בין המידע ובין ניסיונם של התלמידים או עמדותיהם</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>שאלת תוכן ברמת נגישות נמוכה</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<ul style="list-style-type: none"> • הבנת הסיטואציה המתוארת בשאלה • קישור לתוכן הטקסט והבעת דעה • הנמקה מתוכן הטקסט 	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>כתיבת דעה מנומקת: הבעת דעה וכתיבת נימוק רלוונטי ראו גם "נדידת הציפורים" שאלה 21, "אנטיביוטיקה" שאלות 32, 34.</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מציגה סיטואציה מחיי היום-יום הקשורה לתוכן הטקסט. התלמידים נדרשים להבין את הסיטואציה ולקשר אותה לתוכן הגלוי בטקסט בנושא זה (שורות 12–17), להביע דעה ולנמק אותה בעזרת תוכן הטקסט. אמנויות לחימה כגון ג'ודו מוזכרות בסוף הפסקה ומחייבות את התלמידים לחזור ולאתר את המעלות של אותן אומנויות לחימה: שיפור ההרגשה; הפחתת מתח, כעס ואף תוקפנות.

ניתוח תשובות תלמידים

תשובות נכונות	
<p>תשובה טובה, כוללת את הנימוקים החשובים, נימוקים המבוססים על תוכן הטקסט ומוסברים היטב.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "לפי דעתי טענת ההורים המתנגדים שגויה, לפי הטקסט חוגי אומנויות הלחימה, אינם מעודדים, אלימות, אלא להיפך לדוגמא, מקרב ג'ודו צריך לדעת להסיק מסקנות לנוכח מהלכים שונים של היריב, דווקא אומנויות הלחימה הם אלו מפחיתות מתח כעס ואף תוקפנות. ולכן אני סבורה שטענת ההורים שגויה."
<p>תשובה טובה מאוד מבחינת התוכן והניסוח בהכללות, אך נדרש טיפול בנושא הכתיב השגוי.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "לדעתי צריך לשלוח את הילדים לחוגים כהלה הפשר לפתח את יכולת המשמאת, החשיבנה והבריאות ספורטיביים."
תשובות חלקיות	
<p>התשובה כוללת נימוקים נכונים, אך אלה לא הנימוקים החשובים לפי הטקסט.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "לפי דעתי חלק מההורים לא צודקים מכיוון שילדים צריכים ללכת לחוגים כאלה כגון היאבקות מכיוון ששם הם צוברים ניסיון לחיים, הם מעלים את כח הביטחון שלהם וכך הם גם עוסקים בספורט."
<p>תשובה המכילה נימוק חלקי, נקודתי.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "דעתי על כך שטענת הורים מתנגדים לא נכונה, כי חוגים כמו ג'ודו, האבקות ואגרוף לא מעודדות אלימות אלא מפתחות הגנה עצמית של הילד."
<p>תשובה המכילה נימוק כללי, לא מוסבר.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "אני מתנגד כי זה ספורט מסוכן."
תשובות לא נכונות	
<p>התשובה מכילה נימוק לא רלוונטי.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "לפי דעתי התנגדות ההורים לחוגים היא שגויה כי הילדים הולכים לחוגים מתוך אהבה לספורט זה."
<p>דוגמה נוספת לתשובה שמכילה נימוק לא רלוונטי.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "כדאי לפתוח את החוגים כי ספורט ממלא את שעות הפנאי."

השתמעויות להוראה

כתיבת דעה מנומקת: הבעת דעה וכתיבת נימוק רלוונטי

כתיבת דעה מנומקת היא פעילות אוריינית הנדרשת מהתלמידים לאורך שנות בית הספר. הפעולה דורשת הבנת הטקסט ושילוב ידע עולם חוץ טקסטואלי.

כדי לקדם את התלמידים כדאי להתחיל לעבוד מתוך הטקסט הנתון ורק אחר כך לעבור לטקסטים אחרים ולהביע דעה עליהם. מומלץ לסמן בטקסט משפטים המביעים תוכן תומך ומשפטים המביעים תוכן נוגד ולבנות מהם יחד עם התלמידים ניסוחים המתאימים לנימוקים (ראו משפטים 35–40 לעומת משפטי הסיום 47–51).

דרכי תרגול להבעת דעה מנומקת

כדאי למצוא טקסטים קצרים או חלקי טקסטים מתאימים ולתרגל בחירת נימוקים, הצגתם והסברם. התלמידים יפרידו, על ידי סימון כלשהו, בין הדעות לבין הנימוקים. בהתחלה יעסקו בכתיבתם באופן נפרד לדעה ובאופן נפרד לנימוקים.

התלמידים יוכלו להיעזר בביטויי עמדה כמו "לדעתי", "לעניות דעתי", "למעשה", "למרבה הצער", "לשמחתי". אפשר לתרגל כתיבת ניסוחים מתאימים גם על ידי כתיבת משפטים נפרדים: משפטים המכילים ביטויי עמדה ודעה ומשפטי הסבר על תוכן נתון. חשוב מאוד לספק לתלמידים תוכן של דעות ונימוקים במשפטים לא מקושרים כדי לאפשר להם לכתוב פסקות מקושרות המביעות דעות ונימוקים.

כמו כן אפשר לעבוד כאן גם על תבניות לשוניות של סיבה ושל הוספה כדי לסייע לתלמידים לנסח את הנימוקים שלהם בצורה ההולמת את המשלב הלשוני המתאים לכתיבה.

שאלה 10

<p>השאלה</p>	<p>לפניכם צירופי מילים מתוך הטקסט.</p> <p>1. כתבו ליד כל צירוף אם הוא צירוף סמיכות או צירוף של שם ותוארו.</p> <p>2. הוסיפו לכל הצירופים את ה' הידיעה.</p> <table border="1" data-bbox="288 398 1005 902"> <thead> <tr> <th>סוג הצירוף</th> <th>הוספת ה' הידיעה</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>כישורי חשיבה</td> <td>כישורי החשיבה</td> </tr> <tr> <td>1. חוסר סובלנות</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2. השפעה רבה</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3. תופעות שליליות</td> <td></td> </tr> <tr> <td>4. היעדר כבוד</td> <td></td> </tr> <tr> <td>5. מערכת חוקים</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	סוג הצירוף	הוספת ה' הידיעה	כישורי חשיבה	כישורי החשיבה	1. חוסר סובלנות		2. השפעה רבה		3. תופעות שליליות		4. היעדר כבוד		5. מערכת חוקים	
סוג הצירוף	הוספת ה' הידיעה														
כישורי חשיבה	כישורי החשיבה														
1. חוסר סובלנות															
2. השפעה רבה															
3. תופעות שליליות															
4. היעדר כבוד															
5. מערכת חוקים															
<p>דרגת הקושי</p>	<p>יפורסם בהמשך</p>														
<p>המחווון</p>	<p>השלמה נכונה של חמישה סעיפים בטבלה.</p> <table border="1" data-bbox="296 1055 1110 1494"> <thead> <tr> <th>סוג הצירוף</th> <th>הוספת ה' הידיעה</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. חוסר סובלנות</td> <td>חוסר הסובלנות</td> </tr> <tr> <td>2. השפעה רבה</td> <td>ההשפעה הרבה</td> </tr> <tr> <td>3. תופעות שליליות</td> <td>התופעות השליליות</td> </tr> <tr> <td>4. היעדר כבוד</td> <td>היעדר הכבוד</td> </tr> <tr> <td>5. מערכת חוקים</td> <td>מערכת החוקים</td> </tr> </tbody> </table>	סוג הצירוף	הוספת ה' הידיעה	1. חוסר סובלנות	חוסר הסובלנות	2. השפעה רבה	ההשפעה הרבה	3. תופעות שליליות	התופעות השליליות	4. היעדר כבוד	היעדר הכבוד	5. מערכת חוקים	מערכת החוקים		
סוג הצירוף	הוספת ה' הידיעה														
1. חוסר סובלנות	חוסר הסובלנות														
2. השפעה רבה	ההשפעה הרבה														
3. תופעות שליליות	התופעות השליליות														
4. היעדר כבוד	היעדר הכבוד														
5. מערכת חוקים	מערכת החוקים														
<p>ממדי ההבנה</p>	<p>לשון ומטה לשון: הצירוף השמני – סמיכות, שם ותוארו ויידוע הצירופים</p>														
<p>קטגוריות שפה ושיח</p>	<p>תבניות לשוניות מורפולוגיות: צירוף סמיכות ושם ותוארו</p>														
<p>הכישורים הנדרשים</p>	<p>ידע לשוני על צירופי סמיכות ועל יידוע הצירופים</p>														
<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>	<p>ידע לשוני מורפולוגי על צירופי סמיכות לרבות יידוע הצירופים</p>														

הכישורים הנדרשים

השאלה מציגה צירופים שמניים בטבלה: חלקם צירופי סמיכות וחלקם צירופים של שם ותוארו. על פי נתוני הטבלה התלמיד נדרש להוסיף ה' הידיעה ולקבוע את סוג הצירוף. נדרש ידע לשוני על יידוע של צירוף סמיכות ועל יידוע של שם ותוארו. פעולת היידוע השונה מבחינה בין שני סוגי הצירופים: 1. "חוסר הסבלנות" – ה' ידיעה אחת בצירוף סמיכות ו-2. "ההשפעה הרבה" – ה' הידיעה מופיעה פעמיים בצירוף של שם ותוארו.

השתמעויות להוראה

ידע לשוני מורפולוגי על צירופי סמיכות לרבות יידוע הצירופים

מטרת הפעילות היא לקדם ידע לשוני על שמות עצם בהקשר טקסטואלי. בשלב זה של הלימוד כדאי לחדד את ההבחנה בין מבנה סמיכות לבין מבנה של שם עצם ותוארו. המשותף לשתיהם התבניות הוא התופעה הלשונית של שני שמות עצם הסמוכים זה לזה ללא חציצה ביניהם. במבנה של סמיכות, שהוא צירוף של נסמך וסומך, כאשר מיידעים את הצירוף אפשר להוסיף ה' הידיעה רק לשם השני, כלומר לסומך.

מומלץ להתחיל לעבוד על הטקסט הנתון ולמצוא את מבני הסמיכות ואת המבנים של שמות עצם ושמות תואר באמצעות איתור ה' הידיעה בצירוף. ראו למשל בפסקה הראשונה (שורות 1-8) את צורות הסמיכות "תוחלת החיים", "בריאות הגוף והנפש", "כישורי חשיבה". לעומת הצירופים "פעילות ספורטיבית", "הרפואה המודרנית", "בני אדם טובים" שהם שמות ותארים באותה פסקה.

אפשר למצוא מבנים של צירופי סמיכות לאורך הטקסט כולו, בטקסט "נדידת הציפורים" ובכל טקסט עיוני ומידעי אחר.

התלמידים יכולים לבנות משפטים או פסקות קצרות סביב נושא תוכן נתון ורלוונטי כמו טלפון, פייסבוק או כל נושא אחר ולהשתמש במבני סמיכות ובמבני שמות ותארים.

שאלה 11

<p>המורה ביקשה מהתלמידים לחבר כותרת נוספת לטקסט. גלי הציעה: "נפש בריאה – בגוף בריא!" יונתן הציע: "זה רק ספורט!" לפי דעתכם, איזו משתי הכותרות מתאימה יותר לטקסט? נמקו את דבריכם.</p>	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>תשובה הכוללת בחירה באחת הכותרות ונימוק רלוונטי ואיכותי (מתייחס לקשר שבין תוכן הכותרת לתוכן הטקסט), הכולל השוואה בין שתי הכותרות או זיקה לכותרת האחרת.</p>	<p>המחונן</p>
<p>הערכה וביקורת: הערכה וביקורת של עמדה המוצגת בטקסט ושל אמצעים לשוניים</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>אינטרטקסטואליות</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<ul style="list-style-type: none"> • ידע תוכן הטקסט • ידע חוץ טקסטואלי על כותרות ועל אמצעים לשוניים שלהם • כתיבת נימוק רלוונטי תוך כדי השוואה בין הכותרות 	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>כותרות הטקסט: סוגים ותפקידים</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

הכישורים הנדרשים
<p>השאלה מזמנת התייחסות לידע של תוכן הטקסט כיחידה שלמה, מציגה לתלמידים שתי כותרות חדשות ומבקשת מהם לבחור את המתאימה ביותר ולנמק את בחירתם. כדי לבחור כותרת אחת התלמידים נדרשים לשתי מיומנויות בו זמנית. הן הבנת התוכן המלא של הטקסט הן הכרת הכותרות, תפקידן בטקסט והאמצעים הלשוניים שלהן כמו סימני פיסוק בסופן – סימן קריאה וסימן שאלה. התלמידים אף נדרשים להציג את בחירתם ולנמק אותה. עליהם לכלול בנימוק שבחרו גם התייחסות להתאמה לתוכן הטקסט וגם התייחסות להשוואה בין שתי הכותרות.</p>

ניתוח תשובות תלמידים	
	תשובות נכונות
התשובה מכילה השוואה בין הכותרות מבחינת פירוט והכללה.	<ul style="list-style-type: none"> "הכותרת של גלי עדיפה כי הטקסט מראה את הקשר לתחומים נוספים של גוף ונפש, ואילו הכותרת של יונתן כללית מדי."
התשובה מכילה העדפת כותרת המביעה את כל הרעיונות בטקסט על פני כותרת מצומצמת יותר, המביעה רק חלק מהרעיונות.	<ul style="list-style-type: none"> "אני מעדיף את הכותרת של יונתן כי בטקסט מוזכרים כל מיני צדדים של ספורט, גם צדדים חיוביים וגם צדדים שליליים ואילו בכותרת של גלי יש רק צדדים חיוביים."
התשובה מכילה נימוק בדרך השלילה, קיים הסבר על העדפת כותרת מסוימת על פני שלילת השנייה.	<ul style="list-style-type: none"> "לפי דעתי הכותרת של גלי עדיפה כי בכותרת של יונתן לא מוזכר הנושא החשוב בטקסט, שהוא בריאות הגוף והנפש."
	תשובות חלקיות
נימוק רלוונטי, אך חסרה התייחסות להשוואה בין הכותרות.	<ul style="list-style-type: none"> "הכותרת של גלי עדיפה כי היא מתאימה לתוכן של הטקסט, הטקסט מדבר על הקשר בין פעילויות ספורטיביות לבריאות האדם."
התשובה משווה בין הכותרות רק מבחינה לשונית, מבחינת הניסוח בלבד.	<ul style="list-style-type: none"> "לפי דעתי הכותרת של יונתן עדיפה כי סימני הפיסוק בה מביעים שאלה ותמיהה, דבר שלא מופיע בכותרת של גלי."
	תשובות לא נכונות
הנימוק מופיע בשאלה, וכך התשובה ללא נימוק וללא השוואה.	<ul style="list-style-type: none"> "הכותרת של יונתן מתאימה כי זה באמת לא ספורט."
דוגמה נוספת לנימוק המופיע בשאלה, וכך התשובה נותרת ללא נימוק וללא השוואה.	<ul style="list-style-type: none"> "הכותרת של גלי מתאימה כי באמת בגוף בריא צריכה להיות נפש בריאה."
התשובה מציגה בחירה ובצידה נימוק כללי מדי.	<ul style="list-style-type: none"> "לפי דעתי הכותרת של גלי מתאימה יותר כי היא מנוסחת היטב."
דוגמה נוספת לתשובה המציגה בחירה ובצידה נימוק כללי מדי.	<ul style="list-style-type: none"> "לפי דעתי הכותרת של יונתן מנוסחת טוב."
דוגמה נוספת לתשובה מציגה בחירה ובצידה נימוק כללי מדי.	<ul style="list-style-type: none"> "הכותרת של גלי מושכת יותר ולכן היא מתאימה יותר."

השתמעויות להוראה

סוגי הכותרות ותפקידן בטקסט

דיון בכותרת, אפיונה, התאמתה לטקסט והבעת רעיונות נוספים בנוגע לכותרות:

דיון בתפקידי הכותרת של טקסט: מוסרת את עיקר המידע של הטקסט ולעתים רומזת עליו ומעוררת עניין וסקרנות אצל הקוראים בנוגע להמשך הטקסט. מומלץ לנתח כותרות של טקסטים ולהתייחס בניתוח לשני התפקידים האלה של הכותרת.

דיון בסוגי הכותרות: כותרת המוסרת מידע – כותרת העוסקת במידע העיקרי שבטקסט ולרוב מכילה עובדות; כותרת הנוקטת עמדה – כותרת המציגה או מרמזת על דעת הכותב; וכותרת "פיקנטית" – כותרת המעוררת עניין וסקרנות אצל הקוראים ומנוסחת לרוב בדרך מפתיעה ומעניינת.

דיון בכותרת של הטקסט ובהתאמתה לטקסט: כן אפשר להראות שסוגי הכותרות הם גם נגזרים מסוגי הטקסטים – למשל, כותרת המוסרת או מתמצתת את המידע תופיע בטקסט מידע; כותרות משנה המוסרות מידע יופיעו לרוב בטקסט שימושי; כותרת הנוקטת עמדה תופיע בטקסט טיעון; כותרת פיקנטית תופיע, על פי רוב, בכתבות עיתונאיות.

לצורך תרגול אפשר להציג לתלמידים סוגי טקסטים שונים (כפי שהוזכר קודם) ולבקש מהם לזהות את סוג הכותרת, לחוות דעתם על התאמת הכותרת לטקסט. אפשר גם שיציעו כותרת אחרת לטקסט וינמקו את הצעותיהם.

שם הטקסט ומקורו: פרק שלישי: "נדידת הציפורים"

שאלה 13

<p style="text-align: right;">השלימו את הקטע הבא לפי שורות 16–29.</p> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 10px; margin: 10px 0;"> <p>הציפורים נודדות מאזורים קרים לאזורים חמים כי _____ וכי _____. מרחק הנדידה תלוי ב _____. בחניות הביניים הציפורים _____ ו _____.</p> </div>	השאלה
יפורסם בהמשך	דרגת הקושי
<p><u>השלמות 1 ו-2</u>: תשובה הכוללת שתיים מבין האפשרויות הבאות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • יש יותר מזון/המזון זמין יותר (באזורים החמים)/קל למצוא (באזורים החמים). • יש קושי במציאת מזון (באזורים הקרים). • שעות היום ארוכות יותר (באזורים החמים). <p><u>השלמה 3</u>: גודל הציפור/משקל הציפור/כוחה של הציפור/כמות השומן שהציפור יכולה לשאת עמה/כמות המזון שאכלה הציפור.</p> <p><u>השלמות 4 ו-5</u>: תשובה הכוללת התייחסות למזון ולמנוחה:</p> <p>נחות ואוכלות/נחות ומוצאות מזון/נחות ואוגרות שומן/נחות ואוגרות מזון/אוכלות ואוגרות שומן ונחות.</p>	המחווה
איתור מידע: איסוף פרטי מידע בחלקים שונים בטקסט	ממדי ההבנה
שאלת תוכן ברמת נגישות בינונית	קטגוריות שפה ושיח
השלמת מידע המנוסח בצורה שונה מלשון הטקסט	הכישורים הנדרשים
קטע לסיכום מידע ככלי לקידום הבנת הנקרא	השתמעויות להוראה (נושא/ים)

הכישורים הנדרשים

השאלה מפנה את התלמידים לפסקה מסוימת ומציגה להם מידע בצורה שונה מהטקסט. המידע מנוסח בהכללות, למשל הביטויים "אזורים קרים" ו"מרחק נדידה" מנוסחים בטקסט בדרך שונה. התלמידים נדרשים לאתר את התוכן המתאים בטקסט ולהשלים את המשפטים בשאלה על פי פרטי התוכן בפסקה.

השתמעויות להוראה

פעילות טקסטואלית של השלמת מילים וצירופים: שימוש בפריטי השלמה ככלי ללימוד ולהבנה של טקסטים וכן ככלי לבדיקת הבנת הנקרא

הקטע מאפשר לשכתב את הטקסט, כלומר לכתוב את הרעיונות המובעים בטקסט במילים אחרות ולאפשר לתלמידים להתמקד בהשלמה, בהבנה של חלק מתוך הרעיון השלם. כדי להשלים התלמידים נדרשים לקרוא את הטקסט השלם ולהבינו, ולהתייחס לתבניות התחביריות שלו ולהשלים על פי המידע הנמצא בטקסט המקורי. אפשר להשתמש בקטע כשאלת השלמה (חצי פתוחה) ואפשר להשתמש בקטע גם כשאלה סגורה, כלומר התלמידים בוחרים את ההשלמה מתוך מחסן מילים. הצורות השונות יוצרות דרגות קושי שונות והמורים מוזמנים לבחור את הצורה המתאימה להם לפי הנסיבות הקיימות. שאלות מסוג זה המתייחסות לפסקות בטקסט מאפשרות לתלמידים להבין רעיונות המובעים בטקסט בכוחות עצמם במהלך העבודה כחלק מהבנת הטקסט כיחידה שלמה.

שאלה 14

<p>בשורות 27–28 כתוב: "ככל שהציפור קטנה יותר, כך כמות השומן שהיא יכולה לשאת קטנה יותר".</p> <p>למה הכוונה במשפט זה?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. כמות השומן שציפורים קטנות יכולות לשאת גדולה. 2. כמות השומן שציפור יכולה לשאת תלויה באופן התעופה. 3. כמות השומן שכל ציפור יכולה לשאת תלויה בגודלה. 4. כמות השומן שציפור יכולה לשאת מושפעת מאורך המסע. 	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>3. כמות השומן שכל ציפור יכולה לשאת תלויה בגודלה.</p>	<p>המחווה</p>
<p>פרשנות והיסק: הבנת מבנה המשפט והיחסים הלוגיים בתוכו</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>תבניות לשוניות: תחביר</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<p>הבנה של תבנית תחבירית מורכבת להבעת יחסי תלות בין גורמים שונים</p>	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>תבניות לשוניות: הפקת מידע ממשפטים מורכבים מבחינה תחבירית</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מציגה משפט במבנה תחבירי מורכב "ככל ש... כך..." המביע יחס בין שני גורמים. התלמידים נדרשים להבין את תוכן המשפט ולסמן את התשובה הנכונה, המציינת את היחס בין גודל הציפור לבין כמות השומן שהיא יכולה לשאת.

השתמעויות להוראה

הפקת מידע ממשפטים מורכבים מבחינה תחבירית: הכרה של תבנית תחבירית מורכבת להבעת יחסי תלות בין גורמים שונים

טקסטים עיוניים הם בדרך כלל דחוסים ומכילים מידע רב. מופיעים בהם משפטים מורכבים ולכן הם קשים לתיאור. כדי לתרגל את התלמידים במציאת המידע בטקסטים כאלה משכתבים את אותם המשפטים. בתהליך השכתוב התלמידים מפרקים כל משפט מורכב לכמה משפטים פשוטים וקצרים. כל משפט קצר מציג פרט מידע אחד. פירוק המשפט המורכב ליחידות תוכן הוא חלק מתהליך הבנת הנקרא. פעולת הפירוק ליחידות מידע קטנות יכולה לסייע לתלמידים למצוא מידע בטקסט ולבנות את תמונת הטקסט.

לצורך התרגול כדאי להפיק מידע בדרך הנ"ל מהמשפטים המורכבים בטקסט שלנו. לדוגמה, המשפט המורכב בשורות 21–23: "בחורף, כיוון שמזג האוויר מתקרר, ויש קושי במציאת מזון, הציפורים והצאצאים שבגרו נודדים דרומה לאזורים חמים, שבהם המזון זמין יותר." (משפט תחבירי אחד המכיל 5 משפטים).

שאלה 15

<p>השאלה</p>	<p>השלימו את הטבלה הבאה על-פי הכתוב בטקסט.</p>		
	<p>_____</p>	<p>ציפורים גדולות</p>	<p>סוג הציפורים</p> <p>תבחינים (קריטריונים) להשוואה</p>
	<p>_____</p>	<p>_____</p>	<p>אופן התעופה</p>
<p>דרגת הקושי</p>	<p>יפורסם בהמשך</p>		
<p>המחווה</p>	<p>השלמה נכונה של הטבלה:</p>		
	<p><i>ציפורים קטנות</i></p>	<p>ציפורים גדולות</p>	<p>סוג הציפורים</p> <p>תבחינים (קריטריונים) להשוואה</p>
	<p><i>חתיכה/קאצוצות חבטות כנף</i></p>	<p><i>דאייה/קאצוצות טרמיקות</i></p>	<p>אופן התעופה</p>
<p>ממדי ההבנה</p>	<p>2 = ארבע או שלוש השלמות נכונות.</p>		
<p>קטגוריות שפה ושיח</p>	<p>שאלת תוכן ברמת נגישות גבוהה</p>		

<ul style="list-style-type: none"> • יכולת קריאת טבלה • איתור הקריטריונים בטקסט • ארגון פרטי המידע לפי הקריטריונים 	הכישורים הנדרשים
<p>ארגון מידע וניסוח כותרות בטבלה</p> <p>ראו גם בפרק "העיסוק בספורט", שאלה 2</p>	השתמעויות להוראה (נושא/ים)

הכישורים הנדרשים
<p>השאלה מציגה לתלמידים טבלה העוסקת בפסקה שבשורות 30–43. הטבלה מכילה ניסוח הקריטריונים להשוואה. התלמידים נדרשים לקרוא את הטבלה ולאתר בטקסט את ההשלמות לפי הקריטריונים הנתונים בה. שורה 30 פותחת במילים: "קיימים כמה אופני תעופה..." פתיחה זו מכוונת את התלמידים להשלמות בנוגע ל"אופן התעופה". בסוף אותה הפסקה נמצא המידע המפורש על אזורי התעופה, מינוח זהה למינוח בטבלה. השלמת פרטי המידע מחייבת ידע של ארגון מידע בטבלה.</p>

השתמעויות להוראה
<p style="text-align: right;">ארגון מידע וניסוח כותרות בטבלה</p> <p style="text-align: right;">ראו גם "העיסוק בספורט", שאלה 2</p>

שאלה 16

<p>קראו את המשפטים הבאים וסמנו את המשפט המתאים ביותר למידע המופיע במפה המצורפת לטקסט.</p> <p>1. מספר הציפורים הנוודות בעולם בשנה הוא כ-11 מיליארד, ומעל ישראל חולפות כ-500 מיליון ציפורים פעמיים בשנה.</p> <p>2. פעמיים בשנה הציפורים נוודות במסלולים קבועים ומחליפות אזורי מחיה חורפיים באזורי מחיה קיציים.</p> <p>3. ציפורים החיות בחצי הצפוני של כדור הארץ נוודות דרומה, ובאביב חוזרות צפונה כדי לקנן.</p> <p>4. ציפורים חולפות מעל ישראל, שנמצאת בנקודת מפגש של שלוש יבשות – אסיה, אירופה ואפריקה.</p>	
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>4. ציפורים חולפות מעל ישראל, שנמצאת בנקודת מפגש של שלוש יבשות – אסיה, אירופה ואפריקה.</p>	<p>המחווה</p>
<p>פרשנות והיסק: הסקת מסקנות מהטקסט הנלווה</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>שאלת תוכן ברמת נגישות נמוכה</p>	<p>קטגוריית שפה ושיח</p>
<p>ידע של קריאת מפה, הבנת הקשר בין המפה וכותרתה לבין המידע בטקסט</p>	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>מקורות מידע נלווים בסוגת המידע – תפקידם בהבנת הנקרא (מפות, איורים, תרשימים)</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מציגה לתלמידים מפה בלויית הכתובית: "מפת מסלולי נדידת הציפורים" ודורשת מהם למצוא את המסלול המתאים ביותר. שלושת המסלולים מזכירים ציפורים נוודות כמו גם בכתובית ובתשובה הנכונה – "ציפורים חולפות...". התלמידים נדרשים לקרוא את הפסקה המתאימה, להבין את המפה ולשים לב לשמות המקומות המסומנים במפה: ישראל, אפריקה, אסיה, אירופה. כדי להגיע לתשובה הנכונה התלמידים צריכים לקשר בין התוכן בפסקה לבין הפרטים במפה.

השתמעויות להוראה

מקורות מידע נלווים בסוגת המידע – תפקידם בהבנת הנקרא (מפות, איורים, תרשימים)

כדאי לחשוף את התלמידים לדוגמאות של מקורות מידע נלווים בסוגת המידע. התלמידים ייחשפו אליהם בספרי לימוד, באנציקלופדיות, במדורים בעיתונות ובמיוחד באתרים רבים באינטרנט, וינתחו את הסוגים השונים של אותם מקורות מידע. המידע הנלווה משרת את הטקסט המרכזי בצורות שונות: הסברים, הדגמות, עיסוק בנושאים ובמושגים קרובים, ראייה של נקודות מבט שונות על הנושא הנדון ועוד. כדאי לאפשר לתלמידים לכתוב בעצמם מקורות מידע נלווים לטקסט מידע נתון, ולערוך דיון כיתתי על התרומה של מקור המידע הנלווה ועל המגוון הרב של מקורות המידע שכתבו התלמידים השונים.

שאלה 17

השאלה	<p>האם לשאלות הבאות יש תשובה בטקסט? סמנו ליד כל אחת מהשאלות יש או אין.</p> <p>יש אין</p> <p>☐₁ ☐₂</p> <p>1. כמה ציפורים חולפות מעל ארצנו בנדידתן?</p> <hr/> <p>☐₁ ☐₂</p> <p>2. מהם הנזקים שגורמות הציפורים לחקלאות?</p> <hr/> <p>☐₁ ☐₂</p> <p>3. האם יש קשר בין גודל הגוף של הציפור לאופן תעופתה?</p> <hr/> <p>☐₁ ☐₂</p> <p>4. מהם שמות כל הארצות המשתתפות בחקר הציפורים הנוודות?</p> <hr/> <p>☐₁ ☐₂</p> <p>5. מהם סוגי המזון שממנו ניזונות הציפורים בדרכן?</p>
דרגת הקושי	יפורסם בהמשך
המחווון	1. יש 2. אין 3. יש 4. אין 5. אין
ממדי ההבנה	איתור מידע: איתור פרטי מידע מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי
קטגוריות שפה ושיח	שאלת תוכן ברמת נגישות גבוהה
הכישורים הנדרשים	<ul style="list-style-type: none"> מציאת הנושאים המופיעים בכל אחת מחמש השאלות איתור הנושאים (שניים) וציון שאר הנושאים שלא אותרו
השתמעויות להוראה (נושא/ים)	שאלת שאלות על טקסט לשם קידום הבנה

הכישורים הנדרשים
<p>השאלה מתייחסת לתוכן של פרטי המידע בטקסט. התלמידים נדרשים לאתר בטקסט כולו את פרטי המידע בהתאמה לנושאים המוצגים בשאלה. הם נדרשים להתייחס בכל שאלה לנושאים, כמו כמות הציפורים, הנזקים, סוגי המזון, ולאתר לאורך הטקסט אם נושאים אלו נידונים בטקסט או אינם נידונים בטקסט.</p>

השתמעויות להוראה

שאלת שאלות על טקסט לשם קידום הבנה

שאלת שאלות על טקסט היא אחת האסטרטגיות לפיתוח יכולת ההבנה והלמידה. ההיגיון העומד מאחורי אסטרטגיה זו היא, שהשאלה מכוונת את הקוראים למידע החדש. יש לשאלה ערך רב משום שהיא מעודדת גילוי פעיל של רעיונות, ומעודדת עיסוק פעיל לטקסט. הכלת שאלת שאלות בתהליך הלמידה היא בסיס בתהליכים קוגניטיביים ומסייעת בהבנת הטקסט, בכל תהליך של למידה עצמית ובתהליך של פתרון בעיות ועבודה יצירתית.

מומלץ לזמן לתלמידים תרגיל של חיבור שאלות כחלק מתהליך ההבנה. אפשר לתת לתלמידים שאלות מכוונות לצורך הבנת הרעיונות המרכזיים בטקסט וכן הבנת מבנה הטקסט.

שאלה 18

<p>השאלה</p>	<p>חוקרים שעקבו אחר נדידת הציפורים גילו שלא כל הציפורים שורדות במהלך נדידתן. כתבו שתי סיבות אפשריות לכך.</p> <p>1. לפי הטקסט: _____</p> <p>2. לפי הקטע הנלווה (הכתוב במסגרת שבעמוד 17): _____</p>
<p>דרגת הקושי</p>	<p>יפורסם בהמשך</p>
<p>המחון</p>	<p>תשובה הכוללת שתי סיבות, אחת המסתמכת על הטקסט ואחת המסתמכת על הקטע הנלווה.</p>
<p>ממדי ההבנה</p>	<p>פרשנות והיסק: מיון פרטי מידע רלוונטיים וניסוח מסקנות מחלקים מהטקסט ומהקטע הנלווה</p>
<p>קטגוריות שפה ושיח</p>	<p>שאלת תוכן ברמת נגישות בינונית</p>
<p>הכישורים הנדרשים</p>	<ul style="list-style-type: none"> • הבנת תוכן השאלה ("שורדות") • פרשנות של מידע לאורך הטקסט • קישור בין מידע נלווה (הקטע במסגרת) לתוכן הטקסט
<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>	<p>הבעת תוכן של סיבה: תבניות לשוניות, קשרים, ניסוחים מכלילים</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מציגה רעיון הנובע מהטקסט, המנוסח במשלב גבוה "לא כל הציפורים **שורדות** במהלך נדידתן." השאלה עוסקת בסיבות לרעיון זה. השאלה מפנה הן לסיבות הנרמזות לאורך הטקסט הן לסיבות הנמצאות בקטע הנלווה, "התנגשות של ציפורים במטוסים". התלמידים נדרשים לפרש סיבה אחת מתוך כמה סיבות המוזכרות בטקסט. כמו כן עליהם לפרש את המידע בקטע הנלווה ולכתוב סיבה אחת מאלו המוזכרות בקטע זה.

השתמעויות להוראה

הבעת תוכן של סיבה: תבניות לשוניות, קשרים, ניסוחים מכלילים

קשרים של סיבה ותוצאה הם חלק בלתי נפרד מן המושגים והתופעות המתוארים בטקסטים עיוניים. שיפור ההבנה של טקסטים עיוניים-לימודיים מחייב עבודה על הקשרים הלוגיים בתוך משפטים ועל הקשרים הלוגיים בין המשפטים והפסקות. מוצעת כאן עבודה על מבנים רטוריים של סיבה ותוצאה. העבודה מחייבת התמקדות הן בתבניות קלאסיות מתאימות לסיבה ותוצאה הן בתבניות אפשריות אחרות. להלן דוגמה לקשר של סיבה ותוצאה בין שני משפטים: "כאבה לי הבטן"; "לא הגעתי לפגישה". ניתן להביע תוכן זה בתבניות תחביריות שונות: "לא הגעתי לפגישה כי כאבה לי הבטן", "כאבה לי הבטן ולכן לא הגעתי לפגישה", "לא הגעתי לפגישה מפני שכאבה לי הבטן".

מומלץ להסב את תשומת לבם של התלמידים למילות קישור של סיבה ותוצאה במשלבים שונים כמו "מפני ש...", "לעומת מכיוון ש...", "לעומת היות ש..." ו-"יען כי...".

כמו כן מומלץ להסב את תשומת לבם של התלמידים למקרים שמילת הסיבה אינה מופיעה והקשר הלוגי בין המשפטים מסתמך רק על התוכן של שני המשפטים. תלמידים רבים מתקשים בזיהוי קשרים כאלה בטקסט.

העבודה עם התלמידים צריכה להתמקד בטקסט

כדאי לנתח את הקטע הנלווה "התנגשות של ציפורים במטוסים" ולסמן את המילים הרלוונטיות לסיבה ולתוצאה. נפריד בין מילים המביעות תכנים של סיבה ותוצאה כמו "עלולות", "לגרום", "למנוע" לבין מילות קישור כמו "עקב", "וכך".

כדי לתרגל כדאי למצוא בטקסטים העומדים לרשות התלמידים קשרים של סיבה ותוצאה, לשכתב את הכתוב בצורות שונות, ובד בבד לתת ללומדים טקסטים עיוניים-לימודיים המבוססים על סיבות. למשל, טקסט היסטורי העוסק בסיבות למלחמה או בסיבות להצלחה של... או קטעים מהעיתונות ומאתרים העוסקים בסיבות כמו סיבות לתאונות דרכים או סיבות לחרדת בחינות (ראו חומר בנושא זה באתר "קביים" של הסטודנטים למקצועות הבריאות) וכדומה, ולבקש מהם לכתוב פסקה על הסיבות לתופעה הנדונה.

העבודה תתמקד הן בהבעת התכנים כמו מיון הסיבות, בהתייחסות לפרספקטיבות השונות הן בשימוש בתבניות תחביריות מגוונות ובמילות קישור מתאימות ומגוונות.

שאלה 19

<p>השאלה</p>	<p>סמנו ליד כל היגד לאיזו שיטה הוא מתאים.</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 33%;">מתאים לשיטת הטיבוע</th> <th style="width: 33%;">מתאים לשיטת המשדר</th> <th style="width: 33%;">מתאים לשיטת השיתות</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. אפשר לדעת את גודל הציפור.</td> <td style="text-align: center;">☐₂</td> <td style="text-align: center;">☐₃</td> </tr> <tr> <td>2. אפשר לקבל מידע על מסלול הנדידה.</td> <td style="text-align: center;">☐₂</td> <td style="text-align: center;">☐₃</td> </tr> <tr> <td>3. אפשר לדעת את מקום הציפור בכל 90 דקות.</td> <td style="text-align: center;">☐₂</td> <td style="text-align: center;">☐₃</td> </tr> </tbody> </table>	מתאים לשיטת הטיבוע	מתאים לשיטת המשדר	מתאים לשיטת השיתות	1. אפשר לדעת את גודל הציפור.	☐ ₂	☐ ₃	2. אפשר לקבל מידע על מסלול הנדידה.	☐ ₂	☐ ₃	3. אפשר לדעת את מקום הציפור בכל 90 דקות.	☐ ₂	☐ ₃				
מתאים לשיטת הטיבוע	מתאים לשיטת המשדר	מתאים לשיטת השיתות															
1. אפשר לדעת את גודל הציפור.	☐ ₂	☐ ₃															
2. אפשר לקבל מידע על מסלול הנדידה.	☐ ₂	☐ ₃															
3. אפשר לדעת את מקום הציפור בכל 90 דקות.	☐ ₂	☐ ₃															
<p>דרגת הקושי</p>	<p>יפורסם בהמשך</p>																
<p>המחווה</p>	<p>תשובה הכוללת שלושה סימונים נכונים.</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 33%;">מתאים לשיטת הטיבוע</th> <th style="width: 33%;">מתאים לשיטת המשדר</th> <th style="width: 33%;">מתאים לשיטת השיתות</th> <th style="width: 33%;"></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">☒</td> <td></td> <td></td> <td>1. אפשר לדעת את גודל הציפור.</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td style="text-align: center;">☒</td> <td>2. אפשר לקבל מידע על מסלול הנדידה.</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">☒</td> <td></td> <td>3. אפשר לדעת את מקום הציפור בכל 90 דקות.</td> </tr> </tbody> </table>	מתאים לשיטת הטיבוע	מתאים לשיטת המשדר	מתאים לשיטת השיתות		☒			1. אפשר לדעת את גודל הציפור.			☒	2. אפשר לקבל מידע על מסלול הנדידה.		☒		3. אפשר לדעת את מקום הציפור בכל 90 דקות.
מתאים לשיטת הטיבוע	מתאים לשיטת המשדר	מתאים לשיטת השיתות															
☒			1. אפשר לדעת את גודל הציפור.														
		☒	2. אפשר לקבל מידע על מסלול הנדידה.														
	☒		3. אפשר לדעת את מקום הציפור בכל 90 דקות.														
<p>ממדי ההבנה</p>	<p>פרשנות והיסק: מיון פרטי מידע והסקת מסקנות</p>																
<p>קטגוריות שפה ושיח</p>	<p>שאלת תוכן ברמת נגישות בינונית</p>																
<p>הכישורים הנדרשים</p>	<ul style="list-style-type: none"> • איתור שלוש השיטות • הבנת הרעיון המרכזי של כל שיטה • התאמת מידע לשיטה על פי פרטי המידע המתאימים 																
<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>	<p>חילופי פעלים ושמות להבעת תוכן זהה: שיפור ההבנה של הטקסט והעלאת המשלב הלשוני</p> <p>ראו "העיסוק בספורט", שאלה 8</p>																

הכישורים הנדרשים

התלמידים נדרשים לאתר את שלוש השיטות. בשורות 49–50 מופיעה ההכללה: "... החוקרים משתמשים בכמה שיטות...". כל שיטה מוצגת בנפרד בדרך זו: "אחת השיטות היא...", "שיטה אחרת היא...", "שיטה נוספת למעקב היא...", ו"שיטה חדשנית יותר למעקב היא...". התלמידים נדרשים להיעזר במבנה ובקישוריות כדי לאתר את המידע, עליהם להבין את הרעיון המוצג בכל שיטה כדי להתאים היגד לשיטה.

השתמעויות להוראה

חילופי פעלים ושמות להבעת תוכן זהה: שיפור ההבנה של הטקסט והעלאת המשלב הלשוני
ראו "העיסוק בספורט", שאלה 8.

מומלץ להפוך את הצורות השמניות בטקסט לצורות פועליות כמו שמות השיטות בשאלה זו – "שיטת הטיבוע" ו"שיטת המשדר". ראו בטקסט שמות כמו "במעופן" (שורה 14), "מציאת מזון" (שורה 22) ו"חתירה ודאייה" (שורה 30) ועוד.

שאלה 20

<p>מהו תפקידו של הקטע הנלווה "התנגשות של ציפורים במטוסים"?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. להציע פתרון לבעיה המוצגת בטקסט המרכזי. 2. להוסיף מידע חשוב שאינו מופיע בטקסט המרכזי. 3. להדגים תופעה המתוארת בטקסט המרכזי. 4. להשוות בין מידע חדש למידע המופיע בטקסט המרכזי. 	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>2. להוסיף מידע חשוב שאינו מופיע בטקסט המרכזי.</p>	<p>המחווה</p>
<p>הערכה וביקורת: מיזוג בין פרטי מידע מן הטקסט המרכזי לפרטי מידע ממקורות המידע הנלווים</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>שאלת תוכן ברמת נגישות בינונית</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<ul style="list-style-type: none"> • קריאת מקורות המידע הנלווים והבנת הנושא שלהם • קריאת הטקסט המרכזי והבנת הנושא שלו • יכולת הבנת היחס הנכון בין הטקסטים בהתאם למסיחים 	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>מקורות מידע נלווים ותפקידם בסוגת המידע</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מפנה את התלמידים לקטע הנלווה ודורשת מהם להתייחס לתפקידו ביחס לתוכן הטקסט המרכזי. עליהם להבין את המידע המרכזי בקטע הנלווה, לחזור לאותו קטע, להתייחס לתוכנו כאל יחידה שלמה ורק אז – לבדוק מה היחס בין שני הטקסטים. התלמידים מקבלים במסיחים הצעות, כמו יחס של הדגמה או השוואה או הצעת פתרון. הם נדרשים להבין את התוכן של הטקסט המרכזי והקטע הנלווה ורק כך יוכלו להבין את תפקידו של הקטע הנלווה – "להוסיף מידע חשוב שאינו מופיע בטקסט המרכזי."

השתמעויות להוראה

קטעים נלווים ותפקידם בסוגת המידע

הקטע הנלווה בסוגת המידע בדרך כלל מוסיף מידע שאינו מופיע בטקסט המרכזי. הקטע הנלווה "התנגשות של ציפורים במטוסים" מוסיף מידע על אחת הבעיות הנחקרות בנושא.

כדאי לזמן לתלמידים דוגמאות של קטעים נלווים בסוגת המידע. התלמידים יכירו קטעים נלווים בספרי לימוד, באנציקלופדיות, במדורים בעיתונות ובמיוחד באתרים רבים באינטרנט, וינתחו את הסוגים השונים של הטקסטים שקראו. המידע הנלווה בטקסטים השונים משרת את הטקסט המרכזי בצורות שונות: הסברים, הדגמות, עיסוק בנושאים ובמושגים קרובים לנושא הנלמד, נקודות מבט שונות על הנושא הנדון ועוד. כדאי לאפשר לתלמידים לכתוב בעצמם טקסטים נלווים לטקסט מידע נתון, ולערוך דיון כיתתי על התרומה של הטקסט הנלווה ועל המגוון הרב של הטקסטים הנלווים שכתבו התלמידים השונים.

שאלה 21

<p>יש הטוענים שצריך למנוע תאונות אוויריות גם במחיר של פגיעה בציפורים. מה דעתכם על כך? נמקו את תשובתכם גם על-פי הקטע הנלווה הכתוב במסגרת שבעמוד 17.</p>	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>תשובה הכוללת את עמדת התלמיד בנוגע לבעיה (תומכת, מתנגדת או מסתייגת) ונימוק רלוונטי או הצעה לפתרון, תוך התייחסות לטקסט הנלווה ולבעיה המוצגת.</p>	<p>המחונן</p>
<p>הערכה וביקורת: ביקורת מנומקת המשלבת בין מידע בטקסט לבין ניסיון אישי או עמדות הקוראים</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>שאלה אינטרטקסטואלית</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<ul style="list-style-type: none"> • הבנה של תוכן הקטע הנלווה • יכולת הבעת עמדה • כתיבת נימוק רלוונטי 	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>כתיבת דעה מנומקת: הבעת עמדה וכתיבת נימוק רלוונטי ראו גם "העיסוק בספורט" שאלה 9, "אנטיביוטיקה" שאלות 32, 34</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>השאלה מציגה לתלמידים טענה בנושא "פגיעה בציפורים" הקשורה לתוכן הקטע הנלווה. התלמידים נדרשים להביע את דעתם ולנמקה. עליהם להבין את תוכן הקטע הנלווה ולהביע את עמדתם האישית ולכתוב נימוק רלוונטי. כדי לכתוב נימוקים עליהם להסתמך על ידע מתוך הטקסט ועל ניסיון אישי, יחס אישי לציפורים או לתעופה וידע חוץ טקסטואלי על הסכנות בתחום התעופה ועל הרעיון של מלחמה בסכנות אלו.</p>

<p>השתמעויות להוראה</p>
<p>כתיבת דעה מנומקת: הבעת עמדה וכתיבת נימוק רלוונטי ראו גם "העיסוק בספורט" שאלה 9, "אנטיביוטיקה" שאלות 32, 34</p>

שאלה 22

השאלה	העתיקו משורות 45–48 שלוש מילים שונות בעלות שורש משותף.
דרגת הקושי	יפורסם בהמשך
המחווון	תשובה הכוללת את שלוש המילים הבאות מהשורש ח-ק-ר : <ul style="list-style-type: none"> • מחקר • חוקרים • נחקרים
ממדי ההבנה	לשון ומטה לשון : זיהוי מילים על פי שורשים
קטגוריות שפה ושיח	תבניות לשוניות : תבניות מורפולוגיות – שורש
הכישורים הנדרשים	<ul style="list-style-type: none"> • יכולת זיהוי השורש במילים • היכרות עם תבניות שונות של מילים (מקום השורש)
השתמעויות להוראה (נושא/ים)	תבניות לשוניות : תבניות מורפולוגיות שורשים ותבניות – זיהוי ופרשנות בהקשר טקסטואלי

הכישורים הנדרשים

השאלה דורשת לזהות מילים לפי השורש שלהן בהקשר של טקסט נתון. התלמידים נדרשים לקרוא את שני המשפטים ולזהות בטקסט את המילים בעלות השורש "ח-ק-ר". המילים מופיעות בתבניות שונות של שמות ופעלים. התבניות האלה מכילות מוספיות כמו מ' תחילית בשם העצם "מחקר" ומוספיות כמו נ' בתבניות פועליות כמו במילה "נחקרים" (נ' של בניין נפעל).

השתמעויות להוראה

הרחבת הידע על המושג שורש, מודעות לתכונות של השורש ולהיותו נושא משמעות

מודעות לשלושת עיצורי השורש ולמשמעות שלהם (ח-ק-ר – מילה הקשורה בפעולה לחקור).
 מודעות לחשיבות סדר העיצורים של השורש, סדר שונה – גורם למשמעויות שונות כמו ח-ק-ר / ר-ק-ח.

אחת הדרכים המומלצות לתרגול היא להציג לפני התלמידים רשימות מילים הגזורות מאותו שורש (ארבע או חמש), לשאול איזו מילה יוצאת דופן ולנמק, הנימוק מעלה את המודעות לתכונות של השורש.

מומלצות פעילויות העשרה של אוצר מילים וביטויים סביב עולם התוכן של שורשים כמו השורש ח-ק-ר, וכן התמקדות באוצר מילים במשלב גבוה מאותו שורש כמו "חקר", "תחקיר". בדומה לכך, הצגת ההבדלים בין משלבים בשורשים אחרים כמו נ-ד-ד – נדידה, ש-ד-ר – שידור, ק-פ-צ – הקפצה.

שאלה 23

<p>השאלה</p>	<p>במשפטים הבאים יש מילים מודגשות. כתבו מתחת לכל משפט אם המילה המודגשת היא שם עצם, שם תואר או פועל.</p> <p>1. "פעמיים בשנה הציפורים נוודות במסלולים קבועים יחסית..."</p> <p>_____</p> <p>2. מאז ומעולם עוררה תופעת הציפורים הנוודות שאלות רבות אצל המדענים.</p> <p>_____</p>
<p>דרגת הקושי</p>	<p>יפורסם בהמשך</p>
<p>המחווה</p>	<p>תשובה הכוללת את חלקי הדיבור הבאים:</p> <p>1. פועל 2. שם תואר/תואר</p>
<p>ממדי ההבנה</p>	<p>לשון ומטה לשון: חלקי דיבור</p>
<p>קטגוריות שפה ושיח</p>	<p>מבנים לשוניים: מבנים מורפולוגיים – שמות ופעלים</p>
<p>הכישורים הנדרשים</p>	<p>ידע לשוני של חלקי דיבור בהקשר טקסטואלי</p>
<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>	<p>תבניות לשוניות: מילים (שוות) בחלקי דיבור שונים על פי ההקשר הטקסטואלי</p>

<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>השאלה מציגה לתלמידים שני משפטים ושואלת על חלקי הדיבור בהקשר הטקסטואלי של המשפטים האלה. המילה המשותפת לשני המשפטים היא "נוודות" ובכל משפט מילה זו משמשת חלק דיבור שונה: פעם פועל ופעם שם תואר. התלמידים נדרשים להכיר את חלקי הדיבור ולקבוע מהו חלק הדיבור לפי התפקיד של המילה במשפטים הנתונים.</p>

<p>השתמעויות להוראה</p>
<p>מילים (שוות) בחלקי דיבור שונים על פי ההקשר הטקסטואלי</p> <p>מטרת התרגול היא להעלות למודעות את השימוש באותן מילים בחלקי דיבור שונים. בשאלה שלנו מופיעה המילה "נוודות" גם במעמד של פועל וגם במעמד של שם תואר, לפי ההקשר. כדאי להציג לפני התלמידים מילים כמו "מדריך", "שומר", "מחבל" ולשאול אותם מה המשותף לכל מילים האלה. כל המילים הן בינוני (הווה) של פועל. התלמידים ימצאו מילים נוספות ויחברו משפטים או פסקות קצרות תוך שימוש באותן מילים בחלקי דיבור שונים, לפי ההקשר.</p> <p>לעיתים משתמשים בתופעה זו ב"הומור לשוני" ויוצרים משפטים בעלי דו משמעות. למשל: "בחור מדליק סיגריה" (בחור מדליק (נראה טוב), בחור מדליק סיגריה) ו"בחור מושך בכספומט" (בחור מושך (חתיך), בחור מושך כסף בכספומט).</p>

שאלה 24

<p>במשפט הבא נעשה שימוש במירכאות: השומן הנאגר בגוף הציפורים הוא ה"דלק" הנדרש למסע (על-פי שורות 26–27).</p> <p>באיזה מן המשפטים הבאים יש למירכאות תפקיד זהה לתפקידן במשפט זה?</p> <ol style="list-style-type: none"> שם הספר הוא "ציפור הנפש". מיכל אמרה: "מעניין לצפות בציפורים נודדות". במהלך המעקב נוצרת לכל ציפור "תעודת זהות". החקלאים "מתים על" הציפורים שחונות בשדה שלהם. 	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>3. במהלך המעקב נוצרת לכל ציפור "תעודת זהות".</p>	<p>המחווה</p>
<p>לשון ומטה לשון: סימני פיסוק – תפקידי המירכאות</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>תבניות לשוניות תחביריות: סימני פיסוק "מירכאות"</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<ul style="list-style-type: none"> הפגנת ידע על תפקידי המירכאות יכולת הבנת המשפט הנתון והבנת המשפטים במסיחים 	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>סימני פיסוק: מירכאות – תפקידם בטקסט</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>השאלה מציגה משפט מהטקסט המכיל מירכאות ומבקשת מהתלמידים למצוא משפט המכיל מירכאות באותו תפקיד. התלמידים נדרשים להבין את התפקיד המטאפורי של המירכאות במשפט הנתון – "דלק" במשמעות הפחות ידועה. עליהם להכיר תפקידים שונים של מירכאות כמו בציטוט (מסיח 2) ובציון שם פרטי (מסיח 1), ולהבין את המשפטים כדי לבחור את המשפט הנכון המשתמש בביטוי "תעודת זהות" ובו המירכאות משמשות להצגת משמעות מטאפורית.</p>

<p>השתמעויות להוראה</p>
<p>סימני פיסוק: מירכאות – תפקידם בטקסט</p> <p>סימני פיסוק כאמצעים רטוריים – השימוש במירכאות</p> <p>מטרת הפעילויות היא לפתח את המודעות הלשונית של התלמידים לתפקידי הרטוריים של המירכאות. בטקסט שלנו שלוש פעמים מופיעות מילים במירכאות. נאפשר לתלמידים למצוא אותן בטקסט וגם בטקסטים עיוניים ובסיפוריים אחרים, ונבקש מהם לשייך למירכאות באותם טקסטים משמעות על פי רשימת השימושים העיקריים האלה: ציטוט, שימוש מטאפורי להדגשת האנשה או אירוניה, ציון שם פרטי, ציון סלנג. ראו בטקסט: "הדלק" (שורה 27), ו"המספר האישי" (שורה 53) מירכאות לציון מטאפורה, וכן "נדידת ציפורים" (שורה 3) – לציון שם התופעה.</p>

שם הטקסט ומקורו: פרק רביעי: אנטיביוטיקה – כללי השימוש הנכון

שאלה 25

השאלה	<p>סמנו ליד כל משפט אם הוא נכון או לא נכון על-פי הטקסט.</p> <p>נכון לא נכון</p> <p>☐₁ ☐₂</p> <p>1. אנטיביוטיקה מומלצת להורדת חום.</p> <hr/> <p>☐₁ ☐₂</p> <p>2. תרופות אנטיביוטיות אינן מזיקות.</p> <hr/> <p>☐₁ ☐₂</p> <p>3. אנטיביוטיקה מיועדת לטיפול במחלות זיהומיות.</p> <hr/> <p>☐₁ ☐₂</p> <p>4. יש סוגי מזון שמשפיעים על פעולת האנטיביוטיקה.</p> <hr/> <p>☐₁ ☐₂</p> <p>5. אנטיביוטיקה מיועדת גם לטיפול בהצטננות ובשפעת.</p>
דרגת הקושי	יפורסם בהמשך
המחווון	1. לא נכון 2. לא נכון 3. נכון 4. נכון 5. לא נכון
ממדי ההבנה	איתור מידע: איתור פרטי מידע מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי
קטגוריות שפה ושיח	שאלות תוכן ברמת נגישות גבוהה
הכישורים הנדרשים	לאתר מידע גלוי המפוזר לאורך הטקסט
השתמעויות להוראה (נושא/ים)	כותרות בטקסט ותפקידן (הכללות ושאלות) ראו שאלה 30. ראו גם "העיסוק בספורט", שאלה 11

הכישורים הנדרשים
<p>השאלה מציגה לתלמידים חמישה משפטים העוסקים בתוכן הטקסט. על התלמידים לחפש את התוכן של כל משפט בטקסט ולהחליט אם המשפט נכון או לא נכון. כדי לענות על השאלה התלמידים יכולים להיעזר בכותרות המשנה וכך לאתר ביתר קלות את המידע הגלוי לאורך הטקסט.</p>

השתמעויות להוראה

כותרות בטקסט ותפקידן (הכללות ושאלות)

ראו שאלה 30. ראו גם "העיסוק בספורט", שאלה 11.

מומלץ להדגים כותרות משנה בטקסטים שימושיים ולהעלות למודעות את תרומתן להתמצאות במידע השימושי.

שאלה 26

<p>בפסקה השנייה שבעמוד 24 כתוב: "כשהרופא מאבחן שמחולל המחלה הוא חיידיק..."</p> <p>מהי משמעות המילה מחולל במשפט זה?</p> <p>1. מרפא 2. מחמיר 3. משמיד 4. גורם</p>	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>4. גורם</p>	<p>המחווון</p>
<p>פרשנות והיסק: הבנת המשמעות של מילה לפי ההקשר</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>אוצר מילים</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<p>פירוש מילה מההקשר התוכני</p>	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>אוצר מילים: העשרה – פעלים ושמות במשלב גבוה ראו גם שאלה 31</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מציגה לתלמידים משפט המכיל פועל במשלב גבוה, "מחולל". התלמידים נדרשים לפרש את הביטוי לפי ההקשר התוכני. החיידיק הוא מחולל המחלה, ועל פי ההקשר התשובה המתאימה היא "גורם למחלה". התלמידים יכולים גם להיעזר בפסקה הבאה, העוסקת אף היא במחלה ובחיידיק ומופיע בה הפועל "נגרם": "...אלא אם כן רופא אבחן את המחלה בתור מחלה שנגרמה על-ידי חיידיק..."

השתמעויות להוראה

אוצר מילים: העשרה – פעלים ושמות במשלב גבוה

חשוב לעבוד בכיתה עם התלמידים על מילים וביטויים במשלב גבוה. עבודה מילונית זו תומכת בהבנת הנקרא, מעשירה את השפה ומעלה למודעות את חשיבות הגיוון והדיוק בהבעה. כדאי למצוא בכל טקסט נתון מילים וביטויים במשלב גבוה, לפרש אותן בעזרת מילון, להתמקד בשימוש הספציפי שלהם ולזמן לתלמידים טקסטים נוספים ובהם מילים וביטויים אלו בהקשרים מתאימים.

בטקסט שלפנינו מומלץ לעבוד עם התלמידים על המילים והביטויים האלה: השמדה, יעילות, אבחון, נגיפים, תרחיף, נטילה. כדאי לתת לתלמידים למצוא את המילים בטקסט בעצמם, להעתיק את המשפט השלם שבו מופיעה כל מילה, למצוא במילון את המילה המפרשת במשלב בינוני, ולחבר בעזרת המילון משפט המכיל את המילה במשלב הגבוה. כדאי להסב את תשומת הלב שהמילה "נטילה" מופיעה בטקסט בצורת נסמך, "נטילת", חמש פעמים שהרי הנושא של הפסקה הוא הנחיות ל"נטילת התרופה".

שאלה 27

<p>השאלה</p> <p>לחולה ניתנה אנטיביוטיקה. כיצד עליו לנהוג כדי שהטיפול התרופתי יצליח? כתבו שלוש הנחיות המוזכרות בדף המידע.</p>	
<p>דרגת הקושי</p> <p>יפורסם בהמשך</p>	
<p>המחווון</p> <p>תשובה הכוללת שלוש מבין ההנחיות הבאות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • מינון נכון. • יש ליטול את התרופה בזמנים קבועים. • נטילת התרופה עד גמר הטיפול המומלץ. • יש לאחסן טבליות (כדורים) במקום קריר ויבש. • סירופ יש לאחסן במקרר. • תרחיף (סירופ) יש להוציא מהמקרר כשעה לפני השימוש. • לברר כיצד המזון עלול להשפיע על יעילות התרופה/להימנע מאכילת מאכלים מסוימים סמוך לנטילת התרופה. <p>הערה: תשובה שאינה מנוסחת בלשון הנחיה, תיחשב תשובה נכונה.</p>	
<p>ממדי ההבנה</p> <p>איתור מידע: איתור פרטי מידע מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי</p>	
<p>קטגוריות שפה ושיח</p> <p>שאלת תוכן ברמת נגישות בינונית</p>	
<p>הכישורים הנדרשים</p> <ul style="list-style-type: none"> • איתור מידע מתוך פרק שלם בטקסט • כתיבת שלוש הנחיות 	
<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p> <p>תבניות לשוניות תחביריות ומורפולוגיות: משפטים וצורות הפועל של לשון ההנחיות</p> <p>ראו גם שאלה 28 ושאלה 29</p>	

<p>הכישורים הנדרשים</p> <p>השאלה מתייחסת לפרק השלם העוסק בהנחיות לשימוש באנטיביוטיקה והתלמידים נדרשים לכתוב שלוש הנחיות. התלמידים צריכים לקרוא את הטקסט ולבחור שלוש הנחיות, עליהם לנסח אותן הן מבחינת התוכן הן מבחינת הלשון (על פי המחווון, תשובה שאינה מנוסחת בלשון הנחיה תיחשב נכונה – אין תשובה חלקית).</p>

השתמעויות להוראה

מבנים לשוניים להבעת הוראה של תבניות תחביריות וצורות מורפולוגיות של הפועל

מטרת העבודה היא יצירת מודעות לתבניות התחביריות ולצורות הפועל להבעת הוראות. בעברית ניתן להביע תוכן דומה של הוראות והנחיות במספר תבניות תחביריות: "אסור לדרוך על הדשא", "יש לשמור על הדשא ולא לדרוך עליו", "אל תדרכו על הדשא", "שמרו על הדשא" (צורת ציווי). בטקסט שלפנינו מופיעות ההנחיות בתבניות הכוללות שם פועל: "חשוב להקפיד...", "יש ליטול...", "אין להפסיק..." ועוד. יש לזהות את צורות הפועל, המופיעות בצורת שם פועל: "להקפיד", "להפסיק", "ליטול", שהם פעלים שהאות הראשונה שלהן היא ל'. לעומת צורות פועל שהן פעלים רגילים בצורת ציווי או בזמן עתיד.

מומלץ לתת לתלמידים לזהות את כל התבניות המביעות הוראות בטקסט הנלמד ובטקסטים מגוונים אחרים של הוראות. כדאי לסמן את הפעלים המופיעים בצורת שם הפועל.

תלמידים מתקדמים יכולים ליצור קבוצות של הוראות על פי התבניות הלשוניות.

כדאי לתת לתלמידים לחבר משפטי הוראות והנחיות תוך שימוש במספר תבניות מתאימות.

שאלה 28

<p>השאלה</p>	<p>אבא השאיר לעמרי בן ה-14 פתק:</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 10px; margin: 10px auto; width: fit-content;"> <p>למרי,</p> <p>אא אשא:</p> <p>(א) אקאג נגז אנטויבויטקה כשיהיה אק</p> <p>למאן בלשאק היוק.</p> <p>(ב) אהאזי אא הנגזויק למאן העליון</p> <p>באמון המאבא.</p> <p>אגזיש טוב.</p> <p>אבא</p> </div> <p>האם הנחיותיו של אבא מתאימות להנחיות שבדף המידע? נמקו את תשובתכם.</p> <p>הנחיה (א): _____</p> <p>הנחיה (ב): _____</p>
<p>דרגת הקושי</p>	<p>יפורסם בהמשך</p>
<p>המחווון</p>	<p>תשובה הכוללת התייחסות נכונה לשתי ההנחיות:</p> <p>1. קביעה שהנחיה (א) אינה מתאימה להנחיות שבדף המידע ונימוק רלוונטי.</p> <p>2. קביעה שהנחיה (ב) יכולה להתאים/לא להתאים להנחיות שבדף המידע ונימוק רלוונטי המתאים לדעת התלמיד.</p>
<p>ממדי ההבנה</p>	<p>הערכה וביקורת: יישום המידע שבטקסט והמסקנות העולות בהקשרים אחרים</p>
<p>קטגוריות שפה ושיח</p>	<p>שאלת תוכן ברמת נגישות נמוכה</p>
<p>הכישורים הנדרשים</p>	<ul style="list-style-type: none"> • הבנת דף ההנחיות בטקסט • הבנת ההנחיות של האב בשאלה • קביעת התאמה או אי התאמה בין התוכן הנתון לתוכן החדש
<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>	<p>תבניות לשוניות תחביריות ומורפולוגיות: משפטים וצורות הפועל של לשון ההנחיות</p> <p>ראו גם שאלה 27 ושאלה 29</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מציגה לתלמידים סיטואציה של כתיבת הוראות של אב לבנו בנושא לקיחת אנטיביוטיקה. התלמידים נדרשים להבין את ההנחיות בטקסט ולבדוק אם ההנחיות של האב מתאימות לטקסט. הם צריכים להבין את הסיטואציה ואת תוכן ההוראות ולקבוע התאמה או אי התאמה לפי תוכן ההוראות בטקסט. עליהם לקשר את ההנחיה בסעיף א' לנושא "הזמנים" הקבועים ובסעיף ב' לקשר את ההנחיה למקום "אחסון" הכדורים.

השתמעויות להוראה

תבניות לשוניות תחביריות ומורפולוגיות: משפטים וצורות הפועל של לשון ההנחיות

ראו גם שאלה 27 ושאלה 29

שאלה 29

<p>השאלה</p>	<p>כתבו מחדש את המשפטים הבאים. הפכו את המילה המודגשת לצורת ציווי.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 10px; margin: 10px 0;"> <p>דוגמה:</p> <p>חובה להקשיב להוראות הרופא כדי שהטיפול יהיה יעיל.</p> <p><i>הקשיבו להוראות הרופא כדי שהטיפול יהיה יעיל.</i></p> </div> <p>א. צריך להקפיד על נטילת כל המנה שרשם הרופא.</p> <hr/> <p>ב. כדאי להתייעץ עם הרופא מתי לקחת את התרופה.</p>
<p>דרגת הקושי</p>	<p>יפורסם בהמשך</p>
<p>המחווון</p>	<p>א. הקפידו/הקפד/הקפידי/הקפדנה על נטילת כל המנה שרשם הרופא.</p> <p>ב. התייעצו/התייעץ/התייעצי/התייעצנה עם הרופא מתי לקחת את התרופה.</p>
<p>ממדי ההבנה</p>	<p>לשון ומטה לשון: הכרת זמני הפועל או דרכי הפועל</p>
<p>קטגוריות שפה ושיח</p>	<p>תבניות לשוניות (מורפולוגיה ותחביר): תבניות תחביריות וצורות הפועל</p>
<p>הכישורים הנדרשים</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ידע לשוני על תבניות תחביריות להבעת הוראות • ידע לשוני על צורות הפועל (ציווי)
<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>	<p>תבניות לשוניות, תחביריות ומורפולוגיות: משפטים וצורות הפועל של לשון ההנחיות</p> <p>ראו גם שאלה 27 ושאלה 28</p>

<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>התלמידים מקבלים משפטים המביעים הנחיות בתבנית לשונית ובה שם הפועל: "חובה להקשיב", "צריך להקפיד" ו"כדאי להתייעץ". עליהם לנסח מחדש את ההוראות הנ"ל תוך שימוש בתבנית המכילה פועל בציווי על פי הדוגמה הנתונה. התלמידים נדרשים להבין את הדוגמה וכן להיעזר בידע הלשוני שרכשו כדי להשתמש בצורות הציווי באופן נכון.</p>

<p>השתמעויות להוראה</p>
<p>תבניות לשוניות, תחביריות ומורפולוגיות: משפטים וצורות הפועל של לשון ההנחיות</p> <p>ראו גם שאלה 27 ושאלה 29</p>

שאלה 30

<p>השאלה</p>	<p>מהי המטרה העיקרית של דף המידע בנושא האנטיביוטיקה? 1. להנחות את הציבור בנושא השימוש באנטיביוטיקה. 2. להדריך את הציבור כיצד למנוע מחלות שונות. 3. ללמד את הציבור כיצד להילחם בכל מיני נגיפים. 4. להדגיש את חשיבות השימוש באנטיביוטיקה.</p>
<p>דרגת הקושי</p>	<p>יפורסם בהמשך</p>
<p>המחווה</p>	<p>1. להנחות את הציבור בנושא השימוש באנטיביוטיקה.</p>
<p>ממדי ההבנה</p>	<p>פרשנות והיסק: זיהוי מטרת הטקסט והבנת הרעיון המרכזי בו</p>
<p>קטגוריות שפה ושיח</p>	<p>שאלת תוכן ברמת נגישות בינונית</p>
<p>הכישורים הנדרשים</p>	<ul style="list-style-type: none"> • להבין את הטקסט כיחידה שלמה • להיעזר בכותרות
<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>	<p>כותרות בטקסט שימושי ותפקידן (הכללות ושאלות) ראו שאלה 25. ראו גם "העיסוק בספורט", שאלה 11</p>

<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>השאלה דורשת מהתלמידים להתייחס לטקסט כיחידה שלמה כדי לדעת מהי המטרה העיקרית שלו. התלמידים נדרשים להבין את הטקסט השלם. הם יכולים להיעזר בכותרות: כותרת ראשית מרמזת למטרה במילים "כללי השימוש הנכון", כותרת משנה מרמזת למטרה במילים "...חשוב להקפיד על ההנחיות הבאות:". בבחירת התשובה הנכונה התלמידים יכולים להיעזר בניסוח, בשימוש במילה "להנחות" שהיא מאותו שורש של המילה "הנחיות" שבכותרת.</p>

<p>השתמעויות להוראה</p>
<p>כותרות בטקסט ותפקידן (הכללות ושאלות)   ראו שאלה 25. ראו גם "העיסוק בספורט", שאלה 11</p>

שאלה 31

<p>כתבו מילה נרדפת למילים המודגשות.</p> <p>1. יש ליטול את התרופה: _____</p> <p>2. ליצור זנים עמידים: _____</p>	<p>השאלה</p>
	<p>דרגת הקושי</p> <p>יפורסם בהמשך</p>
<p>תשובה הכוללת רק את המילים הבאות:</p> <p>1. לקחת</p> <p>2. סוגים/מינים</p>	<p>המחונן</p>
<p>פרשנות והיסק: הבנת המשמעות של מילים ושל צירופים המתפענחים על פי ההקשר וכן הבנת יחסי משמעות בין המילים</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>אוצר מילים (נרדפות)</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<ul style="list-style-type: none"> • לפרש מילים במשלב גבוה מההקשר התוכני הנתון • להפיק מילים נרדפות במשלב יום-יומי 	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>אוצר מילים: העשרה – פעלים ושמות במשלב גבוה (נרדפות)</p> <p>ראו גם שאלה 26</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>השאלה דורשת מהתלמידים להפיק מילים נרדפות לשתי מילים במשלב גבוה המופיעות בהקשר. התלמידים נדרשים לפרש את המילים מתוך ההקשר הנתון ולכתוב מילים נרדפות בלשון יום-יומית. המילה הנרדפת היא הפירוש של המילה הנתונה בשאלה: המילה הנרדפת "לקחת" היא הפירוש של המילה במשלב גבוה "ליטול", והמילה "סוגים" היא הפירוש של המילה במשלב גבוה "זנים".</p>

<p>השתמעויות להוראה</p>
<p>אוצר מילים: העשרה – פעלים ושמות במשלב גבוה (נרדפות)</p> <p>ראו גם שאלה 26</p>

שאלה 32

<p>השאלה</p>	<p>שירותי הבריאות רצו לחלק את דף המידע לתלמידי חטיבת-הביניים. אורי טען שאין לחלק את דף המידע לתלמידים, אלא להורים. מה דעתכם על טענתו של אורי? נמקו את תשובתכם.</p>
<p>דרגת הקושי</p>	<p>יפורסם בהמשך</p>
<p>המחונן</p>	<p>תשובה הכוללת את דעת התלמיד: הבעת תמיכה בדעתו של אורי (שיש לחלק את דף המידע להורים בלבד) או התנגדות לדעתו, ונימוק רלוונטי, כגון נימוק המתייחס למי שנושא באחריות (הורים או ילדים).</p>
<p>ממדי ההבנה</p>	<p>הערכה וביקורת: ביקורת מנומקת המשלבת בין המידע בטקסט לבין ניסיון אישי או עמדת הקוראים</p>
<p>קטגוריות שפה ושיח</p>	<p>שאלה אינטרטקסטואלית</p>
<p>הכישורים הנדרשים</p>	<ul style="list-style-type: none"> • הבנת הסיטואציה המתוארת בשאלה • הבעת דעה וכתובת נימוק רלוונטי
<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>	<p>כתיבת דעה מנומקת: הבעת דעה וכתובת נימוק רלוונטי ראו גם "העיסוק בספורט" שאלה 9, "נדידת הציפורים" שאלה 21, "אנטיביוטיקה" שאלה 34</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מציגה סיטואציה חדשה המבוססת על תוכן הטקסט. התלמידים נדרשים להביע דעה מנומקת על הסיטואציה הזאת. כדי לחוות דעה עליהם להבין את תוכן הטקסט בשלמותו ולשלב ידע חוץ טקסטואלי אישי בנושא. עליהם להסביר מדוע נכון לחלק את דף המידע לתלמידים או מדוע נכון לחלק את דף המידע להורים על סמך הידע שלהם על תפקידם ואחריותם בנושא זה.

ניתוח תשובות תלמידים

	תשובות נכונות
<p>תשובה הפוסלת את הטענה וכוללת הסבר ושני נימוקים רלוונטיים.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "אורי טען שאין לחלק את דף זה לתלמידים. אני פוסלת רעיון זה מכיוון שגם הילדים צריכים לדעת את הסכנות אשר יכולות להיות אם לא לוקחים את האנטיביוטיקה כדי שידעו לעתיד או שאם ההורים לא יהיו בבית שהילדים ידעו מה לעשות."
<p>תשובה המצדיקה את הטענה, תשובה נכונה ומנומקת.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "דעתי על טענתו של אורי היא שטענתו נכונה מפני שהתלמידים יזלזלו בדף זה ולא ייחסו שום חשיבות רבה כלפיו. לעומת זאת, ההורים ייחסו חשיבות רבה יותר ויישמו את הכתוב."
<p>נימוק מוצדק המתייחס לאחריות הילדים.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "אינני מסכים עם אורי מפני שגם תלמידים בגילנו צריכים לדעת שימוש נכון ואחראי באנטיביוטיקה, ולא רק ההורים."
<p>תשובה נכונה, נימוק קונקרטי מבוסס על התנהגות לא אחראית של ילדים.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "טענתו של אורי נכונה כי הילדים יכולים לזרוק את הדף או לשכוח אותו."
<p>תשובה מורחבת, המעלה נקודות מבט שונות ונימוקים רבים ומגוונים. מתייחסת גם להצדקת הטענה וגם להסתייגויות ממנה. התשובה מגלה יכולת בניית תשובה רחבה ומקושרת ויכולת כתיבה בתבניות תחביריות ברמה גבוהה. בנוסף, התשובה כוללת טעויות ואי-דיוק בניסוח.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● "לפי דעתי הטענה של אורי נכונה מכמה סיבות. ראשית, ילדים מרבים לשכוח על העברת דפי מידע כאלו או אחרים ואף מאבדים אותם. שנית, ההורה הוא זה שאחראי על הילד ועל אחריותו לתת לילדו את האנטיביוטיקה במינון הנכון ובזמן הנכון, בהתווסף לעובדה שהוא גם האחד שמשלם על התרופה ועל תור הילד לרופא. למרות כל הדברים שכתבתי ישנם ילדים עם בעיות עם הורים ואף חסרי להם הורים והם התייתמו אך למרות זאת טענתו של אורי חזקה ברוב המקרים."

תשובות חלקיות	
התשובה כוללת את דעת התלמיד ונימוק חלקי. לא מוסבר מדוע ההורים צריכים לדעת את ההנחיות.	"דעתי היא שאורי צודק מפני שההורים צריכים לדעת את האנחיות והמידע הזה." "
התשובה כוללת את דעת התלמיד ונימוק חלקי. התלמיד לא הסביר את הסיבה לחשיבות של קריאת דף המידע על ידי התלמיד.	"אני לא מסכים עם טענתו של אורי מפני שחשוב שגם הילדים יקראו את דף המידע ורק לאחר מכן שיעבירו להורים." "
תשובות לא נכונות	
תשובה ללא נימוק.	"אינני מסכים עם דעתו של אורי כי זה חשוב." "

השתמעויות להוראה	
כתיבת דעה מנומקת: הבעת דעה וכתיבת נימוק רלוונטי	
ראו גם "העיסוק בספורט" שאלה 9, "נדידת הציפורים" שאלה 21, "אנטיביוטיקה" שאלה 34	

שאלה 33

<p>השאלה</p>	<p>בסעיף א' שבעמוד 25 כתוב: " ... ואין להגדילה ללא הוראת הרופא". ממה מורכבת המילה להגדילה?</p> <p>1. להגדיל + אותה 2. לגדל + אותה 3. הגודל + שלה 4. הגדילה + שלה</p>
<p>דרגת הקושי</p>	<p>יפורסם בהמשך</p>
<p>המחווה</p>	<p>1. להגדיל + אותה</p>
<p>ממדי ההבנה</p>	<p>לשון ומטה לשון: הבנת מבנה מילה (תחיליות וסופיות)</p>
<p>קטגוריית שפה ושיח</p>	<p>תבניות לשוניות מורפולוגיות: מבנה המילה</p>
<p>הכישורים הנדרשים</p>	<ul style="list-style-type: none"> • לדעת את מבנה המילה • להיעזר בהקשר התוכני
<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>	<p>תבניות לשוניות מורפולוגיות: כינויים חבורים כאחד האפיונים של משלב גבוה</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מציגה לתלמידים מילה מוכרת בהקשר – המילה "להגדילה". מילה זו מורכבת משם הפועל + כינוי מושא חבור (אותה). התלמידים נדרשים להיעזר בהקשר ולזהות את מבנה המילה. ההקשר צריך ללמד שמדובר בשם הפועל "להגדיל" ולא ב"לגדל" וכן בכינוי החבור "אותה", המתחבר לפועל, ולא בכינוי החבור "שלה", המתחבר לשם.

השתמעויות להוראה

כינויים חבורים - אחד האפיונים של משלב גבוה

כדאי לעבוד עם התלמידים על הכינויים החבורים כחלק מלשון הטקסט במשלב גבוה. כדאי להדגים מילים ובהן כינויי שייכות חבורים, כמו "גודלה" = הגודל שלה, וכינויי מושא חבורים כמו "להגדילה" = להגדיל אותה. עוד כדאי לדון בהבדל בין המשפטים מבחינת המשלב שלהם. בלשון הדבורה לא נמצא כמעט כינויים חבורים. יש להסב את תשומת הלב לכך שכינויי שייכות חבור מופיע בטקסט כתוב במשלב גבוה באופן רגיל ואילו כינוי מושא, שהוא מבנה מלשון המקורות, מופיע לעיתים רחוקות. תרגילים בשני המבנים, הנזכרים לעיל, ייעשו בהקשר של הטקסט. אפשר להדגים מן הטקסט הנתון את הביטוי "להימנע מאכילתם".

כדאי לזמן ללומדים טקסטים בעיקר עיוניים, מידעיים במשלב גבוה ולבקש מהם לכתוב את המשפטים תוך המרת הצורות החבורות בצורות פרודות.

שאלה 34

<p>קופת חולים הכריזה על תחרות של הכנת כרזות שמטרתן לשכנע את הציבור להשתמש באופן נכון באנטיביוטיקה. לפניכם שתי כרזות שהגיעו לגמר.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>כרזה 2</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>כרזה 1</p> </div> </div> <p>כרזה 1 זכתה בתחרות. האם אתם מסכימים לבחירה זו? נמקו את תשובתכם.</p>	<p>השאלה</p>
<p>יפורסם בהמשך</p>	<p>דרגת הקושי</p>
<p>תשובה הכוללת את עמדת התלמיד בנוגע לבחירה בכרזה הזוכה (מסכים/לא מסכים), ונימוק רלוונטי המתאים לעמדה ומתייחס למטרת הכרזה:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. תוכן – שימוש נכון באנטיביוטיקה. 2. ניסוח – שכנוע באמצעים לשוניים ורטוריים. 	<p>המחונן</p>
<p>הערכה וביקורת: הערכה של תוכן הטקסט, מבנהו, לשונו וביקורת על התאמתו לסוגה</p>	<p>ממדי ההבנה</p>
<p>שאלה אינטרטקסטואלית</p>	<p>קטגוריות שפה ושיח</p>
<ul style="list-style-type: none"> • ידע על תוכן הטקסט כיחידה שלמה • ידע על כרזה כטקסט שכנוע • הבעת דעה וכתובת נימוק רלוונטי 	<p>הכישורים הנדרשים</p>
<p>הבעת דעה וכתובת נימוק רלוונטי ראו "העיסוק בספורט" שאלה 9, "נדידת הציפורים" שאלה 21, "אנטיביוטיקה" שאלה 32</p>	<p>השתמעויות להוראה (נושא/ים)</p>

הכישורים הנדרשים

השאלה מציגה סיטואציה חדשה המתקשרת לתוכן הטקסט. זוהי סיטואציה של כתיבת כרזות שכנוע בנושא התוכן כיצד להשתמש נכון באנטיביוטיקה. התלמידים נדרשים לדעת את תוכן הטקסט, להתייחס לכרזות על סמך ידע על תת-הסוגה של כרזות לשכנוע. עליהם לקשר בין הטקסט ובין הכרזות ולהביע את דעתם על הבחירה הנתונה. עליהם לכתוב נימוק רלוונטי תוך שימוש בידע הטקסט, כלומר התאמה בין תוכן הטקסט ובין ידע חוץ טקסטואלי על אמצעי השכנוע בכרזות כמו לשון הכרזה.

ניתוח תשובות תלמידים

תשובות נכונות	
הנימוקים מתייחסים גם לתוכן וגם לאמצעי לשון.	<ul style="list-style-type: none"> "אני מסכים לבחירה בכרזה 1 כי כתוב שחשוב להקפיד על ההוראות בנטילת האנטיביוטיקה, והיא כתובה בחרוזים."
התשובה מכילה נימוק רלוונטי המקשר בין תוכן המודעה לבין צורתה הלשונית.	<ul style="list-style-type: none"> "אני לא מסכים לבחירה זו כי מידע על הוראות בנטילת אנטיביוטיקה זה רציני מדי ולא מתאים לניסוח קליל כזה."
תשובה מורחבת המכילה מספר נימוקים: הנימוקים הרטוריים-הלשוניים מוסברים היטב. כמו כן יש קשר בין התוכן – נטילת אנטיביוטיקה לבין הניסוח המשכנע בדרך חיובית.	<ul style="list-style-type: none"> "לפי דעתי הכרזה שמתאימה יותר היא כרזה מספר 1. בחרתי בכרזה זו מכמה סיבות. ראשית, הכרזה מנוסחת בחרוזים, דבר שהופך אותה ליותר קליטה ויותר קלה לזיכרון. שנית, עדיפה הדרך החיובית מהדרך השלילית, לכן "החלמה מהירה" עדיפה על "עלולה לגרום נזקים רבים". בנוסף לכך כרזה 1 כתובה בצורה סימטרית, ז"א מילה בשורה ומוסיפים לה סימני פיסוק כגון: סימן קריאה ופסיק. מסקנתי היא שכרזה 1 עדיפה על כרזה 2."
תשובות חלקיות	
התשובה מכילה עמדה ונימוק חלקי, הנימוק מתייחס רק לתוכן של הכרזות ולא לניסוח השונה שלהן.	<ul style="list-style-type: none"> "לפי דעתי כרזה 2 תשכנע יותר את הציבור מפני שתוכן הניסוח שלה הוא באזהרה והצגת מה יקרה עם נטילת אנטיביוטיקה ללא הוראות רופא."
התשובה מכילה עמדה ונימוק חלקי, הנימוק מתייחס רק לניסוח הלשוני ולא לתוכן של הכרזות.	<ul style="list-style-type: none"> "לפי דעתי הכרזה המתאימה ביותר היא הכרזה הראשונה מכיוון שהיא מנוסחת יותר יפה, ויש בה חרוזים לכן היא תמשוך יותר את תשומת הלב של התלמידים."
הנימוק כללי ואינו מתייחס לתוכן הכרזות.	<ul style="list-style-type: none"> "אני לא מסכים לבחירה כי הכרזה כתובה בצורה קלילה מידי."

תשובות לא נכונות	
התשובה מכילה נימוק סתמי.	<ul style="list-style-type: none"> • "לדעתי מתאימה כרזה 1 מפני שהיא משכנעת יותר."
תשובה נוספת המכילה נימוק סתמי.	<ul style="list-style-type: none"> • "לדעתי מתאימה כרזה 1 כי ככה צריכה להיות כרזה."
הנימוק אינו נכון, אינו מתאים לתוכן הכרזה.	<ul style="list-style-type: none"> • "כרזה 2 מתאימה יותר כי היא נותנת מידע מדויק."

השתמעויות להוראה
<p>הבעת דעה וכתובת נימוק רלוונטי</p> <p>ראו "העיסוק בספורט" שאלה 9, "נדידת הציפורים" שאלה 21, "אנטיביוטיקה" שאלה 32</p>

השתמעויות להוראה – טבלת סיכום (מיצ"ב תשע"א ח')

הטבלה מסכמת את כל הנושאים שהוזכרו בניתוח השאלות של שלושת הטקסטים. הנושאים המופיעים בפרק "השתמעויות להוראה" מוינו לשלושה תחומים עיקריים בהתאם למיומנויות השפה והשיח:

בחלק הראשון – נושאי תוכן המפרטים פעילויות הוראה על פי אפיוני הסוגה, כמו למשל מבנה ואמצעים רטוריים של טקסט טיעון ופעילויות טקסטואליות גנריות, כגון שאילת שאלות כאחת מדרכי הסיכום של טקסט מידע, קריאה וארגון מידע בטבלה, שילוב מקורות מידע נלווים למידע העיקרי ועוד.

בחלק השני – נושאים הקשורים למבנים לשוניים, מורפולוגיים ותחביריים כמו תבניות להבעת הנחיות בטקסט שימושי, הגדרות, הדגשות ועוד.

בחלק השלישי – השתמעויות בנושא אוצר מילים כמו העשרה בתחום שמות ופעלים במשלב גבוה.

בצד שמאל של הטבלה מופיעים מראי המקום (כותרת הטקסט ומספר השאלה).

המורים יכולים להיעזר בטבלה בבחירת הנושאים הרלבנטיים על מנת לשפר את הבנת הנקרא של התלמידים. הטבלה מאפשרת למורים להתמצא בחומר הנתון ולקשר בין הדוגמאות השונות ודרכי העבודה המוצעות בשאלות במבחן זה.

פרק ראשון – טקסט טיעון "העיסוק בספורט", פרק שלישי – טקסט מידע "נדידת הציפורים", פרק רביעי – טקסט שימושי "אנטיביוטיקה"

מראה מקום (כותרת הטקסט + מספר השאלה)	פעילויות הוראה-למידה	תחום
		תוכן
העיסוק בספורט 11 אנטיביוטיקה 25, 30	כותרות הטקסט: סוגים ותפקידים	
העיסוק בספורט 9 אנטיביוטיקה 32, 34 נדידת הציפורים 21	כתיבת דעה מנומקת: הבעת דעה/עמדה וכתיבת נימוק רלוונטי	
נדידת הציפורים 13	הפסקה לסיכום מידע ככלי לשיפור הבנת הנקרא	
נדידת הציפורים 15 העיסוק בספורט 2	קריאה וארגון מידע בטבלה	
נדידת הציפורים 16, 20	מקורות מידע נלווים בסוגת המידע – תפקידם בהבנת הנקרא (טקסטים, מפות, איורים, תרשימים)	
נדידת הציפורים 17	שאילת שאלות לשיפור יכולת ההבנה: סיכום מבנה ותוכן על ידי שאילת שאלות	

העיסוק בספורט 3, 5, 7	מבנה טקסט טיעון ותפקידו הרטורי	
העיסוק בספורט 1	ההגדרה המילונית בהבנה ובהבעה	
		מבנים לשוניים
אנטיביוטיקה 27, 28, 29	תבניות לשוניות תחביריות ומורפולוגיות : משפטים וצורות הפועל של לשון ההנחיות	
אנטיביוטיקה 33	תבניות מורפולוגיות : כינויים חבורים כאחד המאפיינים של משלב גבוה	
נדידת הציפורים 14	תבניות תחביריות : העלאת המודעות לתבנית תחבירית מורכבת ולהבעת יחסי תלות בין גורמים שונים	
נדידת הציפורים 18	תבניות תחביריות, קשרים, ניסוחים מכלילים להבעת תוכן של סיבה	
נדידת הציפורים 22	תבניות מורפולוגיות : שורשים ותבניות – זיהוי ופרשנות בהקשר טקסטואלי	
נדידת הציפורים 23	מילים (שוות) בחלקי דיבור שונים על פי ההקשר הטקסטואלי	
נדידת הציפורים 24	סימני פיסוק : מירכאות – תפקידם בטקסט	
העיסוק בספורט 1	מבנים תחביריים להבעת הגדרות (הכללות) : משפטים שמניים	
העיסוק בספורט 8	החלפת פעלים בשמות פעולה להבעת תוכן זהה : שיפור יכולת ההבנה של הטקסט והעלאת המשלב הלשוני	
העיסוק בספורט 9	תבניות לשוניות להדגשה : תבניות תחביריות וקשרים	
העיסוק בספורט 6	תבניות לשוניות שמניות לניסוח טיעון	
העיסוק בספורט 9	ידע לשוני-מורפולוגי על צירופי סמיכות לרבות יידוע הצירופים	
		אוצר מילים
אנטיביוטיקה 26, 31	אוצר מילים : העשרה – פעלים ושמות במשלב גבוה	
העיסוק בספורט 4	העשרה בתחום אוצר מילים : צירופים במשלב גבוה כמו הביטוי "תוחלת חיים"	

05/10/11, 10:42

1165

חברת הנחיות 1165 – מיצ"ב פנימי בעברית לכיתה ח', התשע"א